

Страшні Тайни Монастирських Мурів.

АБО

ВІДКРИТІ СЕКРЕТИ МОНАШОГО ЖИТТЯ
ПО МОНАСТИРАХ.

Відкрила Марія Монк, монахиня, якій вдалось втечи
з монастиря.

II. ПОВНЕ І ІЛЮСТРОВАНЕ ВИДАННЯ.

З англ. перевів М. М. Б.

Головний склад
„PROSVITA“

P. O. BOX 22.

EDMONTON

ALBERTA

С. Ч. Д. А.

Тортування монахинь в монастири.

ВСТУП.

Можна сподіватись, що деякий читач, читаючи мої стрічки буде думав, що се лише уява а не дійсність. Що нігде щось подібного не могло діятись і що всі місця і особи мною подані, ніколи не існували. Я заявляю сьвято, що я подала сьвітові правду і відкрила людям се, про що они самі ніколи не довідали-б ся. Я вірю, що всі факти, які я подала, можуть коли небудь бути потверджені. Хто буде займатись розслідженєм мурів і криївок мною згаданого монастира в Монтреялі знайде доказ мого оповіданя. Хоть як би час і людска рука намагалась затерти сліди поповнених злочинів в сїм монастири, не будуть в силі всего укрити чи знищити перед людским оком. І чи скорше чи пізнійше люди переконають ся наочно о страшній правдивости моїх слів.

По друге: там в монастири э эще живучі сьвідки, які не боячись кари, тортур і смерти моглиб потвердити мої зізнаня.

Эсли они живють? Але хто знає, чи їм позволено тїшитись Божим сьвітом, коли попи і настоятельки побачили сю книжку? Можливо, що нещасливі монахинї вже потерпіли в мокрих пивницях монастира через мене? Можливо, що Джені Рей, вже вмовкла на віки, або буде эще замордована заки не буде мати час додати свої незвичайно цінні для сьвіта зізнаня, до моїх.

Коли я лише подумаю тепер про свою минувшину, про свое ніби монаше, сьвяте житє, зимна дроз перебігає через мое тіло. Дуже часто маю страшні сні: Здаєсь менї, що мої вороги переслідують мене эще і тепер. Часто снить ся менї немов мене знова замикають до монастира; часто здаєсь менї що я э присутна тих страшних сцен в монастири, які я подала в сій книжці. Часто здаєсь менї, що я знаходжусь в секретних місцях монастира і його страшної пивниці; деколи здаєсь менї, що я чую зойки безборонних монахинь в руках попів: а деколи менї видаєсь, що бачу нещасну сьв. Францішку, як она оглядала в окруженю мордерців.

Я не можу забути про сії страшні сцени, які я описала в сій книжці і які я пережила.

Коли хто не віривби, що се все, що я подала в сій книжці э правдою або сумнівав ся хоть лише в дечім я зроблю отсю пропозицію: —

Нехай мені буде вільно піти до “Готелю Діэв Нонері“ в Монтреялі разом з людьми і то по всіх закутках монастиря і його тайних печерах, куда доступ звичайно э лише для єпископа і попів, тоді я всіх переконаю о правдивости моїх зізнань. Колиб я не переконала їх, тоді нехай сьвіт узнаэ мене за ошуста. Приведіть мене перед суд — а там я радо стрінусь з попами Латаргом, Дуфремом, Феланом, Боніном і Річардом і їх підлими товаришками настоятельками, висшими властями і з котрими небудь монахинями, в присутности публики.

Марія Монк.

РОЗДІЛ І.

Молоді літа Марії. — Вступ до школи сестриць. — Брак образованя сестрицям. — Виховуванэ в ненависти до Біблії.

Мої родичі походили зі Шкоції і нїм пібрались жили в Долїшній Канаді. В Монтреялі взяли шлюб де я перевела більшу часть свого житя. Мій батько був британським офіцером, по якого смерти мати жила з пенсії.

Мій батько був протестант і вже в молоденькім віці вчив мене дещо з Біблії. Мати була більше склонна до католицизму і дуже часто по смерти батька заходила і до кат. церкви. На вихованэ дїтий она не багато звертала уваги.

Коли я мала 7 літ, заведено мене до школи до п.Воркмана, протестанта, котрий вчив при Сакрамент ул., де була я лише кілька місяців. Тут навчилась я дещо читати і писати та дещо з рахунків.

Деякі мої ровесниці ходили до школи сестриць, “Конгрегешенел Нонері”, або “Сестер Милосердія”, як їх деколи кличуть. З сего то монастиря розходились монахині по цілій Канаді вчити по місточках і фармах а навіть і Стейтах.

Коли я мала вже около 10 літ, запиталась раз мене моя мама, чи не схотїлаб я вчитись читати і писати по французьки. Відтоді почала я думати чи не пітиб і собі до школи “Конгрегешенел Нонері”. Я знала вже дещо сей язик, бо чула його що дня і могла дещо ним розмовитись.

Я пригадую собі зовсім добре той день, коли я вступила до сеї школи. Сей день був важним в моїм житю, бо від тепер почала я запізнаватись що раз більше з монастирем. Коли я прийшла перший раз до сеї школи приказала мені настоятелька замачати пальці в святий воді при дверях і перехреститись і се вимагаєсь, сказала она, не лише від католицьких але і протестанських дїтий.

В школі було около 50-теро дїтий, яких вчили монахині дещо читати, писати і рахунків. Метода вченя була дуже сла-

бонька. Ніхто не звертав на науку великої уваги а за се звертано велику увагу на ручні роботи. З дітьми обходились монахині дуже шорстко. Самі не мали достаточного образования, бо пишучи клали великі букви в середині слова.

Не від річи буде згадати, що в Монтреялі э три монастирі, Конгрегешинел, Чорний і Сивий.

Задачою першого було вихованэ дівчат. Ціле вихованэ полягало на сім, щоб знати добре орудувати голкою, поза сим не вчили майже нічого хіба молитви та катехиз. Щоби вміти читати та писати на се мало звертано уваги, майже жадної.

Другий монастир від першого, якого лише стіна ділила, се мала бути милосердна інституція.

Тут малось наглядати над хорими та роздавати хліб та медицину для бідних.

Роботу милосердя, яку сей монастир сповняв, в порівняню до величини будинку і числа монахинь, була дуже незначна.

Третий монастир, то э сивих, знаходив ся подальше і при значений був для осіб стративших розум і неправисних дітей.

Зі сим я не мала великої стичности. Оба монастирі, Сиві і Чорні, мають назву від кольору убрань, які носять монахині.

У всіх трох монастирах э вільний доступ посторонним людям лише до кількох кімнат. До решти э абсолютно вступ заборонений. Навіть не всі монахині мають доступ до всіх кімнат. До деяких і їм не вільно заглядати.

Зі всего, що э доступне для людського ока, виходить що монахині сих монастирів віддались на службу милосердя і релігійним і побожним роздумуваням. Люди їх поважають та респектують, як одиниці вибрані Богом, а ново-вступивші до монастира думають, що они втікли від сьвіта та його спокус, а в монастири они віддадуть ся молитвам та умертвлюваням тіла як також добрим ділам і тим приготовлять собі місце в небі.

Деколи, як кажуть, настоятелька монастира маэ силу робити чуда і коли така вмере, тоді розголошують по всіх усюдах і товпи народу тягнуть до монастиря, щоб купити кавальчик шматки з її убраня, або яких иньших її річий, які мають

мати якусь надземску силу.

Я з початку також на се так задивлялась і дивилась на монахиню як на сьвяту особу а на монастир як тихе сьвяте місце на землі. Се правда, що вложено в мене много труду на такий погляд. Деякі попи з семинара часто відвиджували “Конгрегешинел Нонері” де тримали катехиз і балакали з нами на релігійні теми.

З наук та інструкцій, які давали нам попи були всегда звернені проти протестанської Біблії. Они часто розводились над чортівськими змаганями сеї книжки, та казали, що много душ через сю книжку печуть ся в пеклі і засуджені на вічні муки. Колиб не ся книжка, булиб в вічній щасливости. Про сю книжку виражувались они як найгіршими словами, доброго про сю книжку они не могли нічо сказати, бо се булоб проти релігії і проти Бога.

Они напоминали нас, що Біблії не брати в руки і не читати, бо се булаб велика небезпека для наших душ.

На потвердженэ сего, они наводили нам готові відповіді з катехизму, який ми вчились, або вчили нас нові відповіді, яких ми нігде не бачили друкованих, а які мали бути найсильніші, щоб утвердити в нас римо-католицьку науку.

Питаня і відповіді, яких навчили, я дуже добре памятаю і можу деякі навести.

“Питанэ: Чому Бог не зробив всіх приказань? — Відповідь: Позаяк чоловік не э досить сильний, щоб міг їх виповнити”.

“Питанэ: Чому людям не вільно читати Нового Завіту? — Відповідь: Позаяк чоловік э ограничений і слабій, щоб зрозуміти те, що Бог написав”.

РЗДІЛ II.

Неморальне заховуванэ ся попів при сповіди недолітків. — Убийство молодої дівчини. Сповідь гарної Марії попом Річардом.

Одна 13-літна дівчина моя шкільна товаришка, котра мешкала в сусідстві, оповідала мені раз в школі, що при сповіди піп так поведив ся неприлично з нею, що я тогді не хотіла

повірити.

Поведенэ попа при сповіди було таке кримінальне і таке безвстидне, що я ніколи булаб не повірила, колиб була не мала сама нагоди о сїм переконатись.

Піп вмовляв в ню, щоб она повірила, що він не може згрішити, бо він э піп і що небудь він зробив би її, оно буде її освячувати. Вговорюваня попа так подїлали на дївчину, що она не знала, що мала робити.

Піп — казав він її — э сьвятий чоловік і назначений до сьвятих обовязків і що булоб грішне у других людий, не може таким вважатись в него. Она сказала менї, що о всїм тїм она повідомила свою маму, яка не дуже сим здивувалась, лише упїмнула її, щоб нікому про се не говорила.

Опісля оповїла я про се все при сповіди попови, який наложив на мене велику покуту, що я була така цікава і про се все випитувалась. Пізнійше иньші мої товаришки оповїдали, що піп обходив ся так само і з ними як з тою першою і в такий самий спосіб.

Не задовго і я сама мала нагоду почути такі самі залищаня ся від попа при сповіди. Я памятаю дуже добре, як через його масні слова я стратила рівновагу.

Иньша моя товаришка оповїдала менї отсе, що сталось в її околици. Молода гарна дївчина Індїянка, на імя Мері, ходила до сповіди до попа до хати, який мешкав поза місточком.

По якїмсь часї ся дївчина десь пропала. Почались пошукування і знайдено її тіло порізане в ріці. Знайдено також ніж з іменем попа-сповідальника. Се розбурило так Індїян, що нїм они напали на дїм попа його вже там давно не було. Де він дїв ся, нїхто не знає і досї. В його хатї знайдено було лише кавалок паперу, на яким було написано, щоб сей час втікав, коли він чуєсь винним.

Припускали, що піп боявсь, щоб Індїянка не виявила, тому волїв її замордувати і в той спосіб себе очистити.

Того рода оповіданя зробили на мене велике вражінє з початку, але опісля, коли я сама почала ходити до сповіди переконалась о їх правдивости. Особливо, коли я пішла до сповіди до о. Рїчарда, в старій француській церкві. З початку сповідь була як сповідь, але коли я вже була по третій раз в него на сповіди, він почав осьмілятись і давати менї такі за-

пити і натяки, що зовсім не мало нічого спільного зі сповіддю. Особливо, коли я сповідалась за закрестиєю, там о. Річард зовсім не скривавсь зі своїми замірами. Сей предмет, то є того рода сповідь, зовсім не є знаний протестантам, тому я не хочу більше про него говорити, тому, що говорячи дальше мусілабим відкрити річи повні безвстидности та деморалізації.

Скажу лише се, що коли я була еще майже дитина, то при сповіди попи питались мене про такі річи, на які не булиб способні і найбільші кримінальніці та безвстидниці.

В школі “Конгрегешинел Нонері” була я около два роки. Опісля була короткий час в кількох иньших католицьких школах, де наука була до себе дуже подібна, головно що до католицьких вірувань. Я вірила в їх правдивість, тому що про иньші релігії я не мала найменшого понятя. Колиб я була мала яке понятє про иньші другі віруваня, мабуть не малаб я ніколи охоти стати монахиною.

РОЗДІЛ III.

Марія вступає до монастиря. — Занятє початкуючих. — Шпійонство в монастири. — Богаті і гарні ставали сейчас монахинями. — Убожанє настоятельки. — Сповідь початкуючих.

Вкінци я рішилась вступити до “Чорних монахинь” і в тій справі вдалась я до одного з найстарших попів в семинари, якому звірилась зі своїм наміром. Старим попом, до якого я зголосилась був о. Роке, який еще жиє.

О. Роке обіцяв мені, що він поговорить з настоятелькою монастиря і казав прийти мені довідатись за два тиждні. Коли я прийшла знова до семинара, тут застала я вже настоятельку “Чорних монахинь”. Она сказала мені, що она мусить вивідатись про мою минувшість, а тим часом поручила мені замешкати в одній французькій фамілії на передмістю сьв. Лаврентія. Тут перебула я через дві неділі і пізнала, що ся рекомендована мені газдиня, була великою релігійною фанатичкою і виражалась незвичайно похвально про настоятельку.

В кінці, в суботу о 10-ій годині прийнято мене до “Чорних монахинь” яко початкуючу, що було великою радостю для

мене, тому, що я представляла собі житє в монастири за сьвяте, побожне, а монахинь за щось надземського, які утїкли від грїшних впливїв сего сьвіта, щоб набути собі безграничного щастя та радості в небї. Настоятельница завела мене до великої кімнати, де знаходились иньші початкуючі, заняті шитєм.

Тут було їх около 40, подїлених на гуртки по всїх частях кімнати, головно коло вікон. В кождім гуртці була одна завельована монахиня, якої мешканє було в нутрі монастира, куда початкуючим вступ був заборонений. Коли ми вступили з настоятелькою до кімнати она оповїстила, що приходить нова початкуюча і завїзвала, щоб эсли котра мене знала в сьвітї, сейчас призналась.

Двох моїх шкільних товаришок панна Фїгнїс і панна Говард з Вермонт сейчас мене пізнали.

Відтак мене придїлено до одного гуртка, де наглядачкою була св. Клотильда. Менї дано все потрібне до шитя і велено шити таку торбину яку попи вживають до ношеня сьвяченої води до хорих. При роботї не вільно богато говорити, а эсли котрась хоче щось сказати, мусить її чути монахиня. Незадовго надїшов час обїду і ми парами пішли до їдальнї, де їли мовчки. Підчас їди читала одна монахиня науку, але ми ми голодні не звертали на се богато уваги.

Нам початкуючим вступ був вільний лише до вїсьмох кімнат монастира. Спальня була на другім поверсї, де лїжка були вложені рядом без якої небудь заслони. В кутї був віддїлений дошками маленький передїл де стояло лїжко для нічної наглядачки. З кождоїї сторони сего передїлу в стїні э по двї дїри, куда наглядачка може глядїти на нас кождої хвилї. Її лїжко в сїм передїлї було висше як нашї. На серединї спальнї сьвітилась лямпа, а що наглядачка не мала сьвітла в своїм передїлї, тому ми ніколи не були певні, чи она спить чи нї. Тимбїльше, що доносити на других і виявляти чужї блуди уважалось за чесноту. Щоб не наразитись на картаня і покути, мусїла я всегда перше обдумати, що я маю робити, щоб ті всі неприємности оминуті. В коротцї я навчилась всі правила і церемонїї котрих було много. На точне виконанє їх покладано незвичайно велику вагу.

Раз сидїла я при вікнї з дївчиною на імя Дженї Мекой, ко-

ли одна монахиня ввійшла до кімнати і заговорила до нас голосно і чемно. Се мене здивувало, бо досі все було строго і зимно. Своїми замітками хотіла она мене розвеселити і заохотити і мені впало в око, що она мною заінтересувалась.

Я не памятаю, що она говорила, але памятаю лише се, що она своєю бесідою мене потішила. Она сама була велика і виглядала на сильну. Одіж на ній була без найменшого догляду. Она видалась мені такою, що собі зі всего нічого не робить і о чім я переконалась пізнійше. Она деколи навіть ломила монастирські правила. Нераз говорить голосно тоді, коли треба мовчати, ходила по кімнаті, коли повинна сидіти на своїм місці. Деколи она навмисне робила щось таке, щоб нас розсміяти і за се не мала найменшої кари, коли других за щось подібне покараноб незвичайно остро.

Пізнійше я довідалась, що она не прибрала собі жадного імени якогось сьвятого при накладаню вельону, як се робили иньші а задержала своє питоме Джені Рей. Її переступства були так чисельні, а кари були так малозначні для неї, що деякі уважали її за несповна розуму.

Коли она деколи щось зробила, тоді уневинняла її настоятелька або котранебудь монахиня тим, що она не знає, що робить.

Занятэ початкуючої не э таке, як хтось би собі припускав. Они не суть заняті на студийованю якихсь висших галузь науки. Їм не даєсь зовсім нагоди, щоб побільшити своє знанэ, чи позбутись зі своїх злих привичок; їх навіть не вчать читати ні писати.

Мій час з початку був занятий роботою і молитвою. В першім році я сама дещо студиювала, але сї студії обмежались лише на молитвах на французькім і латинськім язиці, яких я майже не розуміла, а яких я виучувалась лише на память. Сї всі молитви були конечними, щоб стати монахиною.

Коли була я вже около півтора року в монастири яко початкуюча, сталась та пригода, яка зробила на мене незвичайно прикре вражінэ.

Дочка, одного богатого міщанина з Монтреялу, переходячи одного вечера коло церкви Бон-сікора, впала так нещасливо, що віднесла потрясенэ. Її взято зараз до церкви а опіс-

ля перенесено до Чорного монастиря. По виздоровленю она рішилась стати монахиною. Але замість перейти всі приготування початкуючих які звичайно забирають около 3 роки, її позволено взяти вельон монахині без проволочно, бо таке мало бути дане обявленэ Богом одному з попів. Значить ся, що она мала бути дійсно сьвятою, вивисшена понад сьвіт і його впливи і мала ласку не грішити, як всі иньші монахині. Она жила в монастири, але я її не бачила ніколи. Она не сповняла жадних обовязків, як иньші монахині, спільно не засідала до стола, бо она мала зовсім не потребувати поживи бо її душа а навіть і тіло мало, як казали, перебувати більшу часть житя в небі як на землі, в монастири.

Цікаве було се, що ніхто не знав її імя і коли говорилось про ню то вживалось слів, сьвята, присьвятійша мати, або сьвятий і добрий пастир.

Також виглядає мені тепер дуже дивним, що ми були так оголомшені та безкритичні взглядом нашої настоятельки, але коли возьмеш на увагу тенденцію наших безнастанних поучувань, та впоювань в тім напрямі, то легко буде мож зрозуміти наш стаң та готовість прийняти за сьвяту правду найбільший забобон. Котра небудь з нас була часто кликана до її кімнати то до обтинання її ніхтів, то до чесаня її волося і ми часто збирали сі відітнені ніхті чи поодинокі волоски і розділяли поміж себе як найбільшу сьвятість. Раз почесаню я визбила її волося, як падало з гребеня і переховувала довгий час з найбільшою старанністю аж доки она мені не сказала, що я негідна посідати так сьвяту річ. Джені Мекой і я були раз післані до кімнати настоятельки, щоб направити її одіж. Тоді позбирала я всі кавальчики ниток, вшила мішочок, який я довго носила на шнурочку на шиї. Не один шнурочок зужив ся, я закладала новий і далі носила сі сьвятощі на шиї. Я вірила, як і другі монахині, що сей мішочок з нитками має незвичайну силу і нераз молилась до сего мішочка, щоб вигоїв то більшого горла то зубів і т. д.

Джені Рей пророкувала чудотворчість настоятельки і збирала пірэ, коли стелила її ліжко. Она роздавала відтак се пірэ між нас говорячи, щоб ми сі пера поховали, бо як настоятелька помре, памятки будуть чим раз рідші, то лучше зао-

смотритись в них тепер на сезон. Відтак по такій поважній бесіді, як зачне я противного кінця і скінчить кпинами зі всего того про що передтим так побожно говорила.

Коли була я в Конгрегешинел монастири ми яко початкуючі мусіли ходити до церкви до сповіди. Монахині знова зі се-го монастира мали свою осібну кімнату до сповіди.

Наша сповідь яко початкуючих відбувалась всегда в один і той самий спосіб, тому вистарчить, коли я наведу один примір. Ті, що мали приступити до сповіди клякали недалеко від сповідальної-бакси і по повтореню кількох молитов призначених в наших книжках, на колінах одна по другій присувалась до гарно виробленої бакси де сидів піп. Тут піп приставляв своє ухо до краток, до якого прихилилась сповідаюча і починалась сповідь.

Я пригадую собі, що коли я сповідалась, то піп розвернувшись в баксі нераз засланяв ся хустинкою від носа коли я почала оповідати йому про свої гріхи. Деколи піп давав мені такі невластиві і так неприродні питання натякаючи мені про так неморальні і нелюдські злочини, яких я не лише, що ніколи не поповнила а навіть і не думала, але навіть про такі річі і не знала. Хотяй се виглядало мені неприродне та дивне таке поведенє попа при сповіди, то в мене вмовлювано, що се є обовязком попа і що він се робить без гріху взглядом сповідаючого.

Завельовані монахині були присутними підчас нашої сповіди але они публично ніколи не сповідались, їх сповідь була приватна. Як виглядала їх приватна сповідь я в той час не знала а припускала, що така сама як наша.

Кари накладано і на початкуючих але дуже рідко. Перший раз в своїм житю побачила я кнебльованє, коли то одна початкуюча образила настоятельку. Ся дівчина була дуже молода і до того сирота. Настоятелька післала по кнебель і коли його принесено она висказала свій жаль, що она злим поведенєм дитини є змушена ужити сеї кари. По сім сейчас вложила кнебель дівчині в уста і то так далеко, що уста зістали широко отворені і аж як дівчина зісиніла, його виняла.

РОЗДІЛ IV.

Полишенэ монастиря. — За видурені гроші принято назад. —
Кара за читанэ Біблії.

Коли була я вже початкуючою в монастири около 4 роки, одна монахиня обійшлась зі мною в той спосіб, що я мусіла проти сего запротестувати. Однак мій протест на нічо не придав ся і я мусіла повинуватись розказам монахині і перепросити її за мій опір. А що сей обхід зі мною був зовсім не людяний, тим меньше монаший, тому я рішилась покинути монастир, не питаючи нікого о дозвіл. Можливо, що як би я була і просила о дозвіл, булиб мені не відказали, тому, що як початкуючій, мені прислугував вільний вибір. Але, що торо рода обходженэ ся зі мною, було надто не людяне, я полишила монастир сама і пішла до дому.

Вийшовши з монастиря я одержала місце учительки в правительственній школі. На сім становиску не була я довго, бо в мені зновā відізнавалось покликанэ до монашого житя і я постановила вернутись в монастир. Прибувши до Монтреялу, я вдалась до монастиря "Чорних монахинь" і просила настоятельку, щоб ся приняла мене назад як початкуючу. По якімсь часі настоятелька згодилась на се, лиш зажадала від мене певної суми гроший. Правда, що я мала дещо гроший з мої учительської платні, але се було зовсім замало, щоб вдоволити настоятельку. Не маючи нікого знакового, щоб ме ні міг позичити таку суму гроший, якої мені було эще потрібно, тому рішилась я роздобути гроші хотьби навіть в нечесний спосіб.

Моя мама, будучи вдовою по брит. офіцирови, брала платню і я рішилась піти до бригадира, який виплачував мамі і в імени мої мами зажадати гроші.

Прийшовши до бригадира, він зовсім не питавсь, чи я маю яке уповаженэ від мами вибрати гроші, виплатив мені дуже радо. Однак і сих гроший, які я одержала не було до-

силь, бо дістала менше як сподівалась. Я не дала се за програне. Пустившись раз на фальшиву дорогу почала я йти по ній дальше і зичила де могла, знаючи, що не буду в силі їх віддати. Коли в той спосіб призбирала я жадану суму, поспішила до монастира і зложила їх в настоятельки. Настоятелька видячи в мене таку суму грошей була для мене дуже ввічлива,

Намовлюванэ гарної і богатої дівчини стати монахинєю.

хотяй могла знати, що я стілько грошей не могла придбати в чесний спосіб і в так короткім часі. По одержаню від мене грошей сейчас приняла мене як початкуючу.

На велике моє здивованэ ніхто ані слівцем не згадав про

мою утечу з монастира, ані про мій новий поворот до него. Се був такий розказ настоятельки, як я опісля довідалась.

За час моєї неприсутности, вступило до монастира багато молодих дівчат. Однак, приглянувшись лише дещо монастирському життю, не довго они в нім перебували. Одна з них була лише два тижні і сейчас його опустила, коли підглянула поведенє попів в монастири.

Раз сталось таке: Одного дня листок англійської Біблії дїстав ся до монастира. Спосіб, яким він дїстав ся, був припадковий, бо шторник, в якого замовлено силкові нитки, завинув їх в листок з Біблії. Коли я заглянула, що се листок з Біблії, постановила вивчитись на помять, що я і зробила. Се була моя перша і послїдна нагода, що я могла читати Біблію в монастири і дещо з неї запам'ятати. Листок з Біблії обнимав часть Євангелії від сьв. Маттея, голова II. яка зачиналась сими словами: “Як же народивсь Ісус у Вєфлеємі Юдейському за царя Ірода, прийшли мудрці зі сходу в Єрусалим, і т. д.” Коли я так перечитувала сей листок, завважала се настоятелька і поглянувши на него, що се листок з Біблії налаявши на мене, наложила тяжку кару.

Се мене з початку немало здивувало, щоб за читанє сьв. Письма когось карати. Однак пізнійше довідалась я, з яким великим обридженєм та погордою відносились всі в монастири до Біблії. Многі говорили менї навіть, що колиб не ся книжка, то римо-католики ніколи не виреклись своєї віри.

Не раз чула я лише як попи читали деякі стихи з Євангелії, особливо ті, що говорять про смерть Христа, або наверненє Павла. Деколи брали они один або два стихи з Біблії і на їх тему говорили казаня. В монастири читала я про житє сьв. Петра з книжки “Житя Сьвятих” і тут довідалась, що він має ключі від неба і пекла і був основателем нашої церкви. Про сьв. Павла вчили нас в монастири, що він дуже переслїдував римо-католиків, доки не навернув ся і не висповідав ся перед одним з наших сповідників. Дальше вчили нас, що ніхто не може сподіватись прощення своїх гріхів, доки не стане римо-католиком і не висповідаєсь.

РОЗДІЛ V.

Марія кандидаткою на монахиню. — Приготовлюваня до бра-
ня вельону.

День, в котрім я зістала насмарована сьвятою оливою, був незвичайно потрясаючим для мене. Я вірила досі в науку римо-католицької церкви і після сеї науки я поповнила три смертельні гріхи; перше, я не висказала всего на сповіди, друге, сьвятотацтво, бо виляла сакрамент на землю, третє, я прийняла сакрамент не будучи чистою на душі. Все те мусила я зробити, бо инакше мене ніколи не булиб прийняли за монахиню, якою я конечно хотіла бути.

В день, коли пішла я з другими до церкви, щоб стати монахиною і одержати на ню всі осьвячення, моя совість була незвичайно зворушена. Я знала, а що найменше я вірила, в що мене вчили, що особа, яку намазано сьвятою оливою на чолі, вмираючи в такім стані як я була, піде просто до пекла а в місци, де олива була намазана, будуть з чола виходити огнем імена моїх гріхів. Се буде знак для сатани, що я його жертва і будуть мати право мучити мене як найгірше. Про се все думала я, коли на церковній лавці очікувала на насмарованэ оливою. Однак, коли такі страшні думки пересувались по моїй голові, прийшла мені полекша, бо я пригадала собі на другу науку рим.-катол. церкви, що єпископ має право увільнити мене від тих мук кождої хвилі при кінци мого житя. Се успокоїло мене. Колинебудь опісля лише насувались мої гріхи до голови і непокоїли мою совість, я вбивала їх в самім зародку думкою на власть єпископа. Я думала, що на смертній постели я вискажу сі гріхи і всі прочі, які я эще в житю поповню. Се була моя надія і я нею жила, що з найгірших гріхів єпископ э в силі мене очистити і я піду на другий сьвіт чистою як слеза.

Ті, що прийшли зі мною ча помазанэ, принесли карточки від своїх сповідників. Один з полів зібрав сі картки і вручу-

вав єпископови, звідки сей довідував ся про імя кожної з нас і кожду по черзі намащував дещо оливою на чолї, яку сейчас один з попів витирав кавалком шматки і то досить шорстко.

По сїм пішла я до монастира досить неспокійна та зворушена. Мій неспокій зовсїм не лишив мене, а эще більше мене обгортав, коли один з попів оповів нам таку історію: Раз їхав він верхом, коли переїзджаючи попри одну хату, кінь нараз вкляк на обі передні ноги і не хотїв далї йти. Він тоді зліз з коня і пішов до хати довідатись, що се має бути за причина так незвичайного випадку. В хатї побачив він жінку блиську смерти, якій піп старав ся подати сакрамент, але без успіху бо за кождий раз як она пробувала проликнути сакрамент, він вискакував з її уст назад до сакраментальної пушки. Він припускав, що се був наслідок не висповіданого гріха.

Нам також говорено, що будемо мати стілько злих духів до караня нас в пеклї, скілько ми затаїли гріхів при сповіді.

РОЗДІЛ VI.

Марія стає монахиною. — Церемонії при закладаню вельону. — Трува. — Настоятелька відкриває монастирські лайдацтва Марії. — Сліпе повинуванэ ся попам. Спанэ з попами.

Около одного року часу забрало менї, щоб вивчитись всїх молитов, яких було потреба до церемоній, щоб стати правдивою монахиною. Се була незвичайно нудна та утяжлива робота, але за се не брано мене до иньшої тяжкої праці, до якої всегда уживано початкуючих, тому не мала я причини нарікати.

В вечір, день перед тим, як я мала взяти на себе вельон і стати вже монахиною, приведено мене перед єпископа, який знаходив ся в кімнатї настоятельки. Тут була присутна і настоятелька. Єпископ почав зі мною розмову в звичайний собі простацкий спосіб. Розмова тревала около пів години.

Заки я взяла на себе вельон, мене відповідно прибрано до церемонії. Насамперед мене вбрано в відповідне церемоніяльне убранэ, уживане лише до таких okazji і поставлено мене коло вівтара в каплиці. В той час було там около 40 видців, бо бранэ вельону э так часте в Монтреялі, що се зовсїм мало

кого займає.

Будучи добре приготована через довгу вправу і часте повторюванє, стояла я в своїм спеціальнім квітчастім убраню очікуючи приходу єпископа. Він скоро явив ся, входячи до церкви через задні двері за захристиєю. Я кинулась йому в ноги і молила його, щоб наложив на мене вельон. Він заявив свою згоду. Тоді я обернулась і кинулась до ніг настоятельки і відповідно до інструкцій зробила такий зворот немов до цілювання її ніг. Від сего она мене ніби здержала рукою, заявляючи і свою згоду. Тепер я вклякла перед єпископом, який держав в руках чашу зі сакраментом. Мене вчили, що в сій чаші знаходиться під видом хліба правдиве тіло Ісуса Христа. Тепер зложила я своє приреченє-присягу. По сїм заведено мене до малої квартири за вівтар в товаристві чотирох монахинь, де посередині стояла трунва з моїм новим іменем **“Сьвята Юстина”**.

Чотирох моїх товаришок підняли сю трунву за причіплені ручки до неї, а я тим часом скинула свою одіж, надягла монашу і тепер рушили ми назад до каплиці.

Трунву поставлено перед вівтаром. Тепер я приступила до неї, щоб в ню положитись. Ріжні гадки пересунулись через мою голову в сїм часі. Але я вступила в ню витяглась на просто і втихомирилась. Під головою мала я малу подущинку для піддержки моєї голови. Мене накрито грубою чорною матерією і сейчас почато співати пісні на латиньській мові. Гадки, які насувались тепер до моєї голови, не були зовсім веселої натури, тимбільше, що те чорне покривало одурювало мене якимись острими запахами. Тепер пригадала я собі, про те оповіданє, як одна початкуюча беручи свій вельон положила до трунви, де її прикрито як і мене з якої більше вже і не встала.

Коли мене відкрито, я встала з трунви і вклякла перед вівтаром. Відтак наступили дальші церемонії, які мене зовсім не займали. По сих церемоніях заграла музика і все було скінчене.

Трунву, з моїм новим іменем, в якій я лежала, переховується опісля аж до мої смерти, колиб я була вмерла в монастири, мали моє тіло зложити до тої самої трунви.

По скінченню сих церемоній вийшла я з каплиці і вдалась до кімнати настоятельки. За мною йшли монахині по парі, своїм звичайним способом, то є, зі зжогеними на грудях руками і з очима спущеними на землю. Монахиня, яка мала бути моєю товаришкою на будуче, йшла по самім заді сеї процесії.

Коли я зближилась вже до кімнати настоятельки всі мене опустили і я сама ввійшла до середини, де була настоятелька, єпископ і двох попів.

Настоятелька повідомила мене тепер, що я вже завельована монахиня, але маю зложити еще три присязі, потрібних мені, щоб бути дійсною монахиною. Крім сего сказала она, що дасть мені кілька пояснень. Відтепер, сказала она, я буду мати вільний доступ до всіх кімнат монастира а навіть і пивниці, де знаходиться замкнених дві монахині. За що они замкнені, она мені не сказала. Далі сказала она мені, що одним з найважніших моїх тепер обовязків буде слухати безусловно попів і то у всіх справах. І про се я вскорі довідалась, що се має значити "слухати безусловно попів у всіх справах". Моїм найбільшим здивованєм і страхом було се, що я тепер, як монахиня мала віддавати своє тіло на їх звір'ячі забаганки та злочинні практикованя. Я обурилась на се і висказала їй сейчас мої перші вражіня які зробила на мене її промова, але она зовсім сим не змішалась, лише далі почала аргументувати прихильно до злочинств, представляючи мені се як чесноту милу Богу і чесну для мене. Попи, сказала она, не суть в такім положеню як иньші мушчини, бо їм невільно женитись. Они живуть по пустельному, і відрікають ся земского житя для нашого спасеня. Їх можна уважати за наших дійсних спасителів говорила она, бо без їх служби і молитов, ми не одержалиб прощєня і мусїлиб іти до пекла. Тому се повинно бути нашим сьвятим обовязком, відтягнувшись від сьвіта, посьвятитись нашій релїгії і виповняти в кождім напрямі. Ми не будемо чутись пониженими, ані наші чутя не будуть за далеко умертвені, колиб ми хотїли сему спротивитись. Таке поступованє попів з монахинями мало бути миле перед Богом як она мене урочисто впевняла. Я аж тепер дізнала ся, яка я дурна і нерозважна, що віддалась в руки таких людей, які були кругом мене.

Після сего, що настоятелька менї сказала, я не могла сего інакше зрозуміти, як се, що від мене монахинї жадають такогo поведеня, як від тих уличниць і що моя будучність має бути повна ганьби та бридких злочинів. Коли я тепер еще біль-

Марія Монк стає монахиною.

ше обурилась на те все, що она менї сказала, тоді она менї заявила, що она зовсім не дивуєсь мому обуреню, бо такі чутя і обуреня звичайно повстають з початку, що многі монахинї висказувались з таким обурінєм як і я, але опісля они зов

сім змінили свої гадки. Она навіть сказала, що коли і она вступала до монашого чину то її відчуття були такі самі як і мої. Сумніви, сказала она, суть найгіршими нашими ворогами. Они будуть змушувати нас до питань та пояснень на кождім кроці наших обовязків і будуть причиною наших вагань при кождім ділі. Они повстають з останків нашої недосконалости і всегда суть доказом нашого гріха. Наш одинокий спосіб, щоб їх позбутись, треба відкинути їх сейчас від себе, відпокутувати і висповідатись з них. Попи, наставала она, не можуть грішити. Се э неможливою річю. Все, що они роблять і бажають э справидливе добре і чесне .

Она сподієсь, що я буду розсудна і буду виповняти всі свої обовязки всегда памятаючи на мою присягу і бути вірна моїй зложеній присязї.

Тепер она дала мені знова дещо пояснень, які эще більше роздражнили мої ніжні чуття і наповнили моє серце эще більшим страхом. Деколи родять ся діти в монастири, сказала она, але їх сейчас хрестить ся і дусить ся. Сим осягаєсь для них вічну щісливість; бо хрещенэ очищує їх від первородного гріха і виславши їх зі сего сьвіта, заки они мали час поповнити який гріх, суть впущені сейчас до неба. Як щасливі э ті, сказала она, що помагають осягнути безсмертне щастэ для тих маленьких немовлят. Їх душі будуть незвичайно вдячні тим, які вбили їх тіла.

В яке місце і між яке товариство дісталась, подумала я собі в душі. Як відмінним э монастир, яким я його собі представляла. Монахині уважала я за сьвятих, а настоятельку монастира я убожала, а чим они дійсно э? А попи з поблизького монастира, я маю причину думати, суть дійсно розпустниками, чим они э? Я тепер аж довідалась, що они часто заходили все те, що она мені сказала і повтаряли все без найі злочинам, що они і иньші називають чеснотами.

По сім мала я якийсь час нагоду сама прислухуватись поясненням настоятельки підчас чого ввійшли до кімнати иньші монахині, які також взяли участь в “поясненнях.” Они потвердили все тее, що она мені сказала і повтаряли все без найменьшого встиду або отяганя, представляючи себе участниками в сих “монастирських чеснотах”. І я мушу сказати прав-

ду, що все те не лишилось без наслідків на мій ум. Мої обу-рення почали мене опускати і я чулась оправданою, бо ставши монахиною, зложивши присягу, малам так поступати як від мене вимагала присяга і монастирські вимоги.

Досі я була кілька літ під впливом католиків, тому зовсім не звертала більшої уваги на Біблію, ані не чула щоб хто покликував ся на Біблію як авторитет. Але за се вчили мене ріжних приписів і своїм приміром вказували приймати все за неспориму правду, що говорить піп. Я ніколи не чула, щоб хтось підозрівав їх авторитет, або сказав свою гадку що до віри. Я довго була наражена на їх зіпсуті і збиточні вискази та запити, яких уживали они при сповіди і вірю, що на те саме були наражені і иньші дівчата. Я ніколи не мала відваги осудити таке поступованэ попів при сповіди взглядом дівчат ані видати свій осуд о тім всім, бо кругом мене всі мене впевняли, що мої сумніви та осуди э нічо иньше як вплив моїх гріхів.

Тим більше впевняли мене, що се все вскорі мене опустить а на їх місце прийде правдиве знанэ і поширенэ мого релігійног съвітогляду. Щоб мене впевнити о всім, наводили свій досьвід і через се я чулась якась нерішена.

Я сталась тепер якась дуже здегустована, коли відкрила безхарактерність тих осіб, які мене окружали і я булаб тепер дуже радо опустила монастирські мури і се монаше “свьяте житэ”, довідавшись про їх “свьятість” своїми власними очима. Але се було немислиме, тимбільше я почала відтягати від себе такі думки, як грішні. Хотьби навіть свою думку і хтіла я перевести в діло, було не можливе бо я була тепер в їх власти і се я відчувала. Хотяй тут було велике число монахинь але я не бачила ані одної з них, щоб в разі потреби могла надіятись на яку небудь поміч від неї. Тут було много, які вдавали свою приязнь взглядом мене але я на се й не звертала багато уваги. Лише одна більшее зацікавила мене, про яку я вже згадувала а то Джені Рей, яка вистроювала много жартів, коли я ще була початкуючою. Але, як я сказала, нічого не було принадного ні в її лиці, ні формі, ні в способі, щоб она притягнула мене до себе. Она говорила зі мною незвичайно по приятельски і коли побачила мій опір на балаканя на-

стоятельки і других монахинь, незвичайно зручно шепнула мені до уха кілька слів, коли всі балакали, щоб я на все згодилась, що они говорять, коли миле мені житє. Се прошибло мене немов блискавка і по довшій розвазі рішилась залишити якийнебудь опір.

Тепер настоятелька провела мені три присязі, а по присязі завела мене до кімнати між монахині. Незадовго дзвінок задзвонив на обід. Монахині стали в ряд парами в таким самім порядку як йшли рано з каплиці, лише мене і мою товаришку поставлено на переді. Так стояли ми хвильку з руками зложеними на грудях з головами похиленими вперед, а з очима впоївними в підлогу. В тім одна стара монахиня явилась в дверях їдальні, плеснула руками на знак, щоб йти. Ми рушили з місця і підчас ходу почалисьмо шепотіти літанії. Так прийшли ми до дверей їдальні.

Тут пари поділились на два ряди і так, що з правого боку пішли на правий бік стола, а з лівого на лівий. Тарілки були вже розложені на столі а коло кожної тарілки був ніжик, виделець і ложка завинені разом в серветку звязані полотняною стяжкою, на якій було виписане імя кожної властительки. Мій таріль, ніж і проче були так само завинені як иньших а на стяжці знайшла я моє нове імя “св. Юстина”.

Тут стояли ми всі доки не покінчили свої літанії. Відтак стара монахиня, якої місце було на кінці стола від сторони дверей, відмовила осібні молитви перед мясом і дала знак, що мож сідати. Я не памятаю, що було тоді на обід, але дуже часто ми мали зупу і мясо. Коли дещо лишилось мяса з обіду то його приправлювано і на вечеру. Кожного дня була назначена одна монахиня до читаня науки з книжки, яку давала настоятелька. Тому і сим разом піднялась одна і почала читати з поданої книжки, коли ми всі їли в мовчанці обід. Монахиня, яка читає підчас обіду лишаєсь опісля і їсть свій обід сама.

Як лише котра скінчила свою їду, сейчас обвинувши ложку, виделці і ніж і звязавши їх стяжкою складала руки на груди і так сиділа далі. По їді стара монахиня сказала коротку молитву і ставши дещо з боку вдарила в долоні і ми вимаширували зза стола в таким самім порядку як вмаширували.

Тепер йшли ми як перше зі спущеними головами або до каплиці або перед склянью баксу, де з воску стояло вироблене дитя Ісуса.

Нічого важнішого не сталось аж пізно по полудни. Коли я сиділа з иньшими монахинями в спільній кімнаті о. Дюфресне викликав мене зі середини, кажучи, що хоче зі мною поговорити. Я предчувала що він хоче від мене але не сьміла не послухати. В приватній кімнаті обійшов ся він зі мною в брутальний спосіб.

В вечір ужили мене і двох других попів в такий самий спосіб. О. Дюфресне прийшов опісля знова і я була змушена лишитись в його товаристві аж до раня.

Мене впевняли, що того рода поведенє попів в нашім монастири ніхто не відкрив і чогось подібного ніхто по них не сподівав ся. Тому я відкриваю се, хотяй много маю причин, щоб і се затаїти. Сї власне причини змушують мене не відсланяти ближші подробиці тих каригідних вчинків, про які я в горі згадала. Тому згадала я про них лише дуже поверховно, загально.

РОЗДІЛ VII.

Денні церемонії. — Джені Рей.

Рано пів до семої дзвонить дзвінок, щоб ми вставали. Старша монахиня, яка сповняє нічну варту, сейчас вимовляє піднесеним голосом:

“Вважайте йде Господь”. На се всі монахині відповідають “Ходім стрінуги Його”.

По сїм ми сейчас встаємо і з як найбільшим поспіхом збираємось. Коли вже вбрані, стаємо парами зі зложеними на грудях руками. На даний знак рушаємо і йдемо до спільної кімнати і тут уставляємось лицем в сторону настоятельки. По сїм хрестимось, вклякаємо і цілуємо підлогу. Відтак далі на колінах відмовляємо довгу молитву, починаючись словами “Святий Христе, спасителю мої душі”. По сїм відмовляємо Господню молитву. “Отче наш”, відтак “Богородице” і иньші.

По сім повтаряємо 10 приказань і много иньших молитов призначених на рано. Всі сі молитви відмовляємо на латиньській мові, з чого я не розуміла ані одного слівця. Навчилась їх на память відмовляла як знала.

По сім йшли літанії, також по латині. Сі літанії повтаряли ми також дуже часто і в день. Відтак наступали молитви на стрічу дня, по сій молитві ми згинались і починали наші умові молитви, які тревали около півтора години. Сі послідні мали бути великого значія, бо як нам говорено, що одна монахиня спаслась ними. Сі умові молитви складались так: Насамперед через 5. минут читала нам настоятелька, над чим ми опісля роздумували через 15 минут в мовчанці. Відтак она знова читала через такий самий час і ми знова так само довго роздумували. По третім читаню ми відмовляли спеціальні молитви, якими просили прощення наших гріхів.

Через сих півтора години я страшно змучилась, будучи через цілий сей час на колінах, зігнена в троє. По сих роздумуваннях ми випростувались на колінах і далі відмовляли молитви і літанії на закінченє сих церемоній. По сім ми йшли на масу, яка відправлялась в монастири що дня. По масі ми йшли парами до їдальні на сніданє. Тут починались знова такі самі церемонії, як при обіді які я вже описала. По сніданю ми йшли до спільної кімнати де о 9-ій годині починалась наука. Підчас науки кожда сиділа при якійсь роботі. Наука тревала до 10 год. Коли о 10-ій годині розніс ся дзвінок, ми працюючи могли тепер дещо між собою розмовляти і то лише про дозволені предмети. Нашій розмові прислухувались старі монахині, які сиділи при кожній групі. Пів до одиняйцятої знова дзвонив дзвінок, се був знак на перерванє розмови. З умовчанєм дзвінка переривалась наша бесіда і ми відмовляли через пів години літанії і латинські молитви.

В 11-ій год. розносив ся знова голос дзвінка, се був клич на обід. Тепер ставали ми в пари, складали руки на груди і з похиленими головами йшли поважно до дверей їдальні. Коли перша пара зближалась до дверей тоді проводяча монахиня біла в долоні, даючи знак, щоб мачати пальці в сьвяту воду при дверях і хреститись. Зробивши се пара за парою входила до їдальні відмовляючи знова літанії.

По обіді ми входили парами до спільної кімнати і тут ря-

дами вклякали на підлогу. Підчас сего клячіня стара монахи-ня читала “Прикрости нашої сьв. Марії”. По сїм ми відмовивши деякі короткі літанії цілували підлогу і вставали до нашої роботи.

Тепер було вільно нам дещо побалакати між собою але лише на дозволені теми. По сїм наступали літанії а відтак через одну годину булисьмо заняті шитєм.

О 2-ій год. починалась пополуденна наука, яка тревала до третої Підчас сеї науки ставала стара монахиња по середині і задавала нам питання з катехізму. Котрі добре не відповідали мусїли клячати на сухім горосї і то на таким числі гороху, яке було чисто речень в розділі, з якого їх питано. Клячати мусїли через час науки. Здаєсь, що се не велика кара. Однак она э майже не до видержаня на час одногодинної науки. Коли я клячала на горосї, менї здавалось по якімсь часї, немовби менї хто шпильок напхав поза шкіру, від чого мене зовсїм опускали сили і я мліла.

О 4-ій годині ми брались знова до роботи розмовляючи між собою. По півгодинній розмові, працюючи починали відмовляти літанії. О 5-ій год. відмовляли “молитви про нашу совість” “молитви по сповїди”, “молитви перед причастєм” і “молитви по причастію”. По сїм продовжали ми свою роботу аж до смерку. Відтак починали ми ті самі молитви що рано лиш без “умових.” Але замість сих довгих молитов ми робили обрахунок нашої совісти.

Переглядали нашу совість чи ми поступали через цілий дєнь так, як рано собі постановили.

Коли наші обрахунки скінчились, а котра не поступала як повинна, впадала на колїна перед настоятелькою і просила прощєня а відтак і кару. По наложеню кар ми знова відмовляли літанії і йшли на вечеру.

При вечері були такі самі церемонії як при обіді, лише крім читаня науки. По сїм йшли до капліци а з неї знова до спільної кімнати де ми далі відмовляли молитви, повтаряючи їх по три рази а навіть і більше.

По скінченю молитов ми цілували підлогу і тепер через пів години вільно було нам дещо порозмовляти між собою і то лише на позволені теми.

По пів до девятої дзвонив знова дзвінок. Тепер відчита-

но нам дещо з книжки про “Роздумуваня”, щоб наші уми мали о чім думати підчас безсонних годин. По відчитаню відповідного уступа ми виходили зі спільної кімнати, мачали пальці в сьвяту воду при дверях, хрестились і йшли до спальні по парі.

Положившись до ліжка ми відмовляли по французьки отсю молитву: — “Мій Боже, Тобі передаю моє серце”. — По сїм стара монахиня йшла зі сьвяченою водою і скроплювала наші ліжка а ми при сїм хрестились.

В девятій год. еще раз обзивавсь дзвінок і котрі не спали шепотїли в послїдне лїтанїї.

Коли мене принято як монахиню мала я тепер о много більше нагоди обсервувати Джені Рей як передтим. Она поводилась зовсїм відмінно від прочих. Она була, як я вже згадувала, велика женьщина, зовсїм не приманьчи́ва з лица, а незвичайно простацька своїми рухами. Не богато звертала уваги на свій стрій, була неспокійна і всегда невдоволена. Она ніколи не була тихо а все щось мала до говореня Се булоб дуже тяжко подати вірний опис сеї дивної жінки, одягненої в монашу одїж, звязаної такою самою присягою як иньші, при звичайної до такого самого житя як иньші а зовсїм не повинувалась приписам як иньші.

Дуже часто мож було її видїти при книжці, нараз кидала книжку і бралась до шитя; кидала шитє і ходила сюди то туди, заглядаючи до всїх кімнат, то знова заходила до нас поправляла нашу одїж і робила такі міни, що ми аж присїдали від сьміху. Що було найцікавійше, що ніхто не звертав на ню богато уваги, навіть сама настоятелька дивилась на все через пальці.

На Джені Рей я завважала, що она була незвичайно лагідна і гречна для тих монахинь, котрих она любила, а кпила собі з тих, котрих она не любила, або котрі її образили.

РОЗДІЛ VIII.

Опис монастиря. — Вправлюванє до брехні. — Обдурюванє відвідуючих монастир. — Як попи виробляють свій авторітет.

Тепер я загально опишу середину монастиря Чорних Мо-

нахинь, крім кількох кімнат, яких я ніколи не бачила. Справді, час і всякі поправки можуть дещо змінити нутро монастира, но все таке оно э неможливе, щоб мож його так основно змінити, щоб не мож колись переконатись о правдивости моїх слів, коли люди ввійдуть, щоб оглянути сї сьв. печери мук.

Перший поверх.

Починаючи від західного крила в напрямі до Нотр Дейм ул. —

- 1.) Каплиця для монахинь.
- 2.) Обширна спільна кімната.
- 3.) Ідальня, яка э еще обширнійша від спільної кімнати.
- 4.) Спільна кімната до роботи.
- 5.) Спільна кімната на молитви. Тут э осібний переділ на обрахунок совісти, якого деколи уживаєсь на замиканэ монахинь.

6.) Назад сеї кімнати э досить обширна кімната, яку уживаєсь лише в неділі.

7.) Побіч сеї кімнати э мала кімната на відпочинок, звідси виходить двоє вікон на улицу.

8.) Зі сеї кімнати ведуть двері до воскової кімнати, де э много воскових фігур. Сї фігури не э призначені на продаж. Дуже часто ми заходили сюда і молились до сих фігур.

9.) Рогова кімната, де передержувалось медецини.

Далі нам вступ був строго заказаний, тому не знаю які там були кімнати і на що они були призначені.

Другий поверх.

Починаючи від західного крила, так само як на першій поверсі суть слідуєчі кімнати:

- 1.) Спальня для монахинь зі сходами на перший поверх.
- 2.) Мала спільна кімната.
- 3.) Мала почекальня досить стрійно прибрана. Сюда ведуть сходи з подвіря. Сими сходами заходить лікар до монастира і в сій почиальни задержуєсь, доки його пустять дальше.

4.) Кімната для слабих монахинь.

5.) Поза кімнатою для слабих э мала незанята кімната з двома переділами де часто в день збирають ся монахині.

6.) З сеї кімнати йдуть двері до другої незанятої кімнати

де знаходить ся лише стіл і кілька крісел.

7.) По правій стороні э кімната призначена для монахинь слабих на заразливі хороби.

8.) Мала кімната з ліжком і заслоною, призначена на оглядини слабих монахинь.

9.) Побіч э мала кімната, яку уживаєсь на склад овочів.

10.) По другім боці э кімната, куди заходять старі монахині і настоятелька.

11.) Поза сею кімнатою э еще дві кімнаті для слабих монахинь, а іменно одна кімната для монахинь, які очікують уродин, а друга кімната для монахинь вже по породі.

12.) Слїдуюча кімната э мала, в якій очікує піп, щоб охрестити новонароджені діти, нїм їх замордуєсь. Звідси йдуть двері до двох кімнат, до яких вступ э остро заказаний і куда я не мала нагоди заглянути.

13.) Одна з них э призначена на “св'яте назадництво” або иньшими словами, э се кімната для заражених попів.

14.) Друга кімната э доступна для слабих попів здаєсь на проходженэ ся.

Сюди вели секретні сходи, якими попи могли дістатись зовсім неспостережено до монастира.

Як вправлювано нас до брехні?

Нераз настоятелька ввійшовши до спільної кімнати починала такими словами: — “Тут прійшли родичі тої а тої початкуючої, ходіть зі мною і допоможіть мені в сій байці”.

Відтак она подала нам зміст брехні, яку она видумала на обдуренэ родичів, а ми мали тепер сфабрикувати все потрібне на доповненэ сеї брехні в як найкрасший спосіб. І се було оправдане, бо такої брехні вимагала наша св. справа, як нас учено.

Такі сцени відбувались дуже часто, коли чужинці приходили довідались про свою знакому, яка була початкуючою еще, або вже завельованою монахиною. Тоді настоятелька, з прибраною поважною міною, оповідала відвідуючим несотворені річі про відвідуючу, як про її поведенэ, так і її характер а навіть і її замилуванэ до монашого св. житя. А все те представляло правду до гори ногами. Де було потрібно нашого потвердження, там ми, після вказівок настоятельки, найурочистійше не лише все потверджували, що настоятелька наговори-

ла а навіть і дещо доповняли як могли найкрасше, щоб вивязатись з брехні як найзручніше і найправдоподібнійше.

Деколи настоятелька повірювала перепровадженэ таких справ для тої монахині, яка вміла найлучше брехати і найкрасше з брехні вивязатись. Однак щоб мати таких вправлених до таких річий, то ми нераз мали осібні на се вправи.

Нераз настоятелька ввійде між нас і з поспіхом заявить: “Хто може сказати найлучшу байку?”

Ціль сих вправ — була брехня і нераз ми цілими годинами студіювали як найспритнійше можна збрехати. На сю тему ми одержували інструкції, науку, промови. Одним словом ми студіювали спосіб брехні. Нас інформовано, що брехня се головна річ для нас і э великої ваги для нашої справи.

Нераз піп, який проводить інструкціями на визше згадану тему, розлючений нашою нездарністю до брехні кричав: “Що, монахиня твого віку, а эще не знаэ ріжниці між звичайною а релігійною брехнею?”

Відтак він розпочинав цілий виклад над ріжницею між одною а другою брехнею.

Брехня, говорив він нераз, з цілею зашкодити другому, щоб вийшло на особисту нашу користь, се э гріх. І така брехня вимагаэ покараня. — Але брехня, сказана на добро нашої церкви чи монастира, э заслугуюча на нагороду. І ми говорючи таку брехню виповняемо наш обовязок.

Того рода науки, про брехню, ми слухали дуже часто. По такій науці починалась практика, в якій ми брали всі живу участь.

Часто родичі або приятельки початкуючих заходили до монастира, щоб їх відвідати, або що найменше довідатись о їх здоровлю. Але дуже рідко коли настоятелька позваляла їм бачитись. Звичайно звинялась сим чи тим, при чім старалась зробити на відвідуючих як найкрасше вражінэ. В такім случаю видумувала она сейчас якусь прихильну історію для тої особи, яку відвідуючі мали охоту бачити, виражаючись про ню як найкрасше, а ми, які були присутні, мали все те потвердити в як найбільше переконуючий спосіб.

Дуже часто таке обдурюванэ відвідуючих віддавно нам монахиням, тоді ми пописувались після наших найлучшич

здібностей і сил. А обдурити відвідуючих монастир добре і без найменшого підозріння не є так легка справа, як може хтось думавби собі. Но ми були спеціально треновані і учені до таких справ, тому вивязувались з нашої задачі майже завжди вдоволяючо. Котра з нас вивязувалась як найкрасше при обдурюванню, та позискувала для себе симпатію настоятельки. А позискати для себе симпатію настоятельки, було цілею всіх монахинь, бо се уважалось за щось найбільшого в монастири.

Коли хто прийшов до монастира відвідати когось, тоді на настоятелька питалась, хто може нині плести найлучші дурниці? Котра монахиня зголосилась, ту посилала настоятелька до відвідуючих а ми спішили туди і собі, щоб в сих брехнях її піддержувати. Тут ми всі старались вивязатись в брехні перед чужинцями як найкрасше, тим більше, що ми вірили, що настоятелька підслухує нас зі секретних закутків, як ми виповняємо наші обовязки.

Нераз ми вправлялись до таких брудних наших “обовязків” а сі вправи розпочинались в сей спосіб. Настоятелька ставши посеред нас кликала: “Хто може сказати нині найлучшу брехню”. Тоді одна з нас виступала наперед, кліпнувши оком і махнувши головою, давала знак, що она готова. Се булоб щось страшного, колиб хтось з “грішного світа” був на той час в монастири і приглядав ся сій сцені “побожних” монахинь. “Вел, починай і старайсь як найкрасше можеш”, говорила “а ви всі слухайте і будьте готові присягнути на се”.

Відтак по скінченню бесіди, всі присутні монахині присягали на все те, що бесідниця булаб не наговорила.

Звичайно по таких вправах, звертано нам увагу, що ми ніколи не повинні звертати найменшої уваги на себе самих, але памятати се, що ми, цілковито посвятились Богу. І щоб від нас не жадано для Його хвали, ми мали як найскорше сповнити. Годі мені обговорювати всі подібні інструкції і науки, якими нас в монастири гудовано, бо деякі були такої злочинної закраски, що годі тут про них і згадувати. Але я хочу, щоб читачі зрозуміли, в яким положеню та обставинах ми знаходились і до яких цілей ми були вживані. Нас не лише вживано до роботи, молитов та до виповнювань всяких кар під позором, що се наші сьвяті обовязки взглядом нашого Сотво-

рителя, але жадано від нас і таких річий, як нам також говорено, необхідних для нашої посьвяти для Него. Попів ми уважали за слуг Божих, які були назначені Божою волею, щоб учили нас наших обовязків, увільняли нас від гріха і провадили до неба. Без їх помочи ми не булиб в силі тішитись Божою ласкою і наколиб они не приготували нам сакраменту, ми не моглиб ніколи доступити вічного щастя. Принявши се за правду, ми не могли спротивлятись жадним иньшим жаданням, які малибись зробити для них чи через них. Коли ми не раз звертали увагу настоятельці, що се чи те попа діло э кримінальне, то настоятелька говорила нам, що піп робить під безпосередною згодою Бога і через се не може грішити.

Розумієсь, що тим самим не мож було спротивлятись жадним иньшим забаганкам та вимогам попів, бо они, як безпосередні слуги Божі, не могли нічого иньшого жадати, як лише се, що було добре і справедливе.

Противно відмовити тому, що они просилиб, уважалобись за гріх. Того рода науки впоювано в нас і того рода ми переходили вправи, під покришкою, що се все вимагає від нас наша релігія і наше пожертвованє. Всякі забаганки попів взглядом монахинь — мало бути на “хвалу Божу”. Всякі брехні зроблені перед звідуючими монастир — мало бути на “хвалу Божу”. Всякі мордерства поповнені в монастири над новонародженими дітьми, мало бути на “хвалу Божу”. Всяке злочиньство поповнене попами чи монахинями, за яке державний закон каравби шибеницею, мало бути після монастирських розумінь на “хвалу Божу”.

Другою важною точкою в монастирськiм житю, як взагалі в римо-католицькій церкві э сповідь. На сповідь звертано також не мало уваги. Нас учено звертати точну увагу на наші думки, чи ми виповняємо точно наші монастирські правила, памятати на наше посьвяченє і визнавати всі, навіть найменші гріхи чи то перед настоятелькою чи попом.

Нас перестерігано перед наслідками затаєня якогось гріха на сповіди. Щоб нас держати в безнастанній боязни перед наслідками затаєня гріха на сповіди, оповідано нам всякого рода випадки, які мали статись з тими монахинями, що не визнали на сповіди всіх своїх гріхів.

Одна монахиня, говорено нам, затаївши на сповіди один

грїх померла нагло, недїставши від нікого розгрїшеня. Її сестри-монахинї зійшлись разом, щоб помолитись за її душу але ся монахиня явилась між ними і заявила, що нехай они надармо не трудять ся бо їх молитви не мають для її душі жадної вартости і більше її шкодять як можуть помочи, бо її прощенє э неможливе. Значить ся після монастирських наук, що молитви для виноватої душі не лише, що не помагають, але эще попихають глибше в пеклї; і се подавано нам за причину, чому католики ніколи не молять ся за протестантами.

Авторитет попа був безграничний, він був всїм, а спротивленє ся попови мало бути щось найгрїшнїйшого і непростимого. На се також звертано нам богато уваги. Один з попів оповїв нам раз на катехизмі таку історію:

Один чоловік помер не заплативши попови стїлько гроший, скїлько сей був зажадав від него перед смертю. Прийшовши сей чоловік на другий сьвіт, засуджено його до чистилица, де він мав так довго печись, доки не віддасть попови решту гроший. По якїмсь часї позволено сему чоловікови вернутись на сей сьвіт і взяти на себе людське тіло. Прийшовши сюда він став на службу до багатого чоловіка. Він працював тепер від раня до вечера а тимчасом в нїм горїв надземский огонь, якого ніхто не бачив. Але коли раз був він вже в ліжку, донька богача в слїдуючїй кімнатї занюхала смерїд сірки. Поглянувши через шпару в стїні, побачила його цілого покритого огнем. Она повідомила про се свого батька а сей на другий день випитав ся сего чоловіка про причину сего огню і на привелике здивованє довідав ся, що в него робить чоловік, який потайно терпить муки чистилица за се, що не заплатив відповідної суми попови. Сей газда дав тепер йому відповідну суму грошей, яка эще належалась попови, а коли сей чоловік доручив сї гроші попови, сейчас пішов до неба. Піп не може дарувати жадних гроший, які йому належать ся, бо сї гроші не э власністю попа але Бога.

Коли я сповїдалась, то менї говорено, щоб я нічого не таїла перед попами, бо они дуже добре знають, що э в моїм серцю, але сего не скажуть, бо се э моїм обовязком висповїдатись з них. Я навіть вірила, що попи суть ознакомлені з моїми гадками і навіть їх боялась, тимбільше, що они говорили, що мають силу положити мене трупом однісїньким словом.

РОЗДІЛ ІХ.

Приниманэ Індіянок на монахині за гроші. — Страшні відкриття в півниці. — Яма до паленя немовлят. — Тайні сигнали попів.

Будучи довше вже монахинею, я довідалась, що більше монахинь називаєсь одним і то таким самим іменем. Моє імя сьв. Юстина носило еще двох монахинь, імя сьв. Марії пять монахинь, сьв. Монро три монахині і двох початкуючих.

Кількох монахинь було Індіянок, які вступили до монастира еще перед мною. Будучи убраними в монаше убранэ не мож було їх і відріжнити. Одно лише мені впало в око, що настоятельница була дуже гречна взглядом них і иньші старі монахині незвичайно їм догаджували. Опісля я довідалась, що ті монахині — індіянки мали навіть деякі полекші і привіллэі, яких не посідали иньші монахині. Ціль сих привіллэі, було се, щоб монаше житэ їм як найбільше упріємнити. Нераз застановлялась я над сим чому се така ріжниця між нами монахинями і через довший час не могла собі сего пояснити.

Многі Індіяни дуже поважали попів і вірили в се те, що они говорили і учили. Попи нераз заохочували гарні і богаті доньки Індіян, щоб вступили до монастиря і представляли се як велику заслугу перед Богом і щастэ для родини. Щоб осягнути сю заслугу перед Богом і щастэ для родини Індіяни платили попам великі гроші за принятэ їх дочок до монастира. Батько, одної Індіянки, заплатив настоятельці таку вагу срібла, яку важила його донька, коли эї принято до монастира. Сей Індіянин мусів продати все своэ майно, щоб зібрати сю потрібну суму. Се зробив він під впливом науки попів, бо він вірив, що коли його донька вступить до монастира, стане “святюю” то не лише поможе йому своїми молитвами але і всій прочій родині.

Монахині—індіянки були нераз ужиті для нашого розселеня, особливо тоді, коли ми впадали на дусі або сум та обоятність обнимав наші серця. Тоді настоятельница приказувала їм скидати свої монаші убраня а вбиратись в свій індіянський стрій, що нас вводило в вир сьміху.

Між монахинями—індіянками я особливо одну добре па-

мятаю. Була се сьв. Гиполита, не та, яку замордовано в так брутальний спосіб і про яку описано в иньшій місци. Ся сьв. Гиполита була дуже смирна і незвичайно боязлива.

Три чи чотири дни, по моїм прийнятю, настоятельница післала мене до пивниці по углє, даючи мені яснї вказівки куда йти і де знайти углє. З лямпою в руці пустилась я вузкими сходами на діл і скоро знайшлась на голій землі. Кругом панувала така темрява, що я не могла відріжнити землі від муру, ані величини переділу, в якій я знаходилась. По якімсь часі мій зір присвоїв ся з темнотою і я почала дещо відріжнити. Я побачила, що стіни се солідний камінь і склеплінє не дуже високо понад моєю головою.

Идучи після даних вказівок завважала я в стінах малі двє рі по однім і другім боці і то незвичайно здорові і грубо зелізом оброблені і крім сего зелісною штабою заложені. Ся зелізна засува була сильно запущена одним кінцем в мур на грубім зелізнім сворини. Другий кінець сеї засуви, також по затарасованю дверий, входив в мур і тут його закладалось штабою з зеліза, яка спадала з гори.

Минувши сі двері ввійшла я до пивниці досить обширної ла вже деревляна підлога. На сій підлозі знаходились ріжного вида кільця, купа деревляних стовпків, ріжного рода линви і иньші приряди до тортур. Перейшовши се місце, знайшлась я знова на голій землі.

Далі ввійшла я знова в немов коритар, де по боках були більші і меньші переділи, позапирані дверми, але вже не такими сильними. Крім сего, сі двері немали малих отворів як попередні і не засувались зелізними штабами.

Трохи дальше по лівій руці побачила я сходи, які вели звідси до гори, зараз коло сходів знова побачила я троє дверий, по одній і другій стороні, подібних до перших, яких я вже описала.

Минувши сі двері ввійшла я допивниці досить обширної де не було підлоги а земля була біла, з чимсь змішана, на що я звернула свою увагу. Идучи так далі, я завважала, що сеї білої мішанини є щораз більше і більше аж доки не прийшла до місця, де вся земля була покрита сим білим, немов снігом. Тут побачила я велику і глибоку викопану яму, яка зовсім не була чимнебудь прикрита і в яку мож було дуже легко на по-

темки впасти. Ся яма була яких 12 до 15 фітів в проміри і по самій середині сеї пивниці.

Ся біла мішанина була порозсипувана кругом сеї ями, а по обох сторонах ями були навіть цілі білі насипи. Сї насипи були і в иньших місцях і що звернуло мою увагу, що сеї білої маси мусить ся тут багато вживати. Я була дуже цікава, що се таке біле може бути і пощо його тут в пивниці так багато. Тому при сьвітлі лямпи почала сій білій масі лїпше приглядатись і переконалась, що се вапно. Я догадалась, що ся яма була призначена на погребуванє немовлят, які приводили на сьвіт монахині а сим вапном посипувалось сї подушені жертви монашого житя, щоб они в пивниці не гнили і не смерділи.

Се було страшне відкритє, але оно тепер не робило на мене великого вражїня, бо я була приготована через часті почуваня на такі а навіть і більше страшнїйші річи в монастири. Я вже була перейшла стїлько проб, що моє чутє було вже зовсїм притуплене і майже без вражїнь. Я починала вірити, що оно инакше і не може бути в монастири і моя совість була заспокоєна.

Я лишила се місце з тяжкими думками про сї маленькі невинні жертви монастирського житя, які знаходились в сій бездонній ямі. Рівночасно нагадала собі науку настоятельки, що хотяй тіла сих маленьких жертв палить вапно в сій ямі, то їх душі тепер знаходять ся в вічній радості, завдяки благородности наших попів.

Минувши сю яму ввійшла я знова до вузкого коритаря, по якого боках були двері. Поза сим коритаром було знова ширше місце де знаходились в однім куті трохи ярини а в другім углє, за яким я шукала. Зі сего передїлу виходили закратовані вікна на улицу, через які вкидувалось все потрібне до монастира.

Прийшовши сюди я набрала скоро угля і спішилась чим скорше опустити сей страшний підземний монастирський цвинтар, тимбільше, що мене почав прошибати якийсь страх і мені почались предвиджувати помордовані діти і їх жалїсний плач.

Будучи дівчиною, а до того еще вихованою монахинями, представляла собі монаше житє і самий монастир, як місце

подібне до неба. Місце, де нема ні людської злоби, ні земських спокус, ні найменших неправильностей християнського життя. Де, пливе чисте як слеза життя, повне небесного спокою і ангельської радості. Монастир представляла я собі тоді як імітацію неба на землі. А чим в дійсності сей монастир є? Збіговиском злочинців, кримінальників, які прикрили ся монашескими шатами та з молитвою на устах мордують дітий а відтак скидають їх до отсего льоху, який я що йно відкрила. Сей колись урозний монастир-небо був в дійсності найстрашнішим пелом, де панувала зрада, брехня, доноси, сьвятотацтво найдикиші оргії та найстрашніші мордерства.

Мордованэ невинної жертви.

Мене учено і впоювано в мене, що піп, се слуга Божий і все, щоб він не робив, виповняє волю Божу і як такий не може ніколи грішити. Чиж треба більшого блазеньства, як того рода ученє? Чиж їх кождий крок, кожде діло, кожде слово, не було як раз противне волі Божій і Його заповідий? Чиж

хотьби і мордованэ невинних дітей, яких они були батьками, може оправдувати їх, як благородне діло? Та я знаю, що мордерства не лише Божий закон не оправдує але навіть людський шибеницею карає. Тому я не могла повірити тим монастирським наукам, що попи не можуть грішити і що все то, що они роблять є чесне і оправдане.

Між першими інструкціями, які дала мені настоятелька по наложеню монаших шат, були такі, щоб приготувати мене взглядом попів і їх візит до монастиря в заказані години. Се не є секрет для нікого, що попи заходять і виходять з монастира монахинь. Кождий пояснює собі тим, що они заходять туди, щоб сповнити свої релігійні обовязки. І коли хто бачив через цілий день як з улиці сьв. Павла заходили і виходили попи зі сего монастира, то нікому і до голови не приходило щось невластивого. Але як би так хто був підглянув десь коло півночи, як монастирська фіртка то втиралась до замикалась а з неї висувались попи з підкоченими ковнірами до гори і з затягненими капелюхами на уха, то бувби иньшої гадки. Кождого часу в, ночі піп міг задзвонити і давши відповідний знак сейчас монахиня-ночі отвирала йому фіртку.

Сей знак, який служив в ночі попам до порозуміня ся з монахицею-ночі, був певного рода свист зроблений при помочи язика і зубів і при отвореню губ. Монахиня-ночі ніколи не спішилась до отвираня фіртки на саме дзвоненэ аж доки не почула сей дивний знак. Почувши сей свист по дзвоненю, она вже знала що се за нічний пташок. Давши собі подвійний знак спішила до фіртки. Настоятелька привязувала до сих інструкцій незвичайно багато ваги а особливо до виучуваня мене сих сигналів. Я мала опісля много нагоди до уживаня їх, особливо підчас нічної служби. Тоді дзвінок не затихав і я одержавши відповідний сигнал отвирала попови фіртку і він йшов куда хотів.

Книжки, які ми одержували до читаня підчас нашого їдженя походили з бібліотеки настоятельки. До сеї бібліотеки вступ для монахинь був остро заказаний. Настоятелька сама, давала нам деколи дещо до читаня і то після свого власного вибору. Найчастійше давано нам “Історию Риму”, “Історию церкви”, “Ангел Хоронитель”, “Житэ Сьвятих” в кількох томах, “Дияльоги”, розмова між протестаньским доктром, якого

названо Др. Д., і католиком, на тему віра, і в якій то розмові католик мав побити Др. Д. Крім сего давано нам книжки “Про монастир”, “Обрахунок совісти” і иньші подібні.

Одно дивне, що нам ніколи не лише що не давали Біблії, але я навіть її в монастири не бачила за цілий мій час початкованя і монахованя. Новий Завіт, був читаний не більше як три до чотири рази на рік і то лише ті стихи, які були вказані настоятелькою.

Ми монахині ніколи не мали його в наших руках, щоб могли там читати де нам подобалось. Прс протестанську Біблію виражуванось як найгірше і називано її як найстрашнійшою книжкою і яку простолудин ніколи не повинен брати в руки і її читати.

РОЗДІЛ X.

**Забобони. — Єпископ має силу гасити огонь сьвяченою водою
— Як сповідию приглушувалось голос совісти.**

В нашім монастири, то э Чорних Монахинь, пеклось дуже часто много хліба, який деколи на порученэ попів давалось бідним.

Крім сего робилось тут і свічки, які продавалось до костелів. До робленя свічок посилалось фізично найсильнійше збудованих монахинь. Мене послано до тої кімнати де робилось свічки, щоб читати занятим при роботі монахиням лекції та катехиз.

Головно вироблялось в нашім монастири шкапліри. Э се кавалок шматки вовняної чи едвабної, до якої э причіплені два шнурочки і якими то привязуєсь до шиї сей шкаплір.

На одній стороні шкапліра ми виробляли щось в роді подвійного хреста (++)а по: другій стороні букви І. Н. С. Що сї знаки мали представляти то я не знаю. До такого виробленого в монастири шкапліра привязувано много сили в робленю чудес. Коли діти перший раз йшли до причастія, то одержували звичайно по одному шкаплірови.

Нам оповідано дивні річі про силу, яку посідають шкапліри. Такі дива про шкапліри звичайно оповідали нам попи на катехизмі чи лекциях. Я тут хочу подати дещо з тих по-півських оповідань.

Одна римо-католицька служниця, котра затаїла дещо із своїх гріхів на сповіді, так гипокритично поводитись взглядом свої пані, що та думала про ню, як про найвірнійшу служницю. Она навіть перед сповідаючим попом так вмїла вдати побожну, що той навіть надїлив її шкаплїром.

По якімсь часі, як він нагородив її сим шкаплїром, один сьвятий з неба повідомив його в сні, що сьвятий шкаплїр не повинен находится на шиї такої великої грїшницї і він повинен бути сейчас відібраний і звернений до костела назад. Тої самої ночі ся грїшна служниця лежала зі сим шкаплїром на своїй шиї і її знайдено рано мертво і то з відділеною головою від кадовба. Шкаплїра коло неї не було, його знайдено аж на другий день в костелї на своїм місци.

Загально вірено, що злий дух не може стерпіти такої сьвятої річи на своїм слузї, тому тої самої ночі, коли попови снилось про сей шкаплїр, тоді сам злий дух здирав сей шкаплїр зі свої жертви і то так напрасно, що силкові нитки, якими сей шкаплїр був привязаний на шиї, відтяли слузї голову. Відтак своєю божескою силою мав дістатись на своє місце до костела.

Другу байку оповїдали нам попи таку: Один бідний римо-католик мав бути полонений через эретиків. На своїй шиї він мав сьвятий шкаплїр. Коли Бог побачив, що він не уїде полону і мусить попастись в руки эретиків, чудом зняв шкаплїр зі шиї і уніс його високо понад голови эретиків. Побачивши се эритики не лише, що не полонили сего католика але і самі навернулись на римо-католицку віру. А було їх поверх сотки.

Коли я вже була завельована монахиня, тоді настоятельница повідомила мене про тайний підземний хїдник, який йшов з нашої пивниці аж до другого монастира. Хотяй я часто була в пивниці нашого монастира, але не могла віднайти криївки сего тайного хїдника. Аж якийсь час опісля, коли я мала провину, хотяй я сама не знала нічого про свою провину, мусїла на колїнах іти сим хїдником разом з другою монахиною. Опісля не лише настоятельница накладала на монахинї того рода кару але часто і попи і то без найменьшої причини. Монахиня, яка зі мною відбувала кару, привела мене до пивниці, недалеко того місця, де кидано малї діти до ями і посипувано

вапном і вказала мені двері, якими сей хідник був замкнений. Тепер доперва довідалась, чому я перед тим не могла сих дверей пізнати. Они були квадратіві, майже 4 фіти від землі і так само помальовані як стіна а крім сего нічого не відставали від стіни а були майже вмуровані і рівні зі стіною. Крім сего двері не отвирались до середини пивниці а до хідника. Відтворивши двері, ми клякли на голі коліна і почали повзти сих підземним хідником, відмовляючи відповідні молитви. Коли ми осягнули другий кінець сего хідника, отворили двері і знайшлись в пивниці другого монастира. Тут на стіні ми написали свої імена побіч доси великого числа імен, яко знак, що ми відбули свою кару і завернулись назад на своїх колінах до нашого монастира. Опісля, я эще нераз відбувала таку кару, про що я згадую на иньшій місци. Також монахині з того другого монастира заходили сим підземним хідником до нашої пивниці. Але їх паломництво сим хідником не було в роді кари, але зі страшнійшою цілюю.

Нас часто впевнювано, що в нашій монастири лучають ся часто чуда. І щоб впоїти се в нас, забрало много часу і терпеливости не лише настоятельці але і попам. Настоятельница часто оповідала нам богато про Непорочну Марію, котрої тлінні останки мали знаходитись в монастири. Зі сих останків був лише порошок, який ми дуже убожали і навіть не мали відваги гнянути на них нашим очима. Часто про сі останки оповідало нам дивні річи, що нас эще гірше наповняло страхом. Коли піп мав оповідати нам про силу сих останків так для нашого монашого житя, як взагалі для сьвіта, то насамперед оповідав нам сю історию:

Один піп в Эрусалимі мав привид, в яким йому сказано, що будинок, в яким мешкала Марія, маэ бути перенесений з того місця в иньше. Сей піп сумнівав ся, чи сей привид походить від Бога і знехтував його. В короткім часі, сей будинок десь подів ся і аж тепер піп зрозумів, що сей привид походив від Бога. Образ сего будинку переховуэсь эще досі в монастири і нам його нераз показувано.

Крім сего оповідали нам попи про свою силу, яку они посідають. І так оповідало нам, що на однім кораблі, який розбив ся і мав затонути зі всіма подорожними, був вратований одним попом задля одної родини, яка в послідній хвилі мала

навернутись. Відтак двох синів зі сеї родини посвятились по-півському званю.

Також оповідано, що як в Квебеку повстав був великий огонь і вже много згоріло будинків, тоді єпископ мав загасити його кропленєм сьвяченої води. Нераз, коли горіло де, то ми дивувались пощо бічи туди такому множетству фаєрменів, та всяких сикавок, та помп, коли єпископ може загасити найбільший огонь, квартою сьвяченої води?

Між иньшими науками, які подавав нам єпископ в монастири були сі:

Він говорив нам, що може вгасити як найбільший огонь своєю сьвяченою водою але лише тоді, коли бачить, що огонь загрожує католицьким будинкам. Ми в сі єпископські слова вірили сьвято, але ніколи не бачили, щоб він біг коли до огню.

Сьвячена вода, яку єпископ посвятив, мала мати далеко більшу силу чим вода посв'ячена звичайним простим попом. Сеї єпископської води вживано при кропленю в ночі наших ліжок. Ся вода мала силу держати від наших ліжок злого духа. Коли була я вже монахинєю, посилено мене читати та давати лекції початкуючим. А що лише кілька монахинь добре знали читати по англійськи, розумієсь і я була між ними, тому мене посилено туди дуже часто. Настоятелька посилаючи мене до них часто говорила мені так:

“Старайсь навернути їх — спаси їх душі — ти знаєш, що через се осягнеш висше місце в небі за кожду душу, яку ти навернеш”.

Я вже згадувала, що в монастири найбільшим гільтайом та збиточником була Джені Рей. Она то провокувала настоятельку, то висьмівала старих монахинь, то знова переривала жартами нашу найбільшу мовчанку і всіх вводила в сьміх. Її саму мало коли карано, а за то, ми всі мусіли гірко відпокутувати. Найгірше виходила я на сім сьміху, бо розсьміявшись раз, не могла від сьміху повздержатись через довший час. Хоть я на себе дуже вважала, але не могла уникнути кар через сьміхи та жарти монахині Джені.

Також строго було наказано розмовляти нам монахиням між собою. Така розмова не лише уважалась за гріх але що гірше, потягала за собою острі кари! Я особисто не вірила, щоб за мою розмову стягала на себе гріх, так думало і більше

монахинь, а за се ми старались уникнути кар. Хотяй деколи мені прийшло на думку, що я переступаю правила, а се э гріх, то я сейчас потїшалась сповїдїю, що підчас сповїди скажу попови і очищусь від свого гріха і вини. Я думала і вірила, що зробивши гріх э о много лїпше висповідатись з него перед попом чим признатись до него перед настоятелькою, яка сейчас строго карала. Тимбільше, що хотяй і піп накладав також кару, але ся кара, то э відмовлюванэ пять чи десять “Богородице Дїво”, э о много лекше, чим примїром йти на голих колїнах в підземнім хїднику, чи цїлювати підлогу, цїлювати настоятельці ноги а крім сего просити о прощенэ всїх монахинь і виставлятись на сьміх та встид. Ми всї волїли сповїдатись з наших грїхів перед попом, бо знали і се, що піп буде мовчати про нашї грїхи і ніколи не повїдомить про них настоятельку, бо йому сего невільно. Того рода очищуванэсь з грїхів я знайшла найлекшим і найпевнїйшим. Хоть деколи моя совість була сим занепокоэна, що таке поведенэ не э гїдне, то пригадавши собї на науку, яку нам подавано і в яку ми всї вірили, совість чулась оправданою і була спокїйна.

РОЗДІЛ ХІ.

Мордованэ монахинї Францішки. — Мордерці попи з монахинями. — Як мордовано невинну жертву.

Тепер хочу оповїсти про одно мордерство в монастири, в якїм брала я участь. Я думаю, що се зовсїм непотрїбне для мене оправдуватись, чому я брала участь в сїм мордерствї, так само непотрїбне булоб моэ оправданэ що до мої участи і в иньших подїбних дїлах. В монастири мусить ся робити те, що кажуть а не те, що хотїлобись. Тимбільше, що все, що э сказане зробити настоятелькою чи попом, ніхто не сьміэ розбирати чи оно годить ся чи нї, бо се булоб проти нашого монашого званя і нашої зложеної присяги при вступленю до монастира. Тому все те, що сказано робити роблять монахинї без найменьшого застереженя, тому і моя участь в сїм мордерствї э сама собою оправдана.

Було се около пять місяцїв як стала я вже дїйсною завельованою монахиною. На дворї було холодно вже, здаэсь се

було в місяці вересни або жовтні. Одного дня настоятелька післала по мене і по кілька інших монахинь, щоб ми прийшли до одної кімнати. Там застали ми вже єпископа і кількох попів враз з настоятелькою. Настоятелька заговорила до нас незвичайно розказуючо і голосно, она сказала:

“Йдіть до кімнати, обрахунку-совісти і приволочіть сюди на гору сьв. Францішку”. Нічо більше не було треба додавати до сего розказу, який видала нам настоятелька, щоб не зрозуміти на що оно заводить ся. Тимбільше, що до сего розказу она додала такі міни і рухи, що мене пройшло жахом. Не мало здивувало мене і се, що монахиня сьв. Францішка мала робити нині в кімнаті “Обрахунку Совісти”. Се була кімната, куди ми заходили до обрахования наших гріхів перед кождим причастієм, або тоді, коли якась почувалась до зроблення якогось гріха. Далі се, що настоятелька видала нам такий острій розказ і се, що она ужила спеціального слова “приволічи” яке в французській мові є о много острійше чим приволічи, по четверте і се, по що тут зібрались попи з єпископом, а по п'яте, чому як раз притягнути так гарну і молоду монахиню сьв. Францішку. Мені сейчас майнула гадка по голові, що тут заносить ся на щось страшного. Чим би провинилась ся молода монахиня і то так страшно, що мусить стати перед так жорстокими судіями і прийняти їх страшний за суд.

В першій хвилі я стала немов оголомшена, але сейчас опам'яталась і пустилась за іншими монахинями.

Кімната “Обрахунку Совісти”, до якої ми спішили була на другім поверсі і бачила не одно страшне діло. В сій то кімнаті знаходилась сьв. Францішка, яка вже від довшого часу була нервова та меланхолійна. Я знала, що она має причину такою бути, бо дуже часто була виставлена на такі практикованя, про які мені годі і згадувати бо ми були всі подібно трактовані але не так часто.

Коли прийшли ми до кімнати “Обрахунку Совісти”, то я була одна з тих, які ввійшли до середини. Всі ми туди не могли ввійти, бо кімната не могла більше помістити чим п'ять осіб. Молода монахиня стояла на середині кімнати, не була она старша чим 20 літ, з ясным волосом, синіми очима і дуже гарно-приманююча з лиця. Я заговорила досить легким але зара-

зом і рішучим тоном “св. Францішко нас послано по тебе”. Три других також промовили до неї досить лагідно, лише дві прочих заговорили до неї незвичайно шорстко. Бідна крiатура обернулась до нас з дуже лагідним але прибитим зором, не оказуючи найменшої не охоти ані боязни.

Не заговорила ані слова але поступивши дещо вперед віддалась нам в руки. Слезі покотились по моїм лиці. Я не сумнівалась ані мiнути, що она предчуває свою судьбу з рук тих чорних “судіїв”, тому не лякалась смерті. Її приведено еще до сходів, які йшли в гору, але тут то вже захоплено її за руки і одiж і майже тягнуто до гори, то є виповнювано розказ, даний настоятелькою. Я положила і свої руки на ню також, але о много лекше чим иньші, та помагала тягнути її. Я не сміла сего не робити, бо мій відказ був би її не спас ані навіть не спинив її виволічення на гору, а був би лише спричинив мені тяжку кару, бо котра небудь з моїх товаришок при найблизшій нагоді булаб мене прискаржила.

Через цілу дорогу а навіть і на сходах, св. Францішка не сказала ані одного слова, ні не робила найменшого опору — йшла як вiвця на заріз. Коли ми ввійшли з нею до кiмнати, до якої ми мали її “притягнути”, моє серце немов перестало битись. Єпископ, настоятелька і пять попів як Бонін, Ричардс, Саведж і двох і других, котрих імя я еще не з нала, були вже готові до розсправи.

Коли ми привели нашого вязня до кiмнати, отець Ричардс почав давати її питаня, на які она холодно і прибитим голосом відповідала. Я не можу тепер повторити ті питаня, які її отець Ричард давав, бо я була тоді напів притомна і не знала що роблю і що маю робити. Я була страшно пригноблена і прибита і колиб була зрадила свої тодішні чутя, які мене опанували взглядом тих мордерців з посвятиченими головами, то хто знає чи не спідкалаби була мене така сама кара як мою невинну сестру-монахиню. Як лише ввійшла я до сеї кiмнати, так всунулась в кут по лiвій стороні від входу, і колиб не стіна від вікна і дверей, які мене майже держали, хто знає, чи я булаб встояла на своїх ногах підчас сего суду. Сі стіни спасли мене перед виповiдженєм моїх гадок і чутя. Они своїм холодом впливали усмиряючо на мої взбурені нерви. Колиб не їх холод, то хто знає чи я булаб нині між живими і хто знає чи

сі злочинства монастирських мурів булиб відкриті.

Коли холод усмирив моє взбуренє і прийшовши дещо до себе, почала я розбирати дещо. Я завважала тепер, що отець Ричардс старав ся уменьшити вину, вязня, бо давав їй такі питання, що могли витягнути від неї деякі корисні відповіді. Він запитав її між иньшим, чи она не жалує тепер того, що говорила, (она була зраджена одною монахиною) чи она не волілаби бути замкнена в пивниці, чим понести сю кару, яка їй грозила. Але єпископ скоро перервав сі питання, що було доказом, що її кара вже давно назначена і з якої она не мала висмикнутись. На деякі поставлені питання она зовсім не відповідала, на иньші заявила, що она зовсім не відкликає те, що сказала. Она вкінці заявила, що радше умре, чим малаби дивитись на мордованє її невинної дитини.

“Се досить, скінчити з нею!” крикнув єпископ.

Двох монахинь сейчас кинулись на неї, і після вказівок настоятельки були приготовані до виповнення засуду.

Она дальше задержала холодно-кровність і виглядала як вівця між вовками. Иньші, які також брали участь в сім страшнім мордерстві, були так само неохочі як і я, лиш деякі були задоволені з такого мордованя. Їх поведенє вказувало на їх жадобу невинної крови. Але з між всіх присутних найбільше нелюдяною оказалась сьв. Гиполита. Она вибрала для себе найгірші функції в сім кровавім ділі і виповняла їх з найгіршою зажертостю та варварством. Она захопила книбель і зі силою впхала його в уста нещасної монахині і почала його пхати як найдальше в горло. Зробивши се, захопила патики, до якого кінців був причіплений кінцями пасок. Сей пасок зложила бідній жертві на горло і позад голови почала патином обертати, через що пасок почав скричуватись і здушувати горло сьв. Францішки.

Тепер перевернено її на ліжку, яке всій кімнаті знаходилось. Згадане ліжка, се рід твердого підвисеня, яке звичайно було закрито грубою заслоною з малим отвором, через який мож було з ліжка заглядати на кімнату. Тепер ся заслона була зісунена в один кут. Сю бідну монахиню, засуджену на замордованє, положено на се ліжка лицем до гори і сей час привязано її до сего ліжка шнурками так, що она не могла ані ворохнутись. В одній хвили кинено на ню тепер друге по-

дібне ліжко на яке сейчас кинув ся з цілої сили піп Бонін. За ним пішли і монахині і то так много як знайшлось місця на горі.

Робили всьо що могли, щоб не лише бідну жертву вдусити між обома ліжками але навіть і роздусити. Одні вставали на ноги а відтак зі всеї сили скакали на бідну дівчину, инші підскакували на колінах, а всі прочі старались знайти який-небудь спосіб, щоб як найлучше мож було видусити з бідної жертви послідний віддих. Таке мученэ відбувалось з найбільшим запалом, і мені здавалось, що бідна сьв. Францішка вже чисто розмагльована, а сї мордерці эще з неї не злазили. Мені здавалось, що таке мордованэ їх вдоволяэ, а навіть справляэ приємність, бо торожили свою сестру а сего не бачили, бо они товклись всі на ліжку під яким она була придусина до другого.

Нелюдский піп, Бонін.

Справді і я брала в сїм страшнім мордерстві участь, але я була сим всім вголомшена і не знала що роблю, робила що другі робили. Таке мордованэ тревало около 20 мінут. Коли вже мордерці припускали, що жертва мабуть розторощена і спрасована на смерть, почали по одному відступати від ліж-

ка. Все було тихо і спокійно під ліжком. Не чути було найменшої ознаки життя.

Тепер всі почали глумливо сьміятись зі замордованої монахині. Я стояла немов вкопана не розуміючи як слід того всего. Деякі видячи мою журбу та здивованэ почали і з мене насьміватись та заохочувати і мене до сьміху. Одна з монахинь висьміваючись з нашої замордованої товаришки сказала: "Она булаб добра на католицьку мученицю". Перевівши дещо часу на висьміваню зі замордованої, одна запиталась чи не спритатиб тепер вже тіло звідси? Настоятелька заявила, щоб тіло трохи так постояло.

По якімсь часі знято горішне ліжко, розв'язано шнурки, якими прив'язано було сьв. Францішку, знято тіло з ліжка і потягнуто його монахинями до пивниці. Мені опісля сказали другі монахині, що тіло сьв. Францішки затягнуто до пивниці, де була та глибока яма, про яку я вже згадувала і там її вкинено, без якоїнебудь церемонії. Відтак прикрито його добре вапном і полято якимсь острим плином, якого імя я не знаю. Я бачила пізнійше нераз, як сей плин лято до сеї ями з великих фляшок, яких не отвирано а відбивано їм шийки. Мені говорено, що сего плин уживають в Франції до поливання гробів, щоб здержати випари зі гніючого трупа.

По сій страшній сцені я не могла прийти до себе через довший час. Навіть эще тепер, коли нагадаю собі сю страшну трагедию, жах та мороз прошибаэ моэ тіло. Через довший час я не могла спати, бо лише щобим задрімала, так сейчас стаэ мені перед очи сьв. Францішка і цілий образ сего мордерства пересуваэсь перед моїми очима.

На другий день по сім злочині опанувала всіх в монастири якась мовчанка. Ніхто не відзивавсь голосно а всюди було чути лише глухий шепіт. Здавалось кождому, що невинна сестра стоїть зі спущеними очима між нами і кожда немов відчувала свою співвину. Ніхто не згадував опісля про сьв. Францішку ані слівцем, і почали всі про ню забувати. Лиш я раз перекинулась з другою монахиною про сьв. Францішку але ми далеко не запускались в бесіду недовіряючи собі взаїмно. Ми знали обі, що сьв. Францішка понесла таку страшну смерть через донос иньшої сестри, тому ми обі боялись зради і залишили зовсім бесіду на сю тему.

Я ніколи не могла довідатись, хто то доніс про сьв. Францішку до настоятельки, хотяй мала на одну підозрінэ. Ту саму монахиню підозрівали і иньші однак ніхто не був певний. Все держано в великім секреті. Ми всі більше винували ту, що донесла, чим тих, що зі мордували, тимбільше, що ми всі знали як охоронятись одна перед другою.

Мене часто посилала настоятелька, щоб я йшла і підслухувала монахині і початкуючі, чи они не говорять що злого про ню. Нераз настоятелька говорила до мене: "Йди і підслухай, що они говорять по англійськи." Розумієсь, що я повину валась її розказам але ніколи нічо не доносила на других. А коли я хотіла очиститись з невивповнення розказу, йшла до папа до сповіди і була чиста. А тимбільше, що я знала, що піп нікому про се не скаже і хотяй він дещо наложить мені покути, то се нічо в порівнаню з тою карою, яку я дісталаб від настоятельки за невивповненэ її розказу. Ми мали свободу вибирати собі сповідника, котрого ми хотіли, тому ми не сповідали одні і ті самі гріхи одному і тому самому попови.

Недовго по замордованю монахині Францішки, молода женьщина прийшла в монастир і просила о позволенэ з нею побачитись. Ся молода жінка була моя колишня товаришка і приятелька панна Люїза Бускет, з якою я колись разом учителювала в Ст. Деніс. Зі сего я додумувалась, що і сьв. Францішка мусіла походити зі сего міста або з околиці. На її бажанэ видітись з монахиною Францішкою сказано коротко, що она померла.

По якімсь часі опісля эще деякі приятельки Францішки хотіли бачитись з нею, та сим вже сказано, що она померла славною смертию, а навіть сказано, що она перед смертию зробила небесні вискази, які навіть повторено перед товаришками, щоб їх вдоволити.

РОЗДІЛ XII.

Монастирські образи. — Збиточниця Джені Рей. — Як попи обходились з монахинями при сповіди. — Джені Рей міняэ фартушки монахинь. — Яблока. — Шпильки в постели монахинь.

В одній обширній кімнаті знаходились три великі обра-

зи які представляли, один небо, другий пекло а третій чистилище. Про маляра, який малював сї образи говорено в монастири, що він малював їх під впливом самого Бога, який хотїв, щоб небо, пекло і чистилище були так представлені як они дійсно э.

Образ, який представляв небо, був найбільшим і висїв на стїні напроти образів, які представляли пекло і чистилище.

Небо було представлене так: Монахинї і попи знаходились на найвисшїм місци з непорочною Марїю над їх головами. Низше знаходив ся сьв. Петро і иньші сьвятї, а ще низше всї добрі і вірні католики та иньші.

Чистилище було представлене так: Оно було подїлене на дві части. В одній часті знаходилось множество малих дїтий, які померли нехрещенї, в другій часті знаходились старші окружені полумїнями огня, які очікували на своє викупленэ чи то молитвами жиючих чи Службами Божими.

Пекло було представлене так: На образї були представлені людські лица як найстрашнїйше лиш мож було їх представити. Люди всякого полу і роду були тут заступлені. Черти лица були так поведені, що переймали жахом кожного глядача. Очи немилоседно завернені, з лицем викривленим і стягненим. Деякі дикі звїрі дерлись по головах терплячих запускаючи свої зуби і пазурї в їх голови і плечі. Иньші вились по землі в страшних муках, деякі гризли здорові зелїзні штаби, якими они були закратовані. Одним словом все було представлене як найстрашнїйше і що мусїло викликати на глядача прикре вражїнэ.

Особи на сих образах представлені незвичайно природно і я дивлячись на них, ніколи не булабим сказала, що они не живі. Вражїнэ, яке сї образи зробили на мене було незвичайно сильне. Нам монахиням показувано найстрашнїйше і найгорячїйше місце, в пеклї, куди йдуть ті монахинї, що скинули свої монашї шати. Се було щось в родї остороги для нас. Се місце, призначене для таких монахинь, було навіть страшнїйше чим те місце куди йшли протестанти; бо їх уневиняло се, що они такими були через Бїблїю і своїх проповідникїв.

Деколи, будучи замкнена в сїй кїмнатї, молилась за ті души, що були довго в чистилищи, які не мали нікого між живими, щоб помолитись за них. Перебуваючи в сїй кїмнатї, між

сими страшними карикатурами, прошибало мене якесь страшне чутэ, від якого я через довший час не могла увільнитись.

Раз замкнено до сеї кімнати Джені Рей, однак її сейчас звідти випущено, бо робила там такий страшний крик і вереск, що навіть деякі монахині радили настоятельці закнеблю вати її. “Нї!” сказала настоятелька. “Йдіть і випустіть того чорта, звідти, бо она сама одна приводить мене більше до гриха як всі иньші разом”.

Одного дня на катехизмі сіла Джені Рей позаду попа і почала виробляти за його плечима такі міни, що ми не могли здержатись від сьміху. Тоді піп обернув ся до неї і промовив досить лагідно: “Ти не така пильна тепер при науці як колись була”. Колиб щось подібного була зробила котра иньша монахиня, то булаб покарана як найтяжше. Але Джені була виняток.

Деколи она держала до гори початкуючу букву, якою зачиналось імя попа, що учив катехизму і порівнавши його перед тим з якою особою в “пеклі” викривляла так лице, що ми не могли вздержатись від сьміху.

Я пригадую собі, що одного разу она назвала одного нещасливця в “пеклі”, який кусав зелізні крати а вуж гриз голову а до того еще був повязаний ланцями, отцем Дуффресним. Представляючи сего нещасливця за отця Дуффресного она договорювала — “Чи він не э цілком подібний до нашого отця Дуффресного, який прийшовши на катехизм, прибирає ось таку міну і починає свою науку сими словами: Діти мої, я бажавби, щоб ви жили як найсьвятїйшим житэм?”

Коли перший раз пішла я до сповіди вже jako завельована монахиня, то переконалась, що попи навіть сеї церемонії, яку они називають сьв. сакраментом, не трактують так, як они повинниби, а поводять ся так безвстидно як при якій небудь иньшій оказії. Сповідник сповідав нас монахинь або в кімнаті призначеній на “Обрахунок Совісти” або в кімнаті настоятельки. Тут ніколи не сідав він до сповідальниці, як се звичайно буває в костелі, але сідав на крісло по середині кімнати. Тут не було нікого крім него і сповідаючої ся монахині, тим більше що йому нараз нікого більше не було треба. Одного і того самого дня сповідалось звичайно більше число монахинь, але до кімнати не можна було ввійти більше як лише

одній в тойсам час. Інші за той час клячили під дверми на колінах і мали відмовити приписані молитви, які забирали досить багато часу. Коли котра вже скінчила свої молитви і була готова до сповіди, та вставала з колін і входила до середини замикаючи за собою двері. Тепер ніхто навіть не сьмів рушити за клямку, аж доки звідти не вийшла попередна.

Я не хочу оповідати, що діялось при такій сповіди де був молодий сповідник і молода монахиня, все що тут діялось, було під покришкою сповіди а опісля сповідник давав розгрішеня від гріха і монахині здавалось, що она таки чиста. Але в дійсности тут більше робилось гріха як мож було простити, бо нераз діялись при сій сповіди страшні річи і то кримінального характеру. Бо коли я сповідалась эще малим дїтваком, то всякі зачіпки зі сторони сповідника уважались за жартобливі неправильности, та тут вже не теэ. Сї ніби жартобливі неправильности переходили в серійозну дійсність. Я не могу говорити більше виразнійше про сю справу, бо моглаб образити чесноту читача. Але я скажу лиш се, що найбільше кримінальні підозріння читача, не заподіють найменшої несправедливости взглядом попів-сповідальників, бо їх злочинства і їх гріхи при сповіди ніхто не в силі пересадити.

Дехто може собі виробити понятя, що то діялось при такій сповіди, коли скажу, що навіть такі женьщини як мої сестри монахині, старались молити ся довше, чи що небудь робити, щоб не йти першою до сеї сповіди. Кожда старалась, щоб котра иньша а не она була першою при сповіди, так ся сповідь зі своїми додатками була нам обридла.

Через довгі і нудні дни наше положеня було невиносиме. Безнастанні молитви і сидженя вбивали наше тіло, а поведеня попів взглядом нас женьщин вбивало нашого духа. Наші чутя були без впливу а наше положеня було невиносиме. Нічо, крім гумору Джені Рей, не могло нас розвеселити, та хоть на малу хвилину заворушитись з нашого меланхолійного лятаргу.

Говорити про всі примхи та дивацтва Джені Рей не думаю, але згадаю лише про кілька. Як я вже згадувала, що она мене полюбила від самого початку і уважала мене за одну зі своїх приклонниць, тому мала я і більше нагоди пізнати лучше її характер.

Одного дня, коли она була в незвичайно настроєнім гуморі, покропила підлогу одної кімнати сьвяченою водою аж до мокра. Сим настоятелька дуже розсердилась і сказала, що Джені вихляпала стілько сьвяченої води, що нею мож було вибавити з чистилища много а много душ. За кару приказала Джені сидіти по середині підлоги. В тім надійшов один з попів, якого настоятелька повідомила про проступок Джені. Сей поговорив щось з настоятелькою на пошепки, почім настоятелька заявила Джені, що сим разом її за се даруєсь і щоб она йшла на своє місце.

Раз післано мене з Дженею прасувати хустинки і фартушки. Коли крім нас не було вже нікого більше, она сказала до мене: “ми э тут тепер вільні від наших монастирських приписів”, хотяй она знала, що се не правда, почала сьпівати і не задовго і я прилучилась до сьпіву. Так перебули ми тут час на сьпіві замість на молитві. Я не сподівалась, щоб нас хтось підслухував, аж тут надходить настоятелька тай каже: “Гей, а то як”. На се Джені холодно відповіла, що ми сьпіваємо побожні пісні і на доказ сего покликалась на мене. Я налякалась потверджувати таку скрайну брехню, щоб одурити настоятельку, але що настоятелька сама вчила мене брехати і заохочувала не раз до брехні, а навіть і розказувала мені брехати, тому я не отягалась довго а потвердила се, що Джені сказала, лише моє потверженє не було дуже сьміле. Настоятелька пізнала сейчас наш підступ і приказала йти на гору до кімнати “Обрахунку Совісти”, де ми перебули аж до півночи без якої небудь їди. Тут розумієсь наш час не був незанятий. Він був добре зайнятий лиш не на обрахунок нашої совісти а на сварку. Мені Джені дала таку лєкцію, якої я эще в житю своїм не чула. А вся лєкція опиралась на сїм, чому то я вже монахиня, а эще не вмю як слід брехати і не потвердила отверто тої брехні, яку она сказала настоятельці. Се, що я добре не брехала, її так розлостило, що она через два тиждні не промовила до мене ані одного слівця.

Не довго по сїм, як ми посварились, она обскаржила мене, і я була покарана. Се дало мені причину, щоб я перепросила її. Она перепросила і мене за свої доноси і ми стали эще лучшими приятельками як передтим .

Одною з найгірших кар, які накладано на нас, було питє

води, в якій настоятелька вимила собі ноги. Ніхто навіть не думав сьміятись з такої кари, крім Джені, яка говорила, що она э певна, що вода, в якій настоятелька обмила свої ноги э о много лучша і чистійша чим з самого жерела.

В монастири э звичай, що найстарші фартушки подерті і полатані мали вбирати наймолодші монахині, а нові були призначені для старих монахинь. В чотирох случаях, Джені закралась в ночи до спальні, невідглянено монахиною-ночи поміняла більшу часть фартушків коло ліжок і то так, що нові фартушки поставила коло ліжок молодих монахинь а старі і подерті коло старих монахинь. Наслідок був такий, що рано всі вбирались з поспіхом і ніхто-не завважав помилки. Помилку завважано аж при молитві; коли то всі монахині замість молитись почали одні других обглядати. Деякі вибухли на голос сьміхом, а иньші почали сваритись. Одним словом повстало дивне замішанэ, яке тревало довший час. При роздаваню сих фартушків Джені дала найбільше подерті для старих і тих, котрих она не любила, всі її прихильниці одержали найновійші і я між ними.

Раз загубила Джені свою хустку від носа. Кара за се булаб така, що через 5 тижнів она мусілаб цілком ходити без хустинки, без взгляду на се, що моглоб за той час статись з її носом. Про страту свої хустинки она сказала мені і рівночасно просила мене, щоб я в дорозі на гору витягла хустинку котрій старій монахині з кишені. Се мені пощастилось і я замість одной дістала аж дві. Джені сказала, що одна загато і небезпечно її тримати коло себе, бо можуть зробити трус. Незадовго почали дві монахині скаржитись про страту своїх хустинок. Джені побачила, що то готов занестись на трус, тому при найблизшій нагоді впхала одну хустинку до сїмника в постели.

Коли почало холодніти на дворі, Джені скаржилась мені, що не маэ доброго нічного убраня. Але не довго по сїм, як она скаржилась, десь роздобула двоэ теплих нових убрань з котрих дала і мені одно. Хотяй я мала своэ але приняла і се, яке я вбирала також йдучи спати до ліжка. Джені припускала що властительки своїх нічних убрань розпічнуть пошукування, тому вставши рано з ліжка сховала се краденэ убранэ до печи що і мені радила зробити. Се робили ми що раня через цілу зиму. Бідні монахині, яким Джені забрала їх теплі убраня, му

сіли зубами січи підчас зимних ночий, боячись зголосити свої страти до настоятельки. Они знали, що як хто вкрав, то добре і сховав і не легко буде їх віднайти, тому воліли мерзнути і мовчати, ніж зголосити свою страту тай ще кару дістати.

Коли на дворі почало тепліти, Джені взяла від мене се убранє, яке мені дала і своє і поставила непостережно на ліжка тих властителів, в яких она перед зимою "позичала." Сї побачивши свої нічні убрания назад на своїх ліжках, мабуть так само здивувались, як тоді, коли їх стратили.

Не довго по сїм, Джені десь роздобула цілий подолок яблук. Сї яблука занесла на гору до спальні і висипала в моє ліжко. Збігши на діл, сейчас сказала мені про сї яблука. Розходилося тепер, як ті яблука зісти. Джені впала сейчас на думку, щоб піти до настоятельки і просити її о відпустку на "елевенс", то значить відмовляти через дев'ять день відповідні молитви до якогось сьвятого, щоб той поміг їм бути ліпшими побожнішими і т. д. Сю відпустку ми легко одержали і побігли просто до спальні до наших яблук. На наше велике здивованє ми не знайшли в моїм ліжку ані одного яблука. Хтось забрав до одного. Джені почала перешукувати всі ліжка але нічого не знайшла. Тепер, щоб не зрадитись, ми почали наш "елевенс", але без яблук. Джені не могла переболіти такої великої страти і постановила пімститись за яблука. Всім тим монахиням, котрих она підозривала, повпихала шпильки в ліжко. Коли надійшов вечір, всі мовчки почали кластись спати, та нараз одна за другою переразливо почали пищати бо острі шпильки вбивались сильно в їх тіло. Перерванє мовчанки стягнуло на них остру кару. А все те було, за Дженені яблука та наш "елевенс".

РОЗДІЛ XIII.

Джені Рей робить далі збитки. — Ходженє в спаню. — Мітла духом. — Мінянє ліжка. — Секретні двері в півниці монастира. — Звірячі знущаня попів над гарною молодою нововступившою монахиною.

Одного вечера, коли Джені за кару замітала спальню, зробила з мітли страхопуда. Вбрала она мітлу в біле полотно причіпила руки і страхопуд був готовий. Тепер поставила

сего страхопуда коло вікна, недалеко начіня зі сьв. водою. Незадовго почали надходити монахині до спальні. Ввійшовши до середини кожда йшла замачати пальці в сьв. воді. Мачаючи пальці кожда завважила страхопуда, що її дуже перестрашило, але, що при входжуваню до спальні всегда мала бути мовчанка, тому кожда, хоть перелякана, відходила мовчки. Таким страхом перенималась одна за другою але ніодна не виявила свого страху.

Ми всі вірили в духи, тимбільше, що не давно передтим померла була одна монахиня і кожда тепер в сїм страхопуді видїла помершу. Так в мовчанці перейшла вже була більша часть монахинь, аж нараз одна, побачивши страхопуда, в голос закричала. Сейчас прибігла монахиня-ночи і запитала, хто се перервав мовчанку. Перестрашена монахиня сейчас призналась до зломаня мовчанки, але притім вказала і на причину. Коли вже всі монахині ввійшли до спальні, тоді Джені виступила відважно на перед, приступила до страхопуда, розібрала його і всім настрашеним, замість помершої монахині показала стару мітлу.

Найбільше дивацтв вистроювала она ходячи в сні. Чи она дійсно спала і ходила чи лише сплячу вдавала, сего я певно не знаю. Принайменьше таке вражінэ она старалась викликати на старі монахині і настоятельку. Нераз вставши з ліжка зтягнула на землю декотру з монахинь і йшла дальше немов би она про нічо не знала. Звичайно стягала она з лішка ту монахиню, котру она не любила. Звичайно, коли Джені монахиною зтягнула на землю, ся впавши на підлогу з перестрашу і болю починала кричати. Се значило перерванэ мовчанки, за що була назначена тяжка кара. Оно немов впадало в очи, що Джені вибирала такий спосіб на покаранэ собі нелюбих монахинь. Щоби не зрадитись, она виповняла се спляче ходженэ незвичайно майстерно. Бо коли лише завважала, що монахиня-ночи її обсервуэ, то або ставала неповорушно аж доки хтось її не доторкнув ся і тоді стріслась немов з лэтаргу, або вдавала, що она робить се несьвідомо.

Раз позволено нам на обід напитись соку з яблук. Всі пили сей яблочник крім Джені, якій не дали пити за кару, а який она незвичайно любила. На другий день ми знова дістали яблочник. Коли почали пити, завважала кожда, що він ду-

же солоний, але ніхто нічого не говорив про се, щоб не переривати мовчанки. Так напились всі по трохи і ніхто нічого нікому не говорив, лише ті, що перші напились, приглядались з яким апетитом будуть пити інші.

Джені ніколи не спала на своїм ліжку в однім і тімсамім місці. Коли на дворі почало тепліти, тоді она відтягала ліжко

Тортурованэ монахинь в півниці монастира.

яке стояло найблизше вікна а тягнула туди своє зпід печи. Коли наближалась зима тоді знова тягнулась зі своїм ліжком близше печи. Ніхто з монахинь її сего не збороняв, бо в противнім разі булаб виставлена на Дженену пімсту, тому кожда її уступала.

Она ніколи не любила довго робити одно і то саме. Коли вже якась робота її накучилась, тоді зробила щось таке, за що настоятелька або давала її якусь кару, або наганяла від роботи. Коли она щось таке зробила, що і настоятельці було за багато, тоді она говорила, що она не знає що робить і починала сейчас молитись.

Я була призначена раз Джені до помочи в переставлюваню ліжок в спальни. Коли ми пересували ліжка, які належали до тих монахинь, котрих Джені не любила, тоді она говорила тепер ми відплатім ся їм за ті кари, які ми через них потерпіли. По сих словах витягала зі своїх сховків будяки і впихала в солому. В вечір, коли будяки почали колоти, монахині пищали і тим самим, переривали спокій, за се мусіли они спати під ліжком аж до раня. Опісля на сповіди ми висповідались зі сего і відпокутували, але при найблизшій нагоді робили о-пять те саме.

Джені найбільше не любила ті монахині, котрі мали бути всегда готові до підслухуваня иньших. Також не любила она і тих, що були безпосередною причиною замордованя сестри монахині Францішки, а головно сьв. Гиполити, яка головно мордувати сьв. Францішку. Ми всі догадувались, що сьв. Гиполита мала підслухати сьв. Францішку і донести її до настоятельки. Про се впевняла мене Джені, однак се був лише здогад. Але за сей здогад-підозрінє сьв. Гиполита не мало на терпілась через Джені. Коли Джені робила яку пакість то ніколи не оминула сьв. Гиполиту. Сьв. Гиполита немов догадувалась, за що спадають на ню так часті кари і зносила їх терпеливо, немов хотіла відпокутувати за свою вину. Я дуже боялась сьв. Гиполити і оминала її здалека, я боялась, щоб і мене она не донесла настоятельці. З таким страхом оминали її і иньші, що сьв. Гиполита сама за вважала. Властиво ми всі боялись одна другої, бо доноси були на деннім порядку.

Про сьв. Гиполиту Джені виражалась як найгірше і яку при кожній нагоді висьмівала. Настоятелька завважала нераз,

що Джені не терпить сьв. Гиполити і нераз її упоминала про се. Коли кпини зі сьв. Гиполити були вже задалекі, тоді настоятельница пояснювала нам, що Джені э несповна розуму. Але чи дійсно настоятельница уважала Джені за таку то я сумніваюсь. Раз навіть говорила нам настоятельница, що она відісле Джені до Ст. Анні, тоэ до відпустового місця коло Квебеку, яке мало бути славне зі своїх великих чуд. Там слабі мали приходити до здоровля, сліпі бачити, а криві випрощуватись. Я бачила нераз цілі громади людей, які спішили туди на відпуст, які заходили нераз до монастира просячи о їду. Настоятельница говорила, що Джені напевно виздоровить як її туди післеть ся.

Але настоятельница її туди не посилала, бо мабуть, або сама не вірила, що Джені несповна розуму, або, що в Ст. Анні діють ся якісь чуда. Джені далі робила всякі пакости на старий лад.

Раз просила она настоятельку, щоб та дозволила її їсти самій, коли ми скінчимо. Настоятельница дуже радо на се згодилась, пояснюючи се тим, що Джені не чуэсь гідною засідати до стола враз з иньшими.

Дуже часто Джені їла при столі настоятельки, з чого она була дуже вдоволена, бо діставала о много лучшу поживу чим ми.

Раз призначила настоятельница Джені до замітаня спільної кімнати. Джені була сим незадоволена і заявила нам, що она не буде довго замітати спільну кімнату, о чім ми вкоротці пересьвідчились.

Спільну кімнату огрівала в зимі печ, якої рури були пущені через підлогу нашої спальні. В літі сї рури забирано а діру, через яку йшли сї рури ніхто не забивав. Раз, коли ми вже всі положились до ліжок і відмовляли эще деякі молитви побачили нараз поломинь, яка бухнула з долу через сї діри до нашої спальні. Ми перепудились сим, бо думали, що наш монастир горить і почали кричати. Через якийсь час повстало велике замішанэ перемішане з криками і зойками. Ми не втікали з монастира, бо нас учено, що нам ніколи невільно опускати самим монастира, хотьби навіть і підчас огню, за се чекалаб нас незвичайно тяжка кара. Тому ми наробивши богато вереску почали бігати з одної кімнати до другої. Та се

тревало дуже коротко, бо полумінь зникла і ми почали приходити до себе. Опісля ми довідались про причину сего огню. Сей огонь зробила Джені, коли замітала в долині спільну кімнату. А зробила она сей огонь в той спосіб: взяла трохи стрільного пороху, якого в монастири було подостатком, насипала в мітлу. Відтак сю мітлу з порохом впхала в діру, яка виходила до нашої спальні і підпалила сей порох запаленим папером. Порох бухнув до нашої спальні і спричинив не лише в нас але майже в цілім монастири велике замішанє.

Згадуючи про порох, хочу пояснити звідки він в монастири взяв ся. Коли в місті вибухло раз заворушенє підчас виборів, донесено до монастира, що товпа має напасти на наш монастир. Сейчас зведено до монастира все, що було потрібне до оборони а між тим і порох. Однак до нападу на монастир не прийшло а порох і все оружїє лишилось в монастири.

Раз Джені попросила в настоятельки пера і паперу. Настоятелька дала їй се і заявила, наколи она напише дещо до своїх приятельок то мусить показати се настоятельці. Джені сказала, що она не думає писати листи але хоче зробити на папери свою загальну сповідь.

Коли виписала всі свої гріхи, занесла їх до попа. Піп перечитавши сі Дженені гріхи, не вірив, щоб она їх поповнила і сей папір з Джененими гріхами передав настоятельці. Ся зібрала нас всіх монахинь і відчитала їх нам, се були страшні гріхи, яких Джені ніколи не поповнила. Зробила она лише на се, щоб висьміятись зі сповіди і сповідників.

Наші ліжка були виложені вузкими дощїнками, на яких спочивали сїмники. Коли раз лише я і Джені знаходились в спальні тоді она запропонувала мені, щоб переложити сі дощїнки в ліжках. Се зробили ми скоро. Коли прийшов вечір, около дозен монахинь знайшлось до гори ногами на підлозі. Се спричинило багато замішаня і крику — а відтак кари. Хто се зробив, ніколи не відкрито. Опісля, коли ми обі робили обрахунок совісти, я сказала Джені, що хочу висповідатись з того гріха. На те Джені мені сказала: “роби як собі хочеш але вважай, щоб опісля сего не жалувала.”

В монастири була одна стара монахиня, яка вміла оповідати дивні історії. Всі кликали її бабкою. Раз в ночі Джені поміняла многим монахиням чипки, між ними і “бабці”. Одна

з монахинь підглянула Джені, як она міняла чипки і коли рано повстало замішанэ, Джені була зраджена. “Бабка” насварила за се на Джені, але ся сим так розлютилась, що кинулась на “бабку” і вхопила її обома руками за горло. Кільканайцять монахинь кинулись “бабці” на поміч, а між ними були переважно ті, яких Джені найбільше не любила. Тепер Джені скористала з нагоди і серед замішаня деяких сильно потурбувала. Иньшим заявила, що як они дальше будуть на ню доносити то она їх убэ.

Дуже часто Джені розсьмішувала нас підчас молитви, а коли се почалось часто повтаряти, настоятелька наказала Джені іти разом з нами на діл на молитву. Джені з сего скористала, бо коли ми рано вже молились, то Джені собі здорово засипляла.

Крім Джені і иньші монахині вистроювали також збитки. Раз пригадую собі, коли ми були в каплиці, на богослуженю, куди був вступ вільний і для иньших, сталось таке: одна з монахинь принесла зі собою з монастира щось дуже смердячого і те причипила до хлопячого капелюха, який лежав коло лавок. Незадовго надійшов хлопець взяв свій капелюх і пішов по каплиці, розносячи смерід. Се завважали иньші монахині і одні затикали ніс а другі заходились від сьміху. Вкінці завважала се настоятелька і приказала хлопцеві вийти з каплиці.

Деколи настоятелька посилала Джені до початкуючих, щоб їх вчити молитви на англійським язиці. Деколи учила она молитви з цілковитою повагою, але деколи робила собі кпини з молитов. Бувало зачне молитву як слід а скінчить її з насьмішкою, від чого початкуючі, що розуміли по англійськи не могли здержатись від сьміху. Одну з таких Дженевих молитов я собі пригадую а починалась она так: —

“О Боже любови — подивись Ти з гори на сю індічину курку!”

Одного зимового дня післала настоятелька Джені розпалити огонь. Коли она звідти вернула, заявила нам, що она змерзла в пальці і більше не думаэ йти палити. На другий день пішла поголоска по монастири, що Джені вчера при розпалюваню огня набавилась хвороби, від якої стратила розум.

Ми всі, з котрими Джені говорила вчера, сьміялись з Дже

неної штучки і догадувались, що она пустила таку байку, щоб трохи в ліжку пополежати. Однак настоятелька здаєсь догадувалась про підступ Джені, бо наказала давати їй якунебудь поживу. Коли в день я відвідала Джені, она просила мене, щоб я принесла їй дещо зїсти бо готова вмерти з голоду. Я радо на се згодилась, але не знала як їй поживу принести, щоб мене хто не підглянув. Тоді Джені порадила мене, щоб я під своїм убранєм припняла панчохи і там набрала дещо їди. На се я згодилась і зробила так як мені Джені порадила.

Одна річ, яка не подобалась мені, було се, що Джені сварились з тими монахинями, які здобували собі прихильність настоятельки. Бувало она доти з ними сварить ся, та виробляє їм всякі пакости, доки між мині а настоятелькою не прийде до якогось непорозуміння.

Через якийсь час Джені спала напроти мене. Нераз в ночі потихонько встане і всунє під моє покривало, щоб дещо поговорити зі мною. Тоді оповідала мені про всі збитки, які і кому она нині зробила, або кому думає еще зробити.

Нам давано в монастири дещо мила до митя але не багато. Коли Джені завважала, що їй мило вже минаєсь, брала мило де лише побачила. Раз потягнула настоятельці таки досить великий кавалок. Се так обурило настоятельку, що та зарядила загальний трус всіх монахинь. Коли мене вже обшукали тоді Джені неспостережено впхала мені се мило в кишеню, а коли вже і її обшукали, витягла се мило назад так само спритно як і впхала.

Говорячи про наш монастир, я не можу подати много цікавих річий і його ріжних тайн, бо булам в нім за коротко, щоб про все, довідатись та зі всім запізнатись. Колиб я мала тепер Джені при собі, то она додалаб не одну цікаву річ, про що я нічо не знала.

Джені була довший час в монастири, підглядала все, під слухувала всіх і знала про всі тайні криївки монастиря та їх ціли. Она була сьвідком не при одним злочинстві та мърдерстві, та моглаб сказати про монастир та „святє” житє в нім много а много цікавого.

Она нераз підслухувала ріжні розмови попів з настоятелькою, она не одно діло підглянула через шпарку в стїні, чи через дірку при дверях. Нераз брала і мене зі собою але дуже

рідко, бо я сего боялась. Коли я щонебудь підглянула через намову Джені, то при найближшій нагоді сповідалась зі сего перед попом. Нераз Джені кликала мене до підглянення чогось, або хтіла мені дещо сказати, що она підглянула, то я говорила їй, щоб мені нічого не говорила, бо я мушу з того сповідатись. Тоді Джені звичайно казала: “Се о много лучше з тобі зі сего висповідатись, чим мені.” Она знала, що я сповідаючись могла лише сказати, що чула се чи те і зовсім не подавати імени того, хто мені се казав.

Раз намовила мене Джені, щоб я йшла з нею до кімнати настоятельки підглянути там щось дуже цікавого. Прийшовши крадцем до кімнати настоятельки, ми укрились під софу. Незадовго надійшла настоятелька і через довший час когось визирала, але ніхто не надходив. Настоятелька сим знетерпеливилась і забралась а ми знова неспостережено вийшли звідти.

Раз пішла я за чимсь до пивниці і зайшла в таке місце, куди дуже рідко заходила. Переходячи туди я зашпорталась о щось на землі і впала. Тепер при помочи лямпи почала шукати за тим, через що я впала. На моє здивованє побачила я на землі якесь досить велике зелізне кільце. Коли приглянулась эще близше, побачила, що се кільце причіплене до малих квадратних дверей. Мене зібрала цікавість, на що суть сі двері на підлозі, тому піднесла їх за кільце до гори і побачила під ними отвір зі сходами.

Я хотіла приглянутись близше сему дивному отворови в підлозі, але моє світло було за слабе і я побачила лише кільканайцять ступнів в глиб а більше нічого. Мене огорнув тепер якийсь дивний страх а до того эще налякалась, щоб хто не підглянув мене, тому замкнула назад двері і скоренько опустила се дивне місце. З початку я не могла представити собі на що слухить сей тайний підземний хідник, але коли подумала, що попи звідкись являють ся в монастири в ночи між нами і не знати куди зникають, хоть фіртки ніхто не отвирає ні замикає, прийшло мені на думку, що сей хідник певно веде до духовного семинара, де перебуває багато попів. Тепер подумала я собі, що сим хідником приходять они до пивниці а відтак з пивниці до кімнати настоятельки і то кожного часу, звідки вже можуть йти куди хотять. Нераз бувало таке, що

попи скорше були в наших ліжках ніж ми і я не раз дивувалась як зайшли они сюди, коли я їх не бачила.

Опісля я переконалась, що мої здогади були правдиві, бо опісля не раз стрічала я попів в тій стороні пивниці. Тепер аж зрозуміла я, що сим підземним хідником лучать ся дві “побожні” інституції, духовний семинар зі своїми духовними отцями і наш “непорочний” монастир зі всіми “святими” монахинями.

Довгі і утяжливі денні молитви, праця і пригнобленэ мого духа, а до того часті кари і безнастанне віддаванэ мого тіла, встид, обуренэ мого сумління, яке час від часу эще в мені відзивалось, все те довело мене до такого стану, який я словами не в силі описати. Насамперед, моя стать згорбилась від безнастанного корчення ся при ранішних молитвах, де всегда найменше півтора години треба було зі зложеними під собою ногами, зігнуеною в крижах і зі заверненою головою в один бік, перемучитись так довгий час. Справді така постава виглядала на досить побожну, але она була не до видержаня. Деколи в такім положеню много монахинь засипляло, що і мені не раз лучалось. Коли мені зібралось при такій молитві на спанэ, я спускала голову дещо близше до підлоги і гарно передрімалась. Коли розніс ся голос до вставаня, він мене будив і я напів спляча ледви зводилась до гори. Того рода молитва, думала я, вистарчаюча, коли не знищити моэ житэ, то що найменше його сильно підорвати.

Підчас таких умових роздумвань не лише я засипляла але і инші монахині. Не раз сповідалась зі сего, що спала підчас роздумвань, тоді піп радив мені, щоб я вкололась шпилькою, коли підчас роздумвань збираєсь мені на сон. І не раз робила се але і таке надприродне повздержуванэ не богато помагало.

Моэ строге замкненэ в монастири і бажанэ дихнути вільним сьвіжим воздухом, булоб тяжко відбилось на моім слабім здоровлю, колиб я була не старалась заняти свій нудний час якоюсь роботою. При роботі минав день за днем місяць за місяцем і через се не дуже відчувала свого замкненя.

Тепер хочу оповісти про одну подію, яка сталась в монастири коло пять місяців по сім як я стала дійсною монахиною.

Раз повідомлено нас, що одна з початкуючих незадовго

возьме вельон і ввійде як монахиня між нас. Рівночасно з сим повідомленєм сказано нам, щоб в наших молитвах ми згадали про ню, щоб она з вірою і пожертвованєм віддалась св'ятій справі. Нічо більше не сказано нам, що она за одна, який її вік, імя чи народність. Всіх подібних случаях нічого більше не говорено, а монахині аж тоді дещо більше дізнавались про нову монахиню, коли її побачили між собою. Але і тоді не звертано на ню багато уваги, хіба коли через довший час не могла погодитись з нашим "святим" монашим житєм.

Коли надійшов день її вступу між монахині, нічим він не різвив ся від иньших днів, хіба, що сего дня ми мало що робили а більше відпочивали. Не багато з нас навіть мали охоту йти до каплиці на сю урочистість а воліли сидіти по кутах та дещо між собою порозмовляти.

Наша нова сестра, коли її представлено нам, то э "непрочному" товариству зложеному зі "св'ятих" монахинь, виглядала на дуже молоду дівчину. Я ніколи не довідалась про її первісне імя, ні про її минувшину. Она вибрала собі тепер імя св. Марта, як імя монахині.

Її приведено між нас рано і через цілий день була якась не своя. Таку меланхолійність завважала я майже у кожній ново-вступившій монахині. Така меланхолійність тревала довше або коротше, залежало від успособленя монахині. Навіть настоятелька, як я вже згадувала, говорила мені, переходила такий самий стан і звела таку саму внутрішню борбу. Коли надійшов час спаня, она ввійшла до нашої спальні враз з нами. Ліжко для неї призначено в куті не далеко від мого. В коротці всі монахині були вже в ліжках і запанувала мертва тишина. Я не спала эще а відмовляла деякі перед спанєм молитви, коли почула від сторони мої нової сусідки приглушені серце-роздираючі стогни. В одній хвилі всі монахині заворушились на своїх ліжках. Деякі почали перекидатись словами, а иньші почали висказувати своє негодованє; а навіть деякі почали кричати з обуреня і страху. Всякі розкази монахині-ночи на нічо не здались, бо, коли зойки і стогни на ліжку мої нової сестри не втихали, всі монахині в спальні эще більше обурились і почали кричати.

Я почула тепер на ліжку мої нової сестри якийсь дивний мужеский голос змішаний з зойками та стогнами св. Марти.

Я не знала, котрий то піп може бути в ліжку мої сестри, хочай бачила о. Квібльового, зі семинара в кімнаті настоятельки, коли ми спішили до спальні. Я лише припускала, що то мусить бути він, бо ніхто-иньший не міг еще так скоро прийти. Незадовго явилась в спальни настоятелька і в острій команді приказала мовчанку. Тепер приступила ближше до ліжка мої сусідки і приказала їй мовчати, бо як не послухає, то скаже їй закнеблювати. Відтак відходячи сказала еще: “ти не э ліпша від других і коли не послухаєш будеш відіслана до пивниці.”

До монастира прийнято було другу дуже молоду дівчину серед незвичайно дивних обставин. З цілою сею подією я була добре ознакомлена, бо в приниманю сеї дівчини і я брала участь.

Ся дівчина була донькою одного багатого Канадійця. Коли она була якийсь короткий час в монастири як початкуюча настоятелька конечно забажала наложити на ню вельон і прийняти її за дійсну монахиню, хочай дівчина зовсім не мала на се охоти. Чому настоятелька хотіла її мати за монахиню і то в так короткім часі, годі мені певно знати. Здаєсь, що настоятелька сподівалась дістати більшу суму грошей від її багатого батька. Настоятелька всегда настоювала, щоб при першій найближшій нагоді висвятити її на монахиню. Одного дня она навіть таке сказала: “Приймім її між монахині підступом а старому скажемо, що його донька так віддалась нашому знаню, що навіть не бажала брати свого вельону публично”.

Ми повинувалить розказам настоятельки і при кожній нагоді вмовляли в молоду дівчину, що монаше житє се повне посвятити, яке приносить вічну радість. Ми оповідали їй, що ми самі эсьмо дуже задоволені з нашого монашого, святаго житя і за ніщо в світі не опустилиб монастира. І оповідали про многі иньші приятности, якими наділяэ нас монастир. Говорили про все, що думали заохотилоб дівчину до вступленя до нашого монастира.

Після її вступленя а радше по насильнім примушеню прийшов до монастира її батько. Насамперед настоятелька балакала з ним а відтак прикликала і нас до потвердження її видуманих байок про його доньку. Між иньшими монахинями, які були прикликані до сеї брудної роботи була і я. Ми не

лише все те отверто потвердили, що настоятелька старому батькови наговорила, але навіть дещо більше додали і від себе

Сему старому чоловікови ми наговорили, що його донька, яку ми всі дуже полюбили, вже від давна бажала стати монахиною, але що она була незвичайно покірна, тому воліла взяти на себе монаший вельон без якихнебудь церемоній та сьвідків. Се найкрасше сьвідчить про її пожертвованє та відданє ся сьвятому монашому житю, за що певно чекає її вічна нагорода. Через її поведенє і самопосьвяту чекає її саму як і її родину велике небесне добродійство, яким не многі можуть повеличатись. Я навіть додала від себе, що кожда родина, з якої вийде піп чи монахия осягають вічне щастє в небі а навіть тут на землі суть вивисшені понад других. Старий батько вірив кождому нашому брехливому слову, а сі наші хвальби навіть так на него поділяли, що він заявив нам готовість зложити більшу суму грошей, як звичайно за вступ до монастира вимагалось. Наша ціль не була иньша як лише ся, щоб як найбільше видерти від старого батька грошей. І мушу признатись, що оно нам і вдалось, бо коли старий відходив з монастира, заявив, що він вкоротці зайде знова але вже з грішми, що він незадовго і зробив. Настоятелька була незвичайно сим вдоволена, що їй вдалось більше грошей видурити від него як сподівалась. Она була дуже добра для тих монахинь, які брали участь в обдурюваню старого, а головно для мене, де я відограла головну ролю.

Бідна дівчина ніколи не довідалась, що її старий батько приходив до монастира довідатись про ню, а тим меньше могла довідатись про його одуренє і вимантенє від него більшої суми грошей. Ся бідна, одурена дівчина а відтак сьв. Марта була еще в монастири, коли я його покинула.

Монахия Марта була дуже молода як на монахиню, бо мала лише около сімнайцять літ. Але наймолодшою дівчиною, яку принято до нашого монастира за монахиною, була одна чотирнайцять літна дівчина. Мені оповідали про ню, що попи через довший час не давали її спокою і она не видержала такого монашого життя і мала від сего збожеволіти.

РОЗДІЛ XIV.

Єпископ з настоятелькою. — Замкнені монахині в півниці. — Тайні зносини з тими монахинями. — Дивна сьвята в монастири. — Підступ настоятельки, щоб роздобути гроші.

Незвичайно багато уважалось на се в монастири, щоб на початкуючих як найбільше впливати в римо-католицькім дусі. До сеї роботи призначувано найздібнійших монахинь, яким вільно було уживати всяких средств, щоб лише осягнути свою ціль. Найтяжшими до навернення на римо-католицтво, були ті початкуючі, що походили зі Стейт. На них звертано особлив шу увагу але мимо всіх старань, впоїти в них католицтво, було дуже трудною задачою.

Нераз попи оповідали, що така сама трудність, коли не більша є і при навертаню на католицизм і мущини зі Стейт. Коли случайно вдалось якому попови навернути якого Американця на католицтво, се уважалось за щось надзвичайного і сим попи дуже величались.

Оповідано нам часто, що єпископови вдалось раз навернути одного Американця на католицтво. До сего прийшло так: Раз єпископ проходжував ся в публичнім парку, коли якийсь чужинець почав єпископом дуже займатись і йому заглядати в віча. На се звернув єпископ свою увагу і прийшов до переконання, що Бог послає до него сего чужинця, щоб він навернув його на католицтво. На другий день, коли єпископ знова зайшов до парку, стрівув в тім самім місци того самого чужинця, якому єпископ від себе вручив листа. Сей лист написаний єпископом так поділав на чужинця, що сей став католиком. Опісля єпископ переконав ся, що сим навеним римо-католиком був Американець.

Не лише попи але навіть і єпископ не дуже заховув ся прилично навіть підчас богослуженя. Колиб се люди були підглянули, то не знаю, що булиб собі про те богослуженє та самого єпископа думали. Одного дня я бачила єпископа як він вбирав ся в свої єпископські ризи до богослуженя. А що вбиранє йому не дуже йшло легко, почав злоститись та кидати своїми ріжними єпископськими додатками. Крім мене бачили се і иньші монахині і одна з них сказала: “Здаєсь, що

єпископ буде відправляти нині варіяцку "масу." Інші вчули се і донесли настоятельці і ся монахиня була строго за сей висказ покарана.

Я не раз думала, що єпископ не поповняє таких кримінальних вчинків з монахинями, як попи. Але ся моя добра опінія про єпископа скоро мене опустила, коли я сама на свої власні очи о сїм пересвідчилась.

Часто приказувано мені спати на софі в кімнаті настоятельки. Одної ночі, недовго по сїм, як я почала тут спати, десь около пів до десятої задзвонив дзвінок, який висів над ліжком настоятельки. Настоятелька приказала мені йти до дверей і подивитись хто се дзвонить. Коли я лише вийшла з коритара почула сигнал, тоє свист крізь зуби. На се і я відповіла тихим сигналом — "гом — гом" і отворила двері. Тут побачила єпископа Лартика, теперішнього єпископа в Монреалі. Він побачивши мене запитав: "Чи ти початкуюча чи вже принята." Я відповіла що "принята". Тоді сказав мені, щоб його завести до кімнати настоятельки, що я і зробила. Прийшовши сюда, він сховав ся за заслону, якою було заслонене настоятельки ліжко. Тимчасом я знова положила ся на свою софу. Дуже раненько, эще перед сходом сонця, настоятелька збудила мене і приказала вивести єпископа.

Будучи довше в монастири почала я заходити до пивниці частійше, будьто за углэм, дровами чи за чимнебудь иншим. Я знала, що в пивниці э замкнених дві монахині, але хотяй часто була я внїй, ніколи не вдалось мені віднайти їх місця замкнення. Аж раз, коли я була в пивниці, побачила в одній закутині монахиню чимось заняту. На се я звернула свою увагу. Прийшла ближе і побачила досить вузкі двері сильно оковані зелізом і уміщені на сильних гаках, запущених в мур. Крім сего двері були затарасовані зелізною штабою, яка одним кінцем оберталась на сильній завісі а другий кінець був запущений в мур, де закладалось зелізним сворінем. Понад дверми знаходив ся малий закратований отвір, яким впускалось до середини сьвіжий воздух. Сей закратований отвір замикалось зі внї скляним вікном.

Коли я зближилась ближе, почула, що ся монахиня з кимось шепоче через двері. Нехотячи переривати їй бесіди, звернула в бік і пішла по углэ. По якімсь часі, коли та монахиня

вже забралась з пивниці, я прийшла туди сама, з наміром докладно о всім пересвідчитись. Прийшовши під сі двері, де була монахиня, почала дещо говорити. Зі середини відозвався приглушений голос, якоїсь монахині, яка там була замкнена. Я старалась побачити бідного в'язня але тюрма була така темна, що я не могла нікого побачити, лише чула голос, який виходив з одного кута тюрми. Я перекинулась з в'язнем кількома словами і вийшла, боячись, щоб нас хто не підслухав.

Тортування і вішання в пивниці монастира.

Тепер в мені зродилась цікавість довідатись про монахинь-в'язнів дещо ближше. Раз при найближшій нагоді поспиталась сьв. Ксавіри, за що ті монахині так мучать ся в пивниці. Але она здаєсь сама не знала багато про се, бо сказала мені, що їх замкнено там за непослух взглядом настоятельки, єпископа і попів. Опісля довідалась, що иньші монахині знають дещо більше в тій справі. Одна оповіла мені, що дві монахині в пивниці суть замкнені вже через кілька літ і за той час они эще не бачили ясного сонця. Про імена монахинь — в'язнів і їх дійсну вину, я ніколи не могла довідатись. Одні го-

ворили, що вони не хотіли повинуватись правилам монастира і жаданям настоятельки, иньші казали, що вони посідали великі маєтки, яких не хотіли записати на монастир, а ще иньші говорили, що їх за се замкнено до пивниці, що боячись, щоб не бути вагітними, за ніщо в світі нехотіли віддати свого тіла попам.

Я дуже часто будучи в пивниці говорила зі сим чи тим вязнем, але не запускалась далеко в бесіду. Деколи хотіла довідатись дещо більше про замкненэ одной чи другої, то звичайно сей чи той вязень був дуже маломовний і зовсім не хотів відкривати своїх провин. Я сему не дивувалась, коли подумала про їх положенэ та про тих, що їх окружали. Кожда з них говорячи зі мною, робила на мене вражінэ людини зломаної на душі і тілі. Я завважала була, що з ними говорили часто ті монахині, як приносили їм їду підчас обіду.

Деколи чищено сі келії, де перебували вязні і лише тоді отвирано двері від келій. При подаваню їди, дверей не отвиралось, а подавалось її через віконце над дверми. Мені говорили иньші монахині, які занимались чищенэм сих келій, що в келіях не було нічого крім підлоги і в однім куті жмені соломи, яка служила на леговиско для вязня.

Раз будучи в пивниці запитала одну замкнену монахиню, чи она чого не потребуэ. Она відповіла: “Скажи Джені Рей, що я хочу видіти ся з нею на хвильку, нехай зайде до мене, коли годна висмикнутись.” Коли я вийшла на гору передала сей переказ Джені. Джені показала мені відповідний знак, який я мала зробити на будуче, колиб котра передала до Джені подібний переказ.

Знак сей складав ся з прижмуреня одного ока і махненя голови. Вкоротці Джені через нікого неспостережена вирвалась з гори і відвідала в пивниці одну жертву. Я завважала, що Джені не була така зла як виглядала. Она була незвичайно милосердна і все була готова прийти з помочю покривдже ним. Она знала, що сі бідні жертви в пивниці терплять голод, тому при кожній нагоді старалась дещо потягнути зі стола при обіді і занести замкненим до пивниці. Пізнійше і я помагала її дістати зі стола дещо їди, яку она перше переховувала по закутинах а відтак при першій нагоді бігла з нею до пивниці. Деколи і я носила їду і тоді дещо починала говорити з

увязненою монахиною. Одна мусила бути дуже гарно образована бо по англійськи говорила так добре як і по французьки. Нераз, коли я хотіла дещо більше з нею поговорити, то она мабуть зі страху на перебуті кари опоминала мене, щоб я з нею довше не говорила. Коли я таки далі продовжала свою бесіду, тоді она бувало каже: “Ой, там хтось йде — йди забирай ся геть”. Як довго ті монахині мали бути еще замкнені, ніхто з монахинь сего не знав і не знала і я. Я була нераз цікава приглянутись ближше сим монахиням, хоть бодай знати, як они виглядають але через темноту в келіях не могла їх добре бачити. О скільки я їх могла видіти, то они виглядали еще на досить молодих, лише замкненэ витиснуло на них страшно своэ пятно.

Я не була еще довго завельованою монахиною, коли раз зажадала я від настоятельки, щоб позволено мені висповідатись перед “святим добрим пастирем”, то э перед якоюсь таємничою, безіменною монахиною, про яку чула я, будучи еще початкуючою. Я знала кілька монахинь, які сповідались перед сею таємничою особою, яку називано “св. добрим пастирем”, а навіть чула, що до неї ношено убраня тих монахинь, які були слабі і котрі сейчас виздоровіли, коли о їх убранэ доторкнувсь сей “святий пастир”. Я хотіла конче висповідатись з кількох гріхів, які тяжіли на моім сумліню, а яких за ніщо булаб не виявила ні перед настоятелькою ні жадним попом.

Настоятелька приказала мені трохи почекати, доки она не переконаэсь, чи “святий пастир” э готовий мене приймати. По якімсь часі повідомила мене, що я можу зайти до кімнати сего “св. пастира”. Я ввійшла до досить обширної кімнати де було 12 ліжок і то так широких, що на них можна було спати вигідно двом особам. Тут мали спати старі монахині, яких було за мене в монастири около двацять чотири. В однім углі сеї кімнати була скляна шафа, яка не мала жадних дверей ні якогонебудь иншого отвору. По середині сеї шафи стояла ся свята монахиня в гарній одіжи і незвичайно сильно завельована, через що зовсім не мож було побачити лица сеї святої. Она стояла, бо місця було так мало, що не позволяло їй усісти. Коли я приближилась ближше до сеї скляної шафи, она рушилась але нічого не говорила. Я впала на

колїна і почала виявляти свої гріхи, просячи сего “св. пастиря” о увільнення мене від сих гріхів і від деяких моїх злих склонностей до гріха. Мені здавалось, що она слухає мене пильно, але не промовила до мене ані слова. Моя щира сповідь перед сею дивною особою в склі, так вплинула на мене, що я залялась рясними слезами. Навіть коли вийшла зі сеї кімнати то еще через довгий час заливалась горячими слезами. Мені здавалось, що я почула якесь звільненє і якусь полекшу на сумлїню, що мене утвердило, що моя просьба зістала вислухана. Опісля я не раз еще заходила до сповіди до сеї безіменної монахині і за кождий раз чулась більше вільна від гріха і менше склонна до поповнення якого. Се виробило в мені велику повагу і пошану для сеї сьвятої в склі монахині, яку я почала убожати а навіть до неї стала молитись.

Одно було мені якесь дивне, коли я опісля заходила до сеї кімнати, щоб замітати і порохи стирати, що в сій склянїй шафі тепер не було нікого і нігде ся шафа не мала жадного отвору, куди можна було влїзти або вилїзти. Мимо мого найстараннїйшого оглянення я нічого не завважала, щоб можна було сю склянну шафу якось відтворити. Се зродило мені думку, що ся безіменна монахиня мусить перебувати в небі, а сходить лише тоді, коли хтось хоче перед нею висповідатись. В мені тому така гадка зродилась тепер, що нас учено в монастири, що деякі монахині задля свої посьвяти осягають се щастє, що еще за житя перебувають більше в небі чим на землі. І ся монахиня, перед якою я так щиро сповідалась мала після мого власного висновку бути одною з тих щасливих.

Деколи в день заходив між нас піп і учив нас децо сьпівати. На сей наш сьпів звертано много ваги і він відбувався деколи досить поважно і урочисто, але деколи сей сьпів сходил на якусь шопку. Бувало учено нас сьпівати лише якусь арию без якихнебудь слів, що було товчком до ріжних не дуже наших жартів. Така наука сьпіву виглядала більше на іграшку чим на церковний сьпів. Джені Рей уважала такий сьпів як за якийсь шпорт і не раз нас підчас сьпіву добре розсьміяла. Джені мала гарний і сильний голос, тому чути її було понад всїх. Деколи она не починала сьпівати разом з иньшими монахинями, тоді звичайно настоятелька кликала в сторону Джені “Джені, а ти чому не сьпіваєш?” На се Джені мала сейчас

якесь оправданэ, через що она не сьпіваэ.

Коли настоятельница була не вдоволенна зі сего оправданя і таке прикаже Джені сьпівати, тоді Джені затыгне таке по англійськи, що ми від сьміху аж поприсідаэмо. Настоятельница ні чого не розуміла, по англійськи і богато було монахинь, які та кож не розуміли сего языка. Тепер эще, коли згадаю, як то Джені підчас найпобожнійшої пісні затыгне таке, що монахині і в иньший час ніколи не годилобись таке сьпівати, а не то підчас церковного сьпіву. Одну таку Дженену пісню я собі эще тепер пригадую, а починалась она так: “Я би вже бажала, щоб ся раз віддати, нічо не робити, много гроший мати”. Нераз настоятельница завважаэ, що Джені не сьпіваэ те, що иньші і закличе: “Джені та ти не сьпіваэш добре.” Та Джені сей час поясняла настоятельці, що она те саме сьпіваэ по англійськи, що ми сьпіваэмо по французьки.

Кождої неділі ми причащались, тому в суботу робили ми наш обрахунок совісти. По перегляненю нашої совісти ми просили одна другу прощєня за всі ті шкандали, які ми вирядили від минушого причастія. Настоятельку перепрошували також і рівночасно просили її о позволенэ нам запричащатись. Настоятельница питалась кождої з осібна, чи не затаїла котра гріха, а коли одержала заперечаючу відповідь, давала позволенэ.

В суботу учили нас попи катехизму, але наука ся звичайно сходила на оповіданя якихсь історій або на звертанэ нам уваги, щоб ми при кождій нагоді заохочували початкуючих до браня монашого вельону. Тому нераз попи говорили нам таке: “Чи ви не чуэтесь щасливими, що ви втїкли від грішного сьвіта і эсьте певними вічного щастя в небі? Але памятайте, що много бідного народу жиэ эще на сьвітї. Кожда початкуюча, яку ви намовите до вступленя в монастир і до прынятя на себе монаший вельон, придбаэ вам більше заслуг в небі. Оповідajte їм як щасливими ви чуэтесь в монастири.”

Раз підчас мого побуту в монастири, настоятельница зробила підступ. В монастири був один старий образ, якого оцінювано на 50 дол. Але, що сей образ був виставлений через довгий час до публичного огляджуваня, тому почалась луцтити з него фарба і ніхто не хотїв купити його за півдармо. Раз віддав нас один старий піп з фармів, який був трохи в підхмє-

ленім стані. Настоятелька постановила одурити сего старого, п'яного попа. І коли він забрав ся вже з нашого монастира до семинара, де він тимчасово перебував, настоятелька впала на такий плян. Она прикликала нас і сказала: "Ми післім сей образ сему старому попови до семинара і присягнуно, що він купив його."

Ми всі згодились на сей геніяльний плян і сей образ заковано і відіслано слідуячого раня до попа, як його власність і зажадано від него заплаченя. Він вкоротці прибув самий до монастира і виявив своє здивованэ, що йому приписано купленэ такої річи, якої він ані не потребуэ ні навіть не бажав колинебудь мати.

Настоятелька вислухала його заяву з незвичайною терпеливостію, а відтак таке заявила йому, що він вчора купив його і зажадав відіслання до семинара, де мав заплатити за него. Відтак ми всі обступили його і сьвято присягли, що так дійсно було, як настоятелька говорить і що ніхто не посилавби йому образа, колиб' він його не був купив. Се цілковито зломало старого попа. Він був певний, що ми говоримо правду, бо якжеж мож було інакше думати, коли се сказала настоятелька монастира, що оно так а не інакше і на що всі сьвяті монахині з монастира присягли як найурочистійше. Він вкінці признав нам слушність, що оно інакше не могло бути і заплатив.

РОЗДІЛ XV.

Часте відвідуванэ монастира попами. — Їх злочини. — Їх "святій відворот." — Їх штучки на вбиванэ совісти.

Деякі попи з семинара заходили до нас до монастира в день і в ночі а деколи навіть по кілька раз на день. Я запізналась з ними майже зі всіма, хотяй в семинари і в монтреяльськім окрузі було їх поверх півтора сотки. В їх поведеню взглядом монахинь було дещо ріжниці, бо одні були цілковитими розпустниками і не виходили з нашого монастира, иньші заходили лише час від часу. Але ані один з них не був тим, чим він з обов'язав ся бути, то э вірним своєму сьвященничому званю. Деякі були так здегенерованими розпустниками, що читач не в силі собі сего уявити. Вчинки, які поповняли

они в монастири, були найстрашнішим так способом, як їх поповнюваню, як і самі собою. До сих діл уживано звичайно монахинь під загрозою найтяжших кар чи навіть смерти. Жад на монахиня не могла спротивитись забаганкам попів а віддавалась їм проти своєї волі і то так часто як попи собі бажали. Гєре було тій монахині, котра була молодою і вродливою (иньших до монастира не принимаєсь), така або зрозуму сходила або гинула з обезсилєня. Загально беручи монахині, се були жінки позбавлені зі всякої чесноти та почутя встиду і бездушними рабами настоятельки і попів.

Імен деяких попів я зовсім не знала, хотяй їх часто бачила. Звичайно кликано їх лише “мій отче”, а про імя якогось ми аж тоді довідувались, коли він купив щось в монастири і дав свій адрес, куди йому куплену річ відослати. Коли котра монахиня довідалась випадково про імя якогось попа, тоді його імя передала одна другій. Деяких попів ми знали чи бачили эще передтим нїм вступили до монастира.

Много річий, про які я згадую, можуть виглядати комусь як неправдиві., бо читач мусить вірити тепер лише мому слові. Однак я вірю, що вкоротці сьвіт довідаєсь о правдивости моїх слів, коли комусь з людей вдасть ся зайти до висше згаданого монастира і наочно о всїм переконатись. Але, щоб читача утвердити в правдивости моїх слів, хочу навести про попів кілька фактів які суть знані людям, а головно в Монтреялі. Загально э знаною річю, що попи залишають на якийсь час свої духовні обовязки і десь немов зникають. Одні поясняють собі тим, що піп виїхав тепер на вакації, на відпочинок, иньші знова думають, що піп віддав ся релігійним студиям чи навіть духовному роздумуваню. Така відпустка для попів тре ває три тиждні і більше.

Се э факт, про який я знала нїм эще вступила до монастира, що сей чи той піп э на відпустці, або як нам говорено на “сьвятїм відворотї”. Се був висказ, який містив в собі дещо релігійної закраски на се, щоб укрити перед сьвітом дійсну ціль. Коли по такїй “релігійній” відпустці піп знова явив ся в костелї чи на улицї, то мож було пізнати по нїм, що ся відпустка зовсім не вплинула на него додатно а противно. Він виглядав тепер гірше на лиці і був якийсь дуже нервовий. Се поясняють собі ті, що не знають нічого про дійсну ціль його

відпустки, як наслідок його молитов і посту, підчас духовних роздумвань, ті зноваж, що знають дійсну ціль таких вакацій, дивують ся, як мож так дурити легковірних парафіян. Дійсна ціль таких відпусток вже було раз відкрита в Канаді і наробила много сензації. Я э компетентна говорити про сей предмет і заслугою на довірэ, бо з ним добре ознакомлена, бо я була монахинею в монастири “Чорних Монахинь”.

Попи, через своє неприродне і розпустне житэ, суть наражені на полові слабости, які змушують до безпроводочного лічення ся. Такі заражені попи не лічать ся нігде по публичних шпиталях але заходять до монастирів і тут лічать ся.

В монастири “Чорних Монахинь” були приватні кімнати для таких слабих попів які ми монахині називали “кімнатами сьвятого відвороту”. Богато заражених попів лічилось в нашім монастири, підчас мого побуту в нім. Їх доглядають звичайно старі монахині і настоятелька. Для таких попів варить ся тоді осібні страви, зложені головно з ярини, де додаэть ся дуже мало мяса. Коли робить ся які мясні страви для сих попів, то лише з найсвіжішого мяса. В сих кімнатах э всякого рода ліки а навіть і спеціальні інструмента до відповідних операцій.

В той час, коли я опустила монастир, в сій кімнаті “св. відвороту” лічив ся о. Томбі.

Я нераз думала про се, як тяжко завелась я через вступленэ до монастира. Я думала втічи від сьвіта і його спокус. А де я попалась? Чи не до нори найбільшого зіпсутя і всякого злочинства. Щож можна говорити про сьвятість монашого житя і самопожертвованэ ся монахинь сьвятій справі, коли тут ані одробинки не було навіть нічого людського не то сьвятого. Сьвятости чи небесного спокою не знайшовби був тут ані на лік — ониж перед сьвітом чванять ся тим. І нам початкуючим представлявано житэ монахині в монастири як наслідуванэ житя сьвятих, яке э повне щастя і небесної радости. Так представлявано нам житэ монахинь, так представляють собі эще навіть ниңі деякі люди. А в дійсности чим монастир э? Чи не э він гірш побіленого гробу, який маэ зверха гарний а навіть приманчивий вид а в середині повно повно гнилизни і смроду.

Все те, що представляювано на початку ючим, було нічого иньшого як замаскованэ дійсности і одуренэ молодих несвьдомих дівчат. Замість небесного спокою знайшла я тут шайку тайних шпійонів, замість побожних роздумувань, знайшла я тут повно мордерст, замість відреченя ся свьіта, знайшла я-тут найбільшу розпусту. Одним словом се не був монастир а якась деморалізаторско-розбишацка нора, замаскована перед людским оком монастирским муром, фарисейством і нашими шатами.

Щоб убити в нас всякий опір проти того рода "побожного", монастирського житя, протиставлювано нам безнастанно ріжного рода поучуваня та впоюваня в нас, що всякий сумнів чи критика того що діялось в монастири э смертельним гріхом. Пояснювано нам, що всякі зростаючі в нас сумніви, э впливом нашого грішного стану та браку досконалости монахиня повинна приймати все без найменьшого спротивленя ся і сумніву, без взгляду чи се годить ся чи ні. Се маэ бути ціхою кождої монахині віддавшої себе на службу римо-католицькій церкві. Нам звертано увагу і на иньші наші недомаганя, але они не були так важними як наш сумнів. Монахиня ніколи не сьміла сумніватись, бо всякий сумнів зі сторони монахині уважавсь зломанэм монастирської присяги, а зломанэ такої присяги потягало за собою найтяжшу і непростиму кару. Найлучшим лікарством на наш сумнів, говорено нам, э сповідь, тому кожда монахиня повинна сповідатись зі свого сумніву без найменьшого застереженя. Коли сповідник наложив на котру кару за її сумнів, то така кара повинна бути як найточнійше виповнена. Одинокі средства, щоб позбутись з наших сумнівів, э умертвляти наше тіло і убивати наші сумніви в їх зародку. Щоб того рода науки вкорінити в нас, уживано до сего ріжних средств. Звичайно оповідано нам дивні і страшні історії, щоб утвердити в нас боязнь перед сумнівами. Одну з таких дивних історій хочу тут подати, яку оповів нам один з попів на нашім катехізмі. "Одного дня" говорив нам піп добре знаний добродій Н. Н. з Монтреялу проходжував ся коло римо-католицької катедрі, коли побачив він самого сатану як роздавав розкази своїм злим духам, куди они мають йти і що робити. Коло сатани було велике число злих духів, які одержавши розкази чим скорійше спішились на приказане

місце. Сей добродій хотів довідатись, куди і за чим висилає сатана своїх слуг, тому укрив ся і прислухував ся всему. Сатана висилає своїх слуг до різних частин міста з різними вказівками і опімненєм, щоб як найскорше вивязались для него зі своїх задач. Також пригадував їм сатана, щоб довго не забавлялись і виповнивши свої припорученя, мерщій вертались зі справозданєм свого успіху. Незадовго почали злі духи збігатись назад і здавати йому рапорт зі свого посланництва. Але старий сатана видно всім тим не був задоволений, бо роззлостив ся і остро приказав їм вертатись в місто назад. В тій хвилі надійшов один дух з монастира “Чорних Монахинь”, який трохи припізнав ся був. Він почав оповідати, що в монастири “Чорних Монахинь” працював він тяжко через сім літ, щоб намовити одну монахиню до сумніву і по великих трудах діпняв він свого аж тепер. Суворе лице сатани розяснилось і він незвичайно урадований промовив до злих духів ось так: “Ви не зробили ані половини своєї роботи, він зробив більше як ви всі разом”.

Мимо сих всіх старань, того рода байок, страху і кар сумніви нас таки не опускали. Я нераз сама застановлялась над моїми сумнівами і часто старалась позбути їх, чи то переривала їх в самім зародку зродження ся, чи висповідувалась з них, але дивлячись на все, що діялось кругом мене в монастири, ніяк не могла від них увільнитись. Такі самі труднощі мали і иньші монахині і наших сумнівів нічо не могло викорінити, ні жадні історії, ні кари ні навіть мордерство сьв. Францішки. На деяких і те все не робило найменшого впливу, бо деколи навіть не хотіли зносити терпеливо кар, які через сумнів на них наложено. Бувало при виповнюваню кар, одні отверто висказують своє невдоволенє, иньші навіть зовсім їх уникають.

Мабуть мої читачі будуть дивуватись мені, чому то я вірила в такі дивні і чудацькі річи, яких нас учено в монастири. На свою оборону скажу я се, що ми всі знаходились під таким впливом і в таким окруженю, по друге, ми не мали найменшої нагоди довідатись про науку якоїсь иньшої релігії. Все, що нас учено, ми приймали за найсвятійшу правду, потверджувану всякими попівськими, чудацькими видумками, бо про нічо лучшого і красшого нам годі було довідатись.

Ми думали, що наша релігія се найкрасша і найправдивійша, а все иньше, то диявольська сітка, бо попи давали нам науку і всякі поученя так хитро і майстерно, що нам виглядало, що они все те не вивчилися з книжки але якась зачарована сила мусить їм диктувати. На всякий наш запит они всегда мали готову відповідь, примір і всякого рода авторитетні докази. Крім сего знали они богато всякого рода анекдоток і ріжних історій, якими они часто послугувались, щоб укріпити в нас свої науки. Мені здаєсь, що они були мистцями в своїм фаху, бо навіть в найтяжших случаях они вмiли так закрутити, що всегда виходило їх на верх. Декому може здаватись, що він би ніколи не піддався їх впливом, колиб бачив в тім їх підступ або неправду. Те саме і я тепер думаю, бо утiкла зпiд їх впливів та зачаровань, але колись, то не лише стратила якийнебудь здоровий осуд про все, що діялось кругом мене, але під їх впливом булам сліпим оружiєм в їх руках. Мені тепер здаєсь, що в їх руках-ніхто не міг би бути безпечний. Колиб ви пішли хоть принаймі два рази до їх сповiди, то я певна, що ви инакше думалиб, як тепер. Они мають такі вже випробовані способи до опутаня своi жертви, що поправшись вже раз в їх сіть не так легко мож з неї увільнитись. Коли зайти з ними в якунебудь розмову, то они так спритно закрутять сюди і туди і так спритно тим чи сим потвердять, покличуть ся на якихсь людей, назвуть їх і по імени, яких готов привести на потверженє і так на всі боки пригладять і приплещуть твій запит чи спротивленє ся і так засліплять твій ум, що навіть не дадуть прийти тобі до слова. А до оманеня і засліпленя зрячих людей в них є на се ріжні способи і средства, о чiм переконалась я сама, бо як они засліпили мій ум так думаю що они отуманюють і засліплюють уми много иньших.

РОЗДІЛ XVI.

Мордованє народжених дітiй в монастири. — Балаканя в спаню. — Щезненє настоятельки. — Забобони в монастири.

Я пригадувала вже, що зараз по сім, як я стала дійсною монахиною, поінформовано мене що в монастири час від часу мордуєсь ново-народжені діти. Одного дня була я в приват-

ній кімнаті для слабих монахинь, коли приглядалась мордованю таких невинних дітей. Я зовсім не знала, що того дня будесь мордувати ново-народжені діти, а зайшла сюди зовсім припадково. Було се около місяця по тім, як замордовано сестру Францішку. Двоє малих ново-народжених близняків, дітей сьв. Катерини, принесено до попа, який знаходив ся в кімнаті хрещеня. В сій кімнаті була настоятелька, я і кілька иньших старих монахинь, яких кликано цьотками. Всі ми були присутні так підчас церемонії хрещеня сих близнюків як і їх мордованя.

Насамперед нім піп перевів хрещенэ сих немовлят, поляв на їх головки дещо оливи, як се звичайно робить ся при хрещеню а відтак слідувало і само хрещенэ. По охрещеню сих близнюків, одна стара монахиня брала їх на свої руки і дусила одно за другим. Дусила їх в той спосіб, свою долоню клала на уста, а пальцями обнімала ніс немовляти і сильно притискала. Потримавши так свою руку через кілька мінут дитя з браку воздуха синіло і душилось. Вдусивши одно, брала ся стара монахиня друге дитя і дусила його в той сам спосіб як перше. Найменьшого звука не було чути, при душеню сих малих діточок, ні плачу, ні харчїня. Здаєсь, що се був найлучше випробований спосіб, бо і душенэ саме виконано незвичайно зручно і скоро. Одно, що вразило мене при сїм мордерстві, се холоднокровність присутних монахинь, які приглядались сему мордерству так холодно-кровно як на пред ставленю драми в театрі. Се сьвідчило, що они суть частими видцями таких жорстоких операцій і що їх око і чутэ суть на такий вид призвичаїні. Тїла подушених немовлят забрано опісля до пивниці і вкинено до тої ями про яку я вже згадувала, де їх посипано непаленим вапном.

Опісля я також була раз присутна при мордованю третого немовляти, в тій самій кімнаті, але про близші подробиці сего морду не хочу згадувати, щоб сим спомином не роздирати мого власного серця.

Се було два випадки, де я приглядалась мордованю ново-народжених дітей. Оскільки мені звісно, то ніхто не скривав ся з затаєнэ сих мордерств і нікому не заборонялось, коли котра з монахинь мала охоту бути при мордованю сих немовлят. Також ніхто не таївсь зі сим навіть перед ново-вступив-

шими монахинями, а противно, при їх вступі навіть особливо їх про те мордованэ інформовано, як приміром сталось зі мною. На таке мордованэ навіть звертано особливу увагу, як на діло незвичайно заслугуюче перед Богом, бо охрестивши дитя, очищувалось його з первородного гріха і удушивши його сейчас по хрещеню малось для удушеної дитини осягати неба а подушені тіла вкидалось до ями в пивниці, де їх зіда хрещеню, а сейчас відсилалось їх душі на другий сьвіт, — до небо, а подушені тіла вкидалось до ями в пивниці, де їх зідало вапно. Підчас мого побуту в монастири замордовано троє дітей, на яких мордованю я знайшлась припадково, тому вірю, що підчас того самого часу мусілось замордувати більше, о чім я э зовсім певна. Скільки їх там замордовано то я напевно не знаю, бо мені було се байдуже і дождого случаю не числила, але після сего, як мені иньні монахині говорили, то можу напевно припускати на 18 до 20 немовлят, яких замордовано підчас мого побуту і спритано до сеї ями в пивниці.

Одним наслідком, з вичерпаня наших тілесних як також і умових сил, було балаканэ підчас спаня. Се було сьмішне а zarazом і болюче, чути як спляча монахиня повтаряэ з поспіхом свої денні молитви по кілька раз на ніч. Се було наслідком безнастанного напруженя нашого ума, чи то в пильнованю себе в цілоденнім поведеню, чи запам'ятованю довжезних латинських молитов, яких ми зовсім не розуміли, чи навіть в виповнюваню всякого рода правил, щоб через одно як слід невиповненэ не наражатись на всякого рода кар, які эще більше мордували наше тіло і вбивали нашого духа. Тому не дивниця, що коли надійшла ніч, то тут і там на ліжку відзивались сплячі монахині повтаряючи все те, що они через день перебули.

Час від часу настоятелька видячи наше вичерпанэ давала нам тоді один день на відпочинок. В такий день ми не так богато молились як звичайно і не займались жадною роботою. Молитви відмовляли ми ті самі лише рано і в вечір і по кождім ударі годинника, весь прочий час ми переводили на забавах і розмовах. Ми могли балакати тепер про все, крім минувшини нашого житя так в монастири як і поза монастирем. Деколи забави переривав нам прибувший піп до монастира, який вимагав від нас, щоб ми wraz з ним сьвяткували його уро-

дини, чим ми неконче були вдоволені.

Кільканайцять монахинь, померло підчас того як я була в монастири. Скільки померло їх я певно не знаю, але в пропорції до числа всіх монахинь, які були в монастири, то померші творили великий процент. Смертність в монастири була дуже велика, шпитальна кімната була всегда повна слабих монахинь.

Коли яка монахиня померла, тоді її тіло убиралось так як за життя і клалось її в каплиці в захрестії в сидячій поставі, з книжкою в руках.

Тоді э вільний вступ для посторонних людей, які заходять до каплиці і молять ся перед помершою монахиною. Від всіх монахинь в монастири жадаєсь тоді много молитов, які маєсь відмовляти за помершу сестру, щоб її вибавити з чисти лица. Нас учено, що чим більше відмовить ся молитов, тим скорше видобудесь помершу з чистилища, наколи її душа там знаходить ся, колиж она знаходить ся в небі, то її не потреба наших молитов. Але, оно о много лучше э відмовляти за помершу як найбільше молитов, бо эсли она э в чистилищи то она потребуэ їх, колиж нема її там, тоді наші молитви не пропадають даремно, а зараховують ся для наших приятелів. Эсли ми і приятелів не маємо в чистилищи, тоді наші молитви йдуть на рахунок тих померших, за якими нема кому помолитись.

Деколи настоятелька опускала монастир на годину або й більше, але коли і де она, пішла сего ніхто не знав з монахинь. Про неприсутність настоятельки довідувались аж тоді, коли она повернулась. Я припускаю, що она ходила на попівську фарму, яка э дещо поза містом, коло Лехіна дороги і належить до семинара. На се припущенэ я маю дещо доказу.

Одного дня була я випадково в кімнаті настоятельки, коли она звідкись що лише повернула. Прийшовши лише до кімнати, почала висказувати своэ негодованэ, що в її кімнаті такі старі і бідні меблі, коли на попівській фармі, найбільшше умебльована кімната, маэ далеко красші і вибагливіші меблі, чим її настоятельки монастира, найлучший.

Одного дня зайшла я до кімнати настоятельки, щоб докинути до печи дещо дров. Тут застала я одного попа, який скаржив ся на брак гроший і на се, що люди чим раз меньше

дають і то не лише йому але і иньшим попам. Найбільше еще, говорив він далі, можна нині зібрати грошей за відпусканэ гріхів а найменше за молитви, бо сьвіт нині вже такий робить ся, що люди волять самі молитись чим за молитву платити попови.

Одна з найдивнійших річий, які стались за мого побуту в монастири, було нечайне щезненэ десь настоятельки. Она зовсім не оказувала найменьшої слабости, ні навіть найменьшого недомаганя. Всю свою роботу виповняла она як звичайно і не оказувала найменьшої ознаки, що її завтра вже між нами не буде. Нам здавалось, що она зовсім не сподівалась сего, що сталось як і всі иньші монахині. По укінченю наших щоденних праць і молитов в звичайний час в вечір, она звільнила нас, щоб йти на спочинок точно в той сам собі питомий спосіб. На другий день, коли задзвонив дзвінок, ми встали, убрались і як звичайно пішли парами до спільної кімнати на наші ранішні молитви і вправи. Тут на наше привелике здивованэ, знайшли ми єпископа з одною старою грубою монахиною, замість нашої настоятельки. Єпископ привитав нас короткою промовою а відтак представив нам стару монахиню і заявив, що она э нашою новою настоятелькою і завізвав нас, щоб ми повинувались її розказам так як і її попередниці.

Женщина, яку нам єпископ представив за нашу настоятельку, була одна з наших найстарших монахинь, сьв. Ду. Она була куца але дуже тлуста монахиня, з напухненими ногами, через що она ледво ходила. Она дуже мало ходила а коли мусіла йти, то її хід виглядав більше на коченэ чим на ходженэ.

Про нечайне зникненэ нашої старої настоятельки ніхто нічого не говорив і ніхто дійсно не знав де она поділась. Загально вірили монахині, що її на приказ єпископа замордовано. Що мало бути причиною такого кроку ми нічого не знали, хотяй деякі монахині мали ріжні здогади і певні докази на се. Про зникненэ нашої настоятельки, я нераз старалась дещо близше розвідатись, але ніколи не могла осягнути щось певного. Однак я вірю, що такого майстерного зникнення доконав єпископ Лартик, який мав тут необмежену власть і много ріжних способів до сего. Джені Рей, як звичайно, ніколи не перепускала таких дивних подій, щоб дещо близше про се не за

говорити і дещо лучше їх не освітити. Одного дня в спільній кімнаті сказала она на голос при всіх так: “Я йду до пивниці і буду полювати за моєю старою настоятелькою”.

“Мовчи Джені!” Говорили її на се деякі монахині, “бо будеш покарана”.

Майже всі монахині в монастири були дуже забобонні. Такими робили їх монастирські науки. Деякі були так забобонні, що кождий шум, звук, гук а навіть яканебудь ясність наповняла їх великим страхом. Се було причиною наших безконечних наук, в яких представлявано нам силу духів і їх появу на сей світ. В найменшій дрібничці монахині предвиджувавсь якийсь дух. Такий забобон був нераз причиною великих занепокоєнь в монастири. Одного дня сиділа я при напівфартушків враз зі старими монахинями і всі ми шепотіли літанії, коли нараз вбігла до нас дуже неспокійна сьв. Агнеза, приступила до одної найблизше мене монахині і почала шепотіти її до уха. Се було так близько мене, що я все чула дуже докладно, тимбільше, що перестрашена сьв. Агнеза досить голосно шепотіла, що в пивниці, звідки она що лише вернула, чути якісь надлюдські зойки і стогни. Се було досить для мене, щоб бути так само перестрашеною як сьв. Агнеза. Я не думала, щоб в монастири являлись якісь злі духи, тому, що всюди стояла сьвячена вода, якою навіть скроплювано всі монастирські закутки. Справді говорено, що одна лише монахиня, яка вмерла без сповіди, заходить деколи до монастира, але се дієсь дуже рідко, бо її відганяє сьв. вода. Мені здавалось, що сі зойки і стогни в пивниці, походили від якоїсь нечистої сили, тому і боялась я більше заходити до пивниці. Я постановила собі довідатись дещо більше про сі стогни в пивниці від перестрашеної монахині. При найближшій нагоді, підчас нашого відпочинку, я запиталась її про сю справу, але ся замість вдоволити мою цікавість, заявила мені з обуренєм, що я всегда приводжу її до переривання мовчанки і без якого небудь поясненя лишила мене і пішла між иньших монахинь.

Одно було дивне в сім монастири, що жадна монахиня не знала нічого про другу ані не могла нічого довідатись. В моїй кімнаті було много монахинь з якими я жила через чотири роки, але за той час я нічо не довідалась ані про одну з них. В сім монастири була одна монахиня, про яку я бажала дещо

розвідатись, але оно було не можливо для мене навіть довідатись хоть про се, чи э она еще в монастири і чи жиє. Ся монахиня була дочкою одної богатої родини, про яку, моя ма ти мені дуже часто говорила, еще перед моїм вступленєм до монастира. Родичі сеї власне монахині називались Лафает і мешкали на узгірю Треблів. Розумієсь, що она при вступленю в монастир прибрала собі імя якоїсь сьвятої і в сїм була власне трудність відшуканя її.

Эще перед моїм вступом до монастира чула я, що одна монахиня втікла з монастирських мурів. Про се запиталась я раз настоятельку, що она і потвердила, але як она втікла, через що і як називалась, настоятелька нічого не хотїла мені про се сказати.

РОЗДІЛ XVII.

Щезаня монахинь. — Холэра. — Бізнес на свічках через холэру. — Напад на монастир. — Дивний каптур.

Я не в силі подати числа, скілько за мого побуту в монастири щезло монахинь, але можу напевно сказати, що около пять або й більше. Одна що десь подїлась монахиня, була дуже молода і називалась сьв. Пір. Я знала її добре бо она відбувала разом зі мною свій початкуючий час. Її щезненэ було дуже нечайне і де она подїлась, ніхто нічого не міг певного сказати. Одні говорили, що она втікла з монастира. Я в се не вірила, бо колиб оно дійсно так було, то не лишилаб була деяких найпотрібнійших своїх річий. Се справляло мені здогад, що з нею мусїлось стати щось страшнійшого.

Друга монахиня, що щезла десь з монастира, називалась сьв. Павліна. Монахині говорили собі, що она нагло померла. Що спричинило її так наглу смерть нікому не вільно було нічого говорити, через се не много мож було в сій справі довідатись. Про нечайне зникненэ сеї чи тої монахині нам зовсім нічого не вільно було говорити. Коли і як щезла якась монахиня, то ми лише знали зі сего, що нині була з нами а завтра її вже між нами не стало і більше її вже ніхто не бачив і нечув про неї. Джені Рей бувало зробить лише замітку по щезненю монахині, що вже робить ся місце на якусь

нову. І се було дійсно правда, бо по зникненню якоїсь, сей-час приймалось одну з початкуючих і то майже того самого дня. Я не раз чула, як Джені говорила до нововступившої: “коли ти між нами явилась, то якась вже мусила зникнути”.

Заливанэ водою жертви, щоб дістати потрібні зізнаня.

Се э досить неприємно мучити когось а эще неприємній ше бути самій мученій та туртурованій. Коли якась монахиня не хотіла віддатись добровільно тортурам тоді уживано сили. Наколи яка монахиня немогучи здержатись від зойків та сто

гнів, тоді, щоб не чути її плачу та ляментованя поза мури монастира, уживано кнеблів. Кнеблів в монастири було дуже много, яких також уживано дуже часто. Бувало монахині посваруться між собою, або навіть піchnуть бійку, тоді приношено кнеблі і всім запихано їх в уста.

Коли які не давались, тоді такі вязано і так закнебльовувано. Нераз цілими дозенами кнебльовано і звязувано до купи.

Таке кнебльованэ не обминаэ майже жадної монахині, не обминуло оно і мене. Раз привели мене монастирські інтриги до такого обуреня, що я зовсім забула, що я монахиня. Тоді звязано мені назад руки а в уста вложено кнебель і то з такою силою, що покалічено мені губи і уста, звідки дзюрком поплила кров.

Таку кару накладано на монахині, щоб змусити їх до покірности. Коли кнебльованэ не помагало, тоді уживано эще тяжшої кари а навіть замикано таких в півниці.

Одного дня я розлостила настоятельку трохи більше як звичайно. Тоді настоятелька приказала замкнути мене в півниці. Мене закнебльовано, звязано і потягнуто до півниці і тут кинуто мене до одної келії і замкнено. Відтак я попросила одну монахиню, щоб та прислала до мене настоятельку. Коли ся прийшла, я перепросила її і она випустила мене зі сего замкнення.

Що було причиною мого кнебльованя і замкнення в півниці і як його переведено, хочу оттут коротко подати. Того самого дня, коли мене замкнено до півниці, я і Джені змовились були, щоб пімститись на одній монахині. Сей наш заговор підслухала одна стара монахиня і донесла до настоятельки. Се так обурило настоятельку, що она приказала замкнути мене сейчас до півниці. Я не хотіла йти добровільно до півниці, тому настоятелька приказала мене звязати і силою туди затягнути.

Проти вязаня я боронилась завзято, але коли мене сили в борбі з кількома монахинями опустили, тоді звязано мені руки по заду і то в той спосіб, що звязано до купи великі пальці, відтак долоні, опісля лікті, а вкінци обведено мені груди скіряними пасками і сильно все те стягнуто до купи.

Се вязанэ переведено так сильно і напрасно, що скіряні

ремені вгризлися мені в тіло, від чого эще і нині маю знаки. Від болю я не могла здержатись, щоб не плакати і кричати, тому мене закнебльовано. Кнебльованэ переведено так само жорстоко, при чім покервавлено мені уста. Тепер звязану і за кнебльовану вхопили мене монахині і потягли до пивниці, де кинули мене немилосердно на голу землю і напів притомну замкнули в холодній і вогкій келії. Щоб я звідси не втікла, в случаю, колиб мені вдалось розмотати з моїх повязань, заложено двері від мої келії залізною штабою і зарегльовано сво-рінем. Коли з першого болю прийшла я до себе, побачила, що лежу на голій, вогкій землі. Я не могла рушитись, на се не позваляли мені мої ремені. В келії було зовсім темно, лише через віконце над дверима вкрадалось дещо сьвітла.

Як довго лежала я так напів притомна не знаю, але припускаю, що довгий час. Мені здавалось, що я згину тут з уму ченя. Ремені тиснули мої руки і груди а кнебель розпирав мені уста. В келії вже цілком почало темніти з чого я догадувалась, що настала ніч. Тепер почались насувати мені ріжні гадки і питання, чи довго я тут буду, і чи довго я годна в такій звязаній поставі жити. Мені здавалось, що як мене не розв'яжуть, то я не дочекаю раня. Ремені здержували мені обіг крови а кнебель, в устах здержував мені віддих. Серед сих моїх страшних думок, почувла я, що хтось відсуває залізну штабу і отвиряє тяжкі двері. В дверях зарисувалась якась стать і промовила до мене тихо але дуже лагідно. По голосі пізнала я, що се Джені Рей, яка не забула про мене в сій тяжкій хвилі. Она ви-кралась неспостережно з між монахинь і зайшла до пивниці, щоб відвідати мене. Побачивши мене в такім невідраднім положеню, витягла мені сейчас з уст кнебель і заявила, що она готова все мені зробити, щоб лише освободити мене зі сеї пещери. Джені заявила мені, що она піде сейчас на гору до настоятельки, впаде перед нею на коліна і буде просити її, щоб она випустила мене звідси. На таке я не хотіла згодитись, але попросила лише Джені, щоб пішла до настоятельки і сказала їй, що я хочу з нею говорити. Не довго по сім, як Джені вибігла від мене, почувла я кроки настоятельки. Настоятелька прийшла до мене до келії і запиталась мене, чи жалую перед Богом за се, що я зробила. Я потакнула на се. Тепер настоятелька дала мені довгу лекцію про се, як то я своїм поведенэм

образила непорочну Марію і т. д., а вкінці запиталась мене, чи я готова перепросити всіх монахинь за сей шкандал. Я згодилась і на се. Тоді настоятелька веліла мене розв'язати і випустити зі сеї вогкої нори. Прийшовши на гору до спільної комнати, кинулась я на коліна і так повзла від одної монахині до другої і просила кожду з осібна о прощенє і молитву.

З ран, які одержала я тоді при вязаню і кнебльованю, маю еще і до нині, головно на грудях, де скіряні паси врзались були в тіло. В устах знова завдано мені болючі рани кнеблем.

В монастири кнебльовано мене нераз і при кождім кнебльованю ранено мої уста. Деколи кнебльованє переводжено дуже жорстоко а то з поспіху, щоб як найскорше здержати плач чи зойк монахині, щоб хто не почув се з поза монастира. Коли котра монахиня добровільно не далась закнеблювати, то тоді кнебльовано її силою, то э впихано її кнебель в уста силою, при чім дуже часто лапалось кнеблем між зубами губи і їх тяжко ранилось. Раз впихано мені силою кнебель в уста, а що кнебель був заскалений, тому кнеблем витято мені на півцяля губи і сей знак маю я еще і нині. Але найгірше поранено мені уста при кнебльованю, коли кнеблем захоплено мою долішню губу поміж передні зуби і тоді вирвано майже цілу передну часть губи, яка не заросла а лишилась так до нині. До кнебльованя монахинь уживано звичайно старших монахинь, які здаєсь дуже охочо сповняли сю роботу, а навіть тортурованє своїх сестер справляло їм певного рода приємність. Деякі зі сих старих монахинь дійшли були в кнебльованю до досконалости і їх вживано до сеї катівської роботи в найтрудніших случаях, де монахиня, яку малось кнеблювати, була дуже сильною і завзято боронилась.

Про одну з потрясаючих подій, що сталась в монастири еще перед моїм вступом, оповіла мені Джені Рей. Се було на новий Рік. По звичайних ранішних молитвах і церемоніях настоятелька поблагословила нас і кождій подала руку, заявляючи при тім, що на нинішний день она одержала небесну силу, щоб нею нас нині поблагословити. По сїм роздано нам дещо овочів та деяких присмак, чим ми були більше вдоволені як всім иньшим.

Тепер Джені і я усіли в спільній комнаті в таке місце, де

були ми дещо заслонені перед оком настоятельки і иньших монахинь. Справді близько нас сиділа через довший час одна стара монахиня, але коли ся десь вийшла на довший час, Джені почала оповідати мені про отсю подію: —

До монастиря вступило було дві сестрі враз зі своєю сестрінницею. Відбувши приписаний час як початкуючі, всі три одного і того самого дня взяли на себе монаший вельон і стали дійсними монахинями. Эще будучи початкуючими, були они дуже побожні і оказували велику ревність стати монахинями і зажити сьвятим монашим житєм, як они собі його представляли. Але недовго по сім, як они стали вже монахинями, одного раня знайдено їх всіх трох на своїх ліжках зимними трупами в калюжі своєї власної крови. Я сама бачила сі трупи, говорила далі Джені, хотяй про се самовбійство нікому не вільно було нічого говорити і нікого туди не впускано. Всі три монахині поповнили самовбійство в той спосіб, що поперегинали собі ножем на руках жили. Що найдивнійше було се, що в ночі жадна монахиня не чула найменшого голосу, ні зойку, ні стогну, а навіть ніхто не підозривав, щоб монахині до чогось подібного могли допуститись.

З якихсь причин, про смерть сих трох монахинь то не лише не повідомлено публику але і не много монахинь про се довідались. Тіла всіх трох самовбійниць затягнуто в ночі по тайки до пивниці і тут кинено їх до ями, про яку я вже кілька раз згадувала і як звичайно полято їх якимсь їдким плином і посипано вапном.

В монастири були ми цілковито відтяті від сьвіта. О діялось в сьвітї, ніхто з нас нічого не знав і що діялось поза монастирськими мурами, ніхто зі сьвіта не міг нічого довідатись. Дуже рідкò довідувались ми, що дієсь в сьвітї, хиба в якихсь надзвичайних випадках. За цілий час мого побуту в монастири, довідалась я лише в трох випадках. Два рази дійшли до монастиря слухи зі сьвіта підчас холєри, а раз підчас розрухів в місті, Монтреялі. Підчас обох наворотів холєри до міста, довідались ми з того, що папа видав розпорядженє, що хто хоче втічи від холєри нехай палить на ту інтенцію воскову сьвічку і як довго буде сьвічка горіти так довго буде пречиста Діва відганяти від него слабість. Таке розпорядженє дало нам много роботи, бо хто живий був в монастири, був день

і ніч зайнятий при виробі воскових свічок. Розумієсь, що монастир зробив тоді гроші на свічках, але ми всі ледво дихали від безнастанної праці. Коли лише перша особа захорувала в місті на холеру, цілий Монтреял запалахкотів від воскових свічок. Навіть в нас в монастири горіла воскова свічка для кожної монахині. Тепер проголошено папський розказ зі всіх католицьких амвон і в цілім місті почався попит за восковими свічками. По склепах не було великого запасу свічок, тому почато добуватись до монастира. Тепер все в монастири взялось до роблення свічок і почались гарні жнива. До монастира спроваджено много воску, і спроваджено ріжні кітли на топлєнє воску і все потрібнє. Молитвами та всякого рода монастирськими церемоніями ніхто тепер не займався, на те тепер не було часу.

Видно, що наші воскові свічки не багато настрашили холеру, бо в місті почало мерти кожного дня більше людей. Справді холєра не загостила до нас до монастира і на се вказувано нам, що наш монастир має якусь велику ласку у Марії бо она стереже нас від сеї страшної язви. Се скріпило в нас велику віру в Марію і її добре серце для нас. Що вхоронила нас, чи Марія, чи воскові свічки, чи се, що ми в монастири сиділи всегда замкнені і нікуди не ходили, але ми вірили, що в сім є рука Марії через наші горючі воскові свічки.

Коли в Монтреялі вибухло заворушенє підчас виборів, тоді донесено до монастира, що на монастир готується напад. Се нас незвичайно занепокоїло і ми почали боятись самі за себе. Настоятелька видала розказ, щоб приготувлятись до оборони. Зі всіх тайних сховків в стінах і півниці почато зносити порох і оружє і все проче, що було конечне до оборони. Все те діялось під надзором самої настоятельки.

До нападу на монастир не прийшло, бо як говорено нам, що військо сему запобігло.

Я згадувала вже про деякі кари, які ми монахині нераз відбували. Тут хочу подати про деякі, про яких я еще мабуть не згадувала. Справді не навиджу я всі кари, які ми мусіли ви повняти в монастири, бо згадуючи про них можна образити моральні чувства читача, але подам лише найпримітивнійші.

До найпростійших і найлекших кар належить цільованє ніг иньших монахинь. До тяжших належить клячінє на горосі

і всипуванэ гороху до черевиків підчас ходу, лазенэ на голих колінах в підземнім хіднику, який лучив наш монастир зі сусіднім монастирем. Деколи давано нам їсти за кару се, що ми найбільше не любили, приміром мені часто за кару давано їсти чісник. Деколи закладано нам грубу линву на шию і так мусіли ми сідати до нашої їди. Дуже часто давано нам угри за кару до їдження, бо ми знали, що ся риба живить ся в ріці сьв. Лаврентія лише стервом. Давано пити нам воду, в якій настоятельница обмила собі ноги. До эще тяжших кар належало випіканэ знаків на нашім тілі горячим зелізом, бити себе аж до крови перед вівтарем скіряними нагайками. Майже кожда монахиня маэ на своїм тілі повно знаків від сих монастирских кар.

Деколи монахині мусіли стояти через якийсь час з витягненими скісно в гору руками, що було наслідуванэм Ісуса на хресті.

Дорога до хреста — се э кара — яка складаэсь з бичованя свого тіла і молитов. Щоб сю кару відбути, треба від двох до трох годин часу. Сю кару ми дуже часто відбували, особливо перед тим, як мали йти до каплиці на богослуженэ.

Деколи ми мусіли за кару спати на голій підлозі з одним лише накривалом на собі або в присутности настоятельки мусіли глодати кавалок скла з вікна аж до пороху.

Часто накладано нам на груди і на рамена скіряні паси, вибиті цвочками, які сильно вгризались в наше тіло і дуже його ранили.

Деякі кари були так жорстокими, що монахині за ніщо в свѣті не хотіли їх виповняти і боронились перед ними зі всіх своїх сил. Тоді приходило до драстичних сцен, при чім силою змушувано монахиню до виповнення сеї кари. При такім насильнім змушуваню починалось все криками, зойками і стогнами бідної жертви а кінчилось часто проливанэм крови. Всякі крики і зойки зі сторони мученої кінчив кнебель, якого уживанэ було на деннім порядку. Сих кнеблів було много в монастири і ріжного вигляду і величини.

До найтяжших кар належало накладанэ на голову каптура. Такий каптур був зі сильної і грубої скіри, темно-червоної краски і який дуже добре пристав до голови. По затягненю на голову такого каптура, стягалось його ремінцями під

бородою і заціпалось на пришку. Перед закладанєм сего каптура на голову, звязувано насамперед руки монахині позаду, відтак кнебльовано її уста і аж доперва тепер затягано на голову сей каптур. Звичайно бралось дещо менший каптур як була голова і через се треба було його сильно зтягати на голову. По зтягненню каптура, монахиня сейчас падала в напів притомний стан і звичайно була в такім аж доки сей каптур не стягнуто з її голови.

Я сама мала сей каптур на своїй голові і то більше як раз. Що є причиною, що сей каптур спричиняє такий страшний біль, я не маю понятя. Я ніколи не мала нагоди мати в руках сей каптур і його в середині оглянути та довідатись про причину сих невиносимих болів. Розумієсь, що я ніколи не позволила наложити собі добровільно сей каптур а боронилась до послідних моїх сил. Однак думаю, що ніхто не був би в силі оборонитись перед сими старими монахинями, яких уживаю до сеї бруталної роботи. По зтягненню силоміць сего каптура на голову, сейчас обнимав монахиню наглий біль і то так страшний, що з початку починали брати сильні конвульсії, а відтак впадала кожда в безпритомність. І колиб його тепер не стягнуто скоро, то монахиня моглаб впасти трупом. Я не думаю, чи є яке людске єство, щоб могло видержати хоть одну годину сей каптур на своїй голові. По сій карі, біль голови не уступав і через кілька день, а крім сего цілий органічний систем відчував наслідки сего каптура через довший час. Щоб уникнути накладаня сего каптура на мою голову, я булаб згодилась на не знати яку кару не раз, але ніхто не міг ні випроситись, ні вимолитись від сеї кари, коли раз постановлено кого нею покарати.

Я не була дуже фізично сильна, тому не довше як до десяти мінут стягано мені сей каптур. Хотяй стягано мені по так короткім часі, то біль не уставав з моєї голови і через кілька день. Я нераз думала, що як би так лише пять мінут потримано довше сей каптур на моїй голові, то я або стратила би розум, або таке попрощалась з житєм. Нераз мої болі голови були так страшні і так довго тревали, що прикладано до мої голови свіжі капустяні листки на скороченє моїх болів.

Всі монахині боялись дуже сеї кари. Коли лише довідалась котра, що її мають за се чи те накладати сей дивний скі-

ряний каптур, то починала відразу кричати та м'явчїти дивни ми голосами. Але таку несмирну і непобожну монахишу сей час кнебльовано і тогдї вже мож було робити з нею, що хто хотїв, бїльше зойку нї крику вже нїхто не почув з її уст. Дженї Рей говорила менї, що через сей каптур вже кїлькох монахинь зїшло з розуму. Так страшнї болї спричиняв сей каптур що через скїру виступала краплями кров і здавалось, що як би таґ сей каптур потримано на голові яких пятнайцять до двайцять мїнут то не лише кров але і мозок вискочивби.

Сей червоний, скїряний каптур накладано навїть за такі образи, як обмитє рук без позволеня і то сейчас на мїсци, в присутности всїх монахинь.

РОЗДІЛ XVIII.

Вїдвїдуваня монастира попами і то так часто як лише собї бажали. — Їх оргїї з монахинями. — Палский розказ до злочинїв. — Вїдкритя умираючої монахинї.

Я згадувала вже, що в монтреяльскїм окрузї э около 150 попїв, яких достарчає семинар в Монтреялї і які дуже часто приїзджають до Монтреялу, а эще частїйше вїдвїдують наш монастир. Всї они мають вїльний вступ до нашого монастира і можуть заходити сюди кождогго часу, в день чи в ночи.

Сей нагоди они зовсїм не забувають, а заходять так часто як лише можуть тодї ми монахинї, памятаючи на нашу монастирську присягу, мусимо вїддаватись на ласку і неласку сих нелюдских попїв. Виявляти без встиднї дїла, які поповнювано тут в монастири з монахинями і над монахинями, не думаю, бо се не э моя цїль, тимбїльше, що се забралоб богато часу і мїсця. Згадую лише про сї безчеснї оргїї, які дїють ся поза монастирскими мурами, мимоходом, а близше описувати їх не думаю, бо се моглоб образити не одну чесну людину.

Всї злочини, які поповнювалось в монастири, були закритї перед свїтом, монастирскими мурами. Нїхто мабуть до си не вїрив, що якийсь наочний свїдок втїче з монастиря і подасть свїтови тї злочини, які тут дїють ся під покришкою побожности і монаших шат. Нїхто мабуть зі сих чорних злочинцїв і не думав, щоб їх дїла вийшли коли на денне свїтло і люди мали довїдатись про їх безчеснї імена. Зї всїх мїсцево

стий зїзджались попи до нашого монастиря до поповнюваня безвстидних і кримінальних дїл. А навіть приїзджали до нас попи з таких далеких місцевостей в Квебеці як: зі сьв. Кароля, зі сьв. Дениса, зі сьв. Марка, зі сьв. Антона, зі Чамблів, з Бертира, зі сьв. Івана і иньших.

Як несподіваним буде се моє відкритє для них, з монастиря з такого безвихідного місця, звідки веде лише одна до рога — а се дорога до гробу. Они думали, що суть безпечними в поповнюваню всяких злочинів з нами, уживаня нас для своїх цілий і то так часто, як лише собі бажали і виповнювали сї злочини в такий безвстидний і дикий спосіб, що найбільший брут не бувби до сего спосібний.

Сї розпустні оргії відбувано так в день як і в ночі і то без найменшої церемонії, укриваючи при тім своє імя а казаю лише кликати себе "мій отче". Будучи між стїнами сего криміналу-смерти, де зойки, стогни, каліченє і мордованє невинних жертв, ніколи не доходять до слуху людей, ніколи нікому і на думку не прийде, щоб від сьвіта, людей, закону, справедливости мож зажадати якоїсь помочи чи увільнення зі сїї диявольської сїти. Та немов эще на глум, сї чорні варвари говорять, що се безнастанне нищинє нашого тіла, нашого здоровля, нашої дівочої чести, се релїгія і то навіть мила Богу, а всі злочини поповнювані на монахинях і маленьких ново-народжених дїточках, має навіть бути після них, великою заслугою перед Богом.

Деколи вимагано від нас добровільних мук, на доказ нашої самопосьвяти. В тій цілі піп нераз заохочував нас в своїй науці а опісля бувало питає так: Тепер, котра з вас має досить любви для Христа і проколить свої лица шпилькою?"

Деякі вставали і зовсім холоднокровно перепихали шпильки через свої лица. Деколи піп вимагав, щоб ми повторили се колєнє кілька раз, наслідок був такий, що щоки многих монахинь цілковито закервавились. Колиб тепер піп не спамятав деяких монахинь, то сї калічили би себе аж до цілковитого умученя а навіть і смерти.

Много иньших предложень роблено монахиням до добровільного тортурованя себе а навіть і до таких безвстидних, яких годї менї тут згадувати. Монахині виконювали і сї і то по кілька нараз. Таким бесчесним тортурованям дівочих ча-

стий приглядались залюбки попи враз з настоятелькою. Хто винайшов той безчесний спосіб мученя і тортурованя сих частий тіла, годі припустити. Се тортурованэ було чимсь страшним і нелюдским, оно переходило всякі границі людского чувства і гідности. Се було щось такого, про що ніхто еще не чув і не бачив, крім сих попів, що заходять до монастиря.

Нераз настоятель духовного семинара зайде до монастиря і повідомить нас монахинь, що він одержав розказ від папи, щоб зажадати від монахинь, які суть найбільше віддані бо жій справі, щоб они поповнили на собі сі спеціальні тортурованя, які суть вельми великої заслуги перед Богом. Відтак йде опись сих "спеціальних діл" і як їх маєсь поповнювати в присутности нас всіх монахинь. Мені здаєсь, що навіть найбільше морально-зіпсута і здегенерована людина не малаб відваги говорити про те своїй найближшій особі, а не то настоятель духовного семинара перед пів соткою монахинь. Які се були спеціальні жаданя від папи, годі мені тут ближе пояснити, бо се моглоб образити найнижше впавшу людину. Зі взгляду на справедливість э моїм обовязком сказати і се, що між нами знаходились монахині, що радо виповняли сей папский розказ з цілим завзятэм.

Нова настоятельница. Ріжниця між вдачою і характером старої а нової настоятельки була велика. Попередна настоятельница говорила нераз, що она любить богато ходити, бо хід повздержуэ її від отовщення, тому через цілий день вганялась по всіх закутках монастиря, розказувала, наглядала, під слухувала і давала нам ріжні вказівки і поученя. Я ніколи не бачила її бездільною або хоть би умученою, а противно була незвичайно активною і при тім дуже холоднокровною і жорстокою. Найдрастичнійші сцени не робили на ню найменшого впливу. Свою холоднокровність она головно показала при мордованю сьв. Францішки.

Нова настоятельница була дуже тлуста а тим самим незвичайно лїнива і тяжко поворотна. Здавалось, що она не ходить а котить ся і то дуже повільно. В нагляданю монахинь була дуже лїнивою і найменша дурниця її мучила, а крім сего була дуже боязлива. Здаєсь, наслідки з минушого житя не давали її спокою. Ночию она зривалась часто з ліжка говорячи, що бачить якогось духа в комнаті і т. д. Сама булаби ніколи не

спала в комнаті, а крім сего ніколи не гасила світла підчас свого снання. Будучи эще монахинєю, належала до найбільших шпійонів і донощиків в цілім монастири. Ми всі знали її під іменем сьв. Маргарети.

Вкоротці по назначеню її на настоятельку, приказала мені спати в її комнаті на софі. Одної ночі коли я спала, она кинулась до мене і з перепудження кричала "О, мій Боже що се? що се?" Я скочила з софи оглянулась по комнаті і не побачивши нічого, почала впливати на ню, що в комнаті нема нічого і її мусіло хиба щось снитись. Але она впиралась, що якийсь дух держав її заслону, коли она хотіла її зісунути. Я обглянула докладно заслону і переконалась, що она зачіпилась на шпильку і через се не мож було її зісунути. Але всі мої поясненя на нічо не здались бо она таке вперто твердила, що то якийсь дух держав заслону. Она зажадала тепер, щоб я спала враз з нею на її ліжку, що я і зробила положившись в ногах на поперек через ліжко.

Якийсь час, перед моєю утечию з монастиря, була я занята в монастирськiм шпитали. В монастири, як я вже згадувала э кілька комнат, призначених для слабих. До сего монастирського шпиталя доходили лікарі з міста, однак думаю, що они ніколи не мали нагоди підглянути, щонебудь більше в монастири, як який небудь иньший чужинець. Тимбільше, що сих лікарів ніколи не впускалось до приватних комнат монастиря де лічились попи, або вагітні монахині очікували породу. Лікарям вступ був вільний лише до публичних комнат, де лежали слабі з міста, або до комнати де лічились на звичайну слабість монахині. Сюди лікарі могли заходити кожного часу. До сих комнат принималось звичайно найбільшійших з міста а навіть і з околиці і тут доглядали їх монахині. Коли такий хорий чи хора виздоровіли, опускали монастир як найбільше добродійну і пожиточну інституцію і виносили найкрасше понятэ про монахині і їх сьвяте повне пожертвованя житэ. Навіть і деякі лікарі можливо не були иньшої гадки, бо они судили лише по тім, що бачили. Один з лікарів, які заходили до сего шпиталя в нашiм монастири називав ся Др. Нелсон, який эще здаэсь жиэ в Монтреалі.

Коло одного року передтим, як я втікла з монастиря, призначено мене до служби до приватного шпиталя в монасти

ри і тут позіставала я майже до послідного дня. Тут мала я тепер незвичайну нагоду приглянутись терплячим і їх дивним хоробам як також обсервувати всіх, які сюди заходили і виходили. Я вже згадувала, що до сих комнат вступ був заборонений і не много навіть з монахинь мали коли яку нагоду сюди зайти. Я не думаю, щоб яка з початкуючих могла коли сюди зайти, бо тут як я вже згадала і не всім монахиням був вільний доступ, але лише для старих і достовірних. Коли яка початкуюча знала дещо про сі секретні монастирські комнати і їх ціль, то довідалась про них лише случайно. Колиб якийсь монахині вдалось втечи з монастиря, яка булаб наочним свідком в таких секретних монастирських шпиталях, то я апелюю до неї і прошу, щоб она подала світови до відома, що она там бачила і що там дієсь або щоб найменше потвердила мої відкриття.

Одної ночі, приказано мені сидіти при лішку одної старої монахині, св. Кляри, яка йдучи сходами на діл, викрутила собі ногу і лежала в першій комнаті сего секретного шпиталю. Хотяй се не було нічого страшного, але сю стару монахиню се дуже непокоїло і она сподівала ся через се близької смерти. Тому, щоб приготовитись до сеї позагробової дороги, почала мені висповідуватись зі страшних діл, які она за свого монахованя перебула в сім монастири. З початку мені здавалось, що она несповна розуму і оповідає мені якісь страшні видумки і через се я з початку не багато звертала уваги на її оповіданя. Але, коли я говорила з нею про дещо иньшого і задавала її питаня, переконалась, що она зовсім не є без змислів, тому почала звертати на її сповідь більше уваги. Сі її оповіданя були так страшні, що я боялась згадувати про них не лише перед Дженею, але навіть і на моїй сповіді, щоб не обурити сим мого сповідника.

Раз хотіла я взяти лямпу з її комнати, щоб зі світлом зайти до другої комнати де також лежали другі слабі, але она на се не хотіла згодитись, просячи мене, щоб я сего не робила і не лишала її напотемки бо она не годна знести темноти. При сій власне нагоді почала до мене таке говорити: —

“Я була свідком при так многих страшних сценах в сім монастири, що я не годна сама лежати а всегда хтось мусить бути при мені і мусить ся всегда світити лямпа. Я не могу

оповісти тобі все, що я тут бачила і пережила, бо оно тебе не репудилоб. То, що ти бачила се впорівнаню нічо зі сим, що я бачила. Я приглядалась многим страшним мордерствам і много гарних молодих монахинь вбито в сім монастири. Я раджу тобі бути дуже осторожною — держи все для себе бо много э тут таких, що готові тебе всегда зрадити.“

Що було се причиною, що она оказалась так доброю для мене, подаючи мені таку щирю раду, я не знаю, хіба мабуть було се, що я э пильно доглядала і ані на хвилинку не відступала від її ліжка. Передтим она була одною з нічних сто рожів і всегда взглядом мене була досить холодна. Хотяй я не была душе цікава довідатись про сі події дещо близше, то она нераз сама оповідала як то страшно знуцано ся над монахиня ми і як їх в страшний спосіб мордовано — одних — говорила она — кнебльовано — і так кидано їх до пивниці, де они серед страшних судорогів гинули з голоду — або опікали їх тіло аж до кости розжареним до червона зелізом і то так довго, доки мучена монахиня серед невиносимих стогнів не віддала Богу духа.

Одного дня післано мене до пивниці мити фляшки, з яких виливалось якийсь дуже острый плин на тіла помордованих монахинь і дітей. Тих фляшок було в пивниці дуже много і стояли в куті в тій части пивниці, де была ся яма, куди вкидалось помордовані трупи. При полоканю сих фляшок кілька кропель сего страшного плину капнуло на моє убранэ і сейчас випалило в нїм діри. Мені здаєсь, що сей плин називано вітри олем, або якимсь подібним іменем. Деякі монахині говорили, що сей плин не лише нищить тіла помордованих але і їх кости.

Фляшки сі були темної краски і зроблені з грубого скла. На дні були ширші чим при шийці і були досить великі, здаєсь гальонові.

Иньшим разом приказано мені фарбувати деякі облізлі шати, яких уживалось при похоронах і до сеї роботи дано нам якийсь плин розпущений з водою. При сім фарбованю наші руки цілком почорніли, але нам зараз дано якогось иньшого плину, яким ми насмарували наші руки і які по короткім часі стали знова такими як були передтим.

Раз зайшла я до комнати обрахунку совісти і тут дуже

перестрашилась, бо побачила одну монахиню повішену в сій комнаті до гори ногами. Ноги були привязані ремінним пасом до кільця в стелі, а щоб і убранє з неї не спало в долину приязано до тіла ремінцями. Голова мало що не дотикалась до

Припіканє ніг монахинь аж до віддання духа.

підлоги. Її лице мало страшний вигляд, було майже сине як сушно і дуже струдоватіле. Її руки були звязані а в устах мала великий кнебель. Я приступила близше до сеї монахині і на моє привелике здивованє пізнала, що се Джені Рей.

Се не був одинокий випадок вішаня, бо не лише чула я

від інших монахинь, що вішанэ монахинь практикуэсь в монастири, дуже часто, але навіть сама приглядалась вішаню двох монахинь сьв. Гиполити і сьв. Луки. Вішанэ мало належати до найстрашнійших монастирских кар. Я припускаю, що сю комнату до обрахунку совісти уживано через довший час до вішань, бо бувало, коли я эще була початкуючою, то ніколи не вільно було до неї йти, аж доки не одержалось на се від настоятельки позволеня. Коли я деколи тоді хотіла зайти до сеї комнаты до переглянення мої совісти і попросила о се настоятельку, то звичайно перед тим нім настоятелька дозволила мені, виходила десь і аж по якімсь часі вернувшись до мене, давала знак, що можу вже туди йти. Тепер приказувала мені зложити руки на грудях, спустити як найнижше голову і так йти і нікуди не оглядатись.

РОЗДІЛ ХІХ.

Підступ настоятельки і попів, щоб дістати маэток на церкву.

— Боязнъ перед попами. — Сварка через гроші.

Попи мають своїх любовниць серед монахинь.

Коли я була эще початкуючою то між нами була молода дівчина з Тенері, що називалась Ангеліка Дурансе, з якою я близше запізналась. Она мала около 18 літ, гарна з лиця і здорова. Она походила з багатой родини і її припадав гарний маэток. Около 7 місяців, як она вступила, сталось таке, що ме не дуже здивувало.

Раз післала мене настоятелька з двома другими початкуючими до кімнати, де лічились початкуючі. Коли ми ввійшли до сеї кімнати, тут застали О. Саведжа і Боніна, які читали газету. На ліжку лежала початкуюча Ангеліка зі страшним виглядом. Її лице було чорне і неприродного вигляду, зір її був разячий а ціле поведенэ було переймаюче. Она нічого не говорила. Цілий вигляд її казав догадуватись, що она зійшла зрозуму. Настоятелька повідомила нас лише, що Ангеліка хочи мати нас за сьвідків. Сейчас попи приступили близше ліжка і запитались її чи она хоче записати сьвій маэток на церкву. На се Ангеліка почала рухати своєю головою а навіть і цілим тілом, що годить ся. Тоді подано її перо, щоб доторкнулась його і підписалась. Она не читала, що підписуэ ані ніхто їй нічо з паперу не читав. Коли її підпис був вже на папері сказано нам також підписатись, що ми і зробили. По сім ми вийшли так само не спостережені Ангелікою як і ввійшли. Се мені ясно було, що она не була при здорових змислах і зовсім не розуміла о що розходилося.

Кілька годин пізнійше закликано мене, щоб помочи спрятати її тіло. Коли я там прийшла з двома другими початкуючими, то застали настоятельку коло тіла, яка давала нам вказівки як забрати і уложити мертву Ангеліку. Тіло було дуже спухле. Ми зложили його до трунви і прикрутили шрубками. До 24 годин тіло почало розкладатись і його сейчас забрано.

Недовго по похороні прийшло до монастира двох братів Ангеліки. Коли їм сказано, що Ангеліка померла они обу-

рилися на се, чому їх не повідомлено про слабість сестри. Тоді настоятелька почала дурити братів, що померша Ангеліка була золотого серця і не хотіла справляти гризоти своїй родині і воліла померти без їх присутності. "Пощож мала справляти она Вам біль" — закінчила урочисто настоятелька.

Я дуже боялась попів, які після їх слів мали мати надземську силу. Я сповідалась раз перед попом Бедаром, який вже помер, сказала йому, що я маю дещо на серцю але боюсь про се говорити. Тоді сей піп сказав мені піднесеним голосом: "Я маю силу зробити тебе трупом в сій хвилі але я сего не зроблю еще, ти йди сейчас до кімнати обрахунку совісти і роздумай чи не готова ти до виявлення мені свого гріха, якого таїш."

Я сим дуже настрашилась бо вірила, що они посідають таку силу вбити кожного одним своїм словом. Я пішла до кімнати обрахунку совісти тремтячи з перестрашу.

Я згадувала попередно, що нам говорено і приказувано віддавати наше тіло попам, що для монахині не є жадним переступком а благословеньством. Нам говорено, на примір, що посьвятив ся Богу, ми не були своїми власними панамі і наше тіло не належало до нас. Ми ніколи не сьміли сумніватись, що до вчинків попів над нами, бо колиб не попи, то ми ніколи не дісталибись до неба, бо не булоб кому гріхів нам відпустити і зробити причастіє.

Мимо всіх сих наук та поучень наша совість часто бунтовалась і не годилась на таке монаше житє. Мимо всіх кар та страхіть совість в нас часто відзивалась проти сих худобячих практик попів за що карано нас тяжко.

Одна з байочок, яку оповідали нам попи, що ніхто лише они мають право давати причастіє, була така: — Один піп їхав пустарами, коли перед ним явилось щось біле як голуб. Він догадував ся, що то мусить бути св. Дух, тому почав їхати за сим білим знаком. По якімсь часі сей білий знак завів його до хати в корчаґ і тут над дверми здержав ся. Піп ввійшов до середини і тут побачив старого чоловіка на смертній постелі, який еще не був хрещений ані не чув нічо про якуне будь релігію. Піп охрестив його і чоловік сей пішов просто до неба.

Часто заходили попи до настоятельки за позичками.

Одним попам она радо зичила а другим не хотїла, витикаючи їм, що не віддали еще тих, що позичили. Деколи через се при ходило до сварок між попами а настоятелькою.

З настоятелькою сварив ся раз навіть єпископ, який хотїв забрати для себе срібні памяткові таблиці, які подарувала одна богата пані перед смертию на монастир. Настоятелька не хотїла дати сих таблиць єпископови за дармо але домагалась стїлько грошей, що дасть її за них золотник. Єпископ нічо не хотїв дати і почав кричати голосно до настоятельки, щоб она не забувалась з ким має до діла. Я чула сю сварку будучи в сусідній кімнаті і вийшла звідти коли між настоятелькою а єпископом заносилось майже на бійку.

Раз чула я розмову між єпископом а настоятелькою, де єпископ жалував ся, що попи не платять йому його приналежности. Настоятелька сказала на се єпископови, що попи могли сплачувати все дуже легко, колиб они не були такими картярами та вітрогонами. Єпископ жалував ся і на людей, що і люди не дають на Боже тепер так щедро як колись тому він мусить щось робити, щоб були гроші.

Раз завважала я одну монахиню, яку здавалось мені ядесь колись бачила і знала, я пішла до Джені Рей чи она не знає дещо про сю монахиню але она не могла мені нічого богато сказати, лише заявила, що ся монахиня за гроші купила собі монаший вельон. Я пішла тоді до настоятельки, бо моя цікавість була тепер еще більша чим передтим про сю ніби-знакому монахиню, щоб настоятелька дозволила мені бачитись зі сею монахиною. Настоятелька згодилась на се але я мала бачитись і розмовляти з тою монахиною в її присутности. Тут я хотїла дещо довідатись від сеї монахині звідки она і т. д. Але она мало що відповідала або нічого. Коли я виходила від неї з настоятелькою, тоді она впхала мені кавальчик паперу, де повідомляла мене стрїнути саму при першій нагоді. Не задовго така нагода лучилась коли то она всунулась під моє покривало і ми обі балакали через більшу часть ночи. Тепер я довідалась, що се моя добре знакома, дочка одного шторника, яка не відбувала жадних приготовань ані вправ а за гроші купила собі монаший вельон. До сего она мала свою причину, бо залюбилась в однім попі а сей її так порадив зробити.

При сій нагоді здалобись згадати, що монахині мають своїх спеціальних любовників серед попів через що приходять не раз до великих шкандалів коли кількох монахинь закохаєсь в однім і тім самім попови. Таке саме було і між попами в семинари, які не раз добре перечубились через свої любовниці-монахині, про що оповів мені один піп зі семинара.

Св. Клотильда вмерла звичайною смертю, коли я була там. Одна монахиня тішилась її смертю, бо як говорила она, що св. Клотильда забрала від неї всіх її любовників-попів. Попи, які заходили до нас монахинь, часто приносили ласощі своїм любовницям-монахиням, як цукорки, кеки, овочі і т. д. і давали се без відома настоятельки. Деколи попи робили своїм любовницям і цінні презента, чим монахині дуже тішились.

РОЗДІЛ XX.

Розпусні злочинства попів. — Сповідь як місток до злочинів. — Сповідь средство до роблення гроший. — Монахині перебрали за попів ходять з попами по місті.

Деякі попи, а головно роджені в Канаді, суть дуже дивачні в поведеню а цілком брутальними в розпусті. Велика часть катол. французських попів э чужинцями, які приїзджають головно з Франції. Сі приїздні з Франції се найгірша кляса. Найбільші каригідні і розпусні діла були їх витвором. Не раз сі попи, в підхмеленім стані, випідали много зі свого житя чи пригод. Один піп говорив нам, що він знає одного попа на контрі, який держить спеціально для себе 7 монахинь.

Один піп говорив мені, що він має три дочки в Монтреалі зовсім дорослих. Мамою сих його дочок була замужна женьщина. Одна зі сих дочок, говорив він, часто сповідаєсь перед мною, зовсім не знаючи хто я.

Иньший піп оповідав мені, що один чоловік радив ся його, що йому робити зі сим, бо його жінка невірна йому. Далі сей піп пояснив, що сей чоловік в сій жалобі не був без причини, бо він самий звів його жінку на бездороже.

Один піп показував нам золотий годинник, і казав, що сей годинник вартує більше чим сто долярів. Далі оповів, він

нам, що сей годинник дістав він на сповіди від одного сповідальника, який вкрав сей годинник у другого чоловіка. На сповіди, сей злодій признав ся до крадежи, тоді піп рішив, що годинник сей злодій має віддати давньому властителеви але щоб властитель не довідав ся, хто вкрав йому сей годинник, тому піп рішив бути посередником між злодієм а властителем. Взяв сей годинник від злодія, але що піп нічо за дармо не робить, тому лишив собі сей годинник за свою пораду злодієви. Сим ділом піп сей дуже хвалив ся і був гордий з того, що він так мудро вміє злодіїв сповідати.

Нераз попи, коли посходять ся до нашого монастира між нас, то цілими годинами оповідають свої пригоди при сповіди. Один другому дає інструкції і поради як собі поступати в сім чи тім випадку. Один піп дав другому 50 дол. щоб сей сказав йому, що одна молода женьщина оповіла йому на сповіди, яку він мав добре знати чи навіть любити.

Нераз один просить другого, щоб сей сю чи ту молоду женьщину прислав до него до сповіди чи то через її красоту чи богацтво. Бувало таке, що коли піп на сповіди задасть якусь покуту то богата женьщина перед соромом волить дати попови більшу суму грошей чим своєю покутою виставлятись на сьміх перед другими.

Одного дня сказав один піп до другого, в моїй присутности: "Ти сповідаєш ту молоду женьщину, і подав її імя, але она тебе не любить, бо ти її за багато цілюєш при сповіди. Она э богата і ти взагалі маєш за багато до сповіданя заможних женьщин, більше як тобі повинно припасти."

Одна монахиня, цьотка Сузана, оповідала мені, що она перебрана за попа їздила до Квебеку там до монастира в товаристві одного попа. Далі оповідала мені, що она обглянула той монастир добре і переконалась, що там нема такої дисципліни як в нашім, монахині суть вільнійші і настоятелька не має там такої власти як в нашім.

Раз перебувала я в шпитальній кімнаті нашого монастира, коли побачила сестру Туркот, як прийшла звідкись в попівськім убраню в товаристві одного попа. Я часто завважувала, що деякі монахині опускали монастир перебрані за попів в товаристві попа. Куди они ходили до міста я не знаю але думаю, що до семенара. Звичайно такі перебрані монахині ви

ходили вечером на потемки, але деколи і в білий день.

Я сама три чи чотири рази помагала вбирати св. Флікс, в попівске убранє, яка вечером кудись виходила в місто. Ся св. Флікс була одною з тих монахинь, що часто виробляла много бучі через свого любовника-попа, коли якась иньша з монахинь почала собі до него залицятись.

Місцем до перебираня ся монахинь за попів була кімна-та настоятельки і прибічна кімната, де була повна шафа попівских убрань.

Піп сказав мені раз, що він сьогодні має взяти три перебраних монахинь в місто але не знає як се зробити. Звичайно по одній виводив досі, казав він, і як три нараз вивести то не абияка штука, колиб три нараз почали втікати в три ріжні сторони. Далі оповів він мені, що попа убранє се найкрасша маска до виводженя монахинь в ночи з монастира, бо хтож може розріжнити женьщину від муцини в попівскім убраню? Тепер я маю вести три і колиб чорти обізвались в сих бабах і они на першім розі почали втікати в три ріжні сторони то як би я міг їх тоді полапати.

Перебрані монахині за попів часто опускають наш монастир і десь перебувають нераз через цілі тижні.

РОЗДІЛ ХХІ.

Збитки монахинь. — За гроші роблять попи силою монахині проти їх волі.

Одна монахиня була з місцевости св. Марка і носила се ім'я також як монахиня. Її батько зайшов раз до монастира і зложив велику суму гроший, щоб ми всі монахині молились за него. Розумієсь, що гроші зложив він в настоятельки. Однак крім гроший даних настоятельці за наші молитви він дав осібно 40 долярів з бажанєм, щоб ми собі купили, що нам по добаєсь. Настоятелька повідомила нас, що се є проти монастирских приписів принимати того рода презента, але що се був добровільний даток щирої людини, то она позволяє пусти ти їх після нашого бажаня.

Настоятелька доставила нам за сі гроші моласес, з яких ми наробили цукорків, а крім сего дозволила нам на свободу

ділання і балаканя між собою того дня. Деякі монахині які були спритними в робленю цукорків наробили їх дуже много, однак всіх моласес за 40 дол. не зужили. Коли зближався час вечірної молитви, тоді Джені Рей зробила пропозицію, щоб дещо горячих цукорків наляти на крісло настоятельки як і двох других сварливих монахинь. Се зроблено сейчас. За кілька мінут, всі сиділи в своїх кріслах і почались мольби. При кінці настоятелька хотіла встати але не могла. Тоді зібрала она всі сили і встала але сейчас впала назад в крісло. Попробувала еще раз але з таким самим наслідком. Зі сего почали дуситись від сьміху монахині. Коли і сих двох других монахинь почали підскакувати на кріслі, бо і їх шматэ прилипло до тяжких крісел, всі монахині вибухли сьміхом наголос. Особливо від сьміху заходилась Джені Рей, яка помагала настоятельці відірватись від крісла.

Нераз Джені Рей пічне на адресу попів сипати всякими оскарженнями про їх злочини в монастири в присутности всіх монахинь. Деякі монахині пічнуть ганити Джені за се говорячи: чи ти не встидаєшся показувати так мало поваги для св. отців?“ Тоді Джені відрубая: "Чому они не встидаються показати якої небудь пошани для св. сестер?“

Найкрасшою нагодою до балаканя з Джені Рей була ніч. Тоді она неспостережно всунесь в моє ліжко і ми балакаємо цілими годинами. Щоб лекше могла в ночі дістатись в моє ліжко, то она притягнула своє ліжко напротив мого. Я була дуже цікава довідатись про минувшину Джені Рей. Однак коли лише звернула я свої питання на сю тему, то она сейчас почала говорити про щонебудь иньше і ніколи не мала охоти мені про себе дещо ближе сказати. Сей викрут Джені еще більше додавав мені цікавості довідатись про її історію але она дуже була балаклива на всі теми лиш не про свою минувшину.

Одного разу, коли она знов була в моім ліжку, я знова почала допитуватись її про її минувшину. Она під напором моїх питань стала якась не своя і дуже меланхолійна. По довшім мовчаню почала мені оповідати таку історію про себе. Она мала любовника офіцера, який був адютантом при goverнорі Канади. По довшім часі залицянь, она була певна що він з нею вженесь. Раз зробив він її пропозицію, щоб поїхали о-

боє до Монтреялу. Коли они тут прибули він запропонував звидіти деякі будивлі а між ними і сей монастир. Коли они обоє зайшли до монастира, він втік від неї а її силою замкнено в монастири. Она довідалась опісля, що се сталось після обдуманого пляну при згоді настоятельки сего монастира і попів, яким то сей офіцір заплатив за се велику суму грошей. В сей зрадницький спосіб її замкнено тут між мурами, який она ненавидить більше як всіх чортів разом.

РОЗДІЛ XXII.

Хитрий підступ до затягнення багатой і гарної дівчини до монастира.

Одну дівчину знала я від дитинства, яка за мою дорадою стала опісля монахиною. Була се панна Рос. Сама згадка про сю бідну дівчину справляє мені тепер великий біль і жаль, що я не мало причинилась до її нещастя, то є, до вступлення до монастира за монахиню. Панна Рос жила зі своєю мамою коло Монтреялу, де мала велику земельну посілість. Панна Рос часто заходила до нас і ми обі разом бавились. Коли она підросла залюбилась в однім моім кривняку але на вінчанє їх її мама за ніщо не хотіла згодитись.

Коли я вже була як початкуюча в монастири панна Рос, заходила і туди в відвідини до мене. Раз повідомила її, що маю дуже охоту стати монахиною. Сим она зацікавилась і просила мене оповісти її як мені подобаєсь монастирське житє. Она просила мене щоб я подала її свою опінію але вірну, бо від мої заяви буде залежати чи она вступить і собі до монастиря чи ні. Она жадала від мене щирю правду. Она говорила мені, що я вже довший час в монастири і можу знати яке в нїм житє. Справді я дійсного монастирського житя тоді эще не знала. Початкуючий представляєсь так само рожево монастирське житє як і якійнебудь иньшій особі зпоза монастира. Тому знаючи вдачу панни Рос я не хотіла нічого говорити її про монастир, ні намовляти ні відраджувати, хотяй в дійсности я булаб бажала мати свою товаришку при собі. Коли я вже стала монахиною, раз нагадала собі про панну Рос, яка була вже початкуючою в нашім монастири, чи не намовити її стати дій-

сною, завельованою монахиною і через се придбати слави мо нашому званю, чести нашій релігії і заслуги перед Богом для себе, як також і добра для панни Рос вириваючи її з грішного світа. В тій самій хвилі прийшла гадка до моєї голови, що роблячи се, я приготую собі красше місце в небі. Мене вчили, що привести особу до монастира осягаєсь через се найбільші небесні добродійства. Про се думала я повідомити настоятельку, але сейчас совість обізвалась в мені, що я роблю несправедливо зраджуючи довірє своїй приятельки, але згадка на осягнені через се добродійства, вбила в мені голос совісти.

Я пішла до настоятельки. Тут повідомила про що йде річ і перепросила настоятельку за приватну бесіду з панною Рос. Настоятелька сим була дуже вдоволена, і сказала, що се було зовсім на місци бо я робила для доброї ціли. Коли я згадала їй, що она є залюблена в однім молодци, то настоятелька заявила, що треба буде подвійно працювати, щоб вирвати її з обіймів чорта.

Настоятелька веліла мені йти до кімнати початкуючих, читати їм науку, а відтак дозволила мені балакати з панною Рос. Она дала мені поученя як я маю почати мову і як переконуювати панну Рос, щоб она забула за світ і взяла монаший вельон. Настоятелька сказала мені оповісти панні Рос, що монахиня се найщасливійша людина на світі, бо кожда монахиня є певна свого вічного щастя в небі по своїй смерти. Колиб панна Рос згадувала про свого любимця, то я на се маюсь обуриати, бо про такі річи невільно говорити в монастири. Далі заказати їй колинебудь і словечком згадувати про него під загрозою, що більше я не буду з нею балакати ані давати їй якихнебудь порад. Колиб панна Рос эще вагалась то я маю сказати, що я приходжу впрост від Ісуса Христа, який явив ся мені і післав мене, щоб запросити її між наше побожне товариство. Настоятелька заявила мені, при кінці своїх вказівок, що коли мені вдасть ся привабити панну Рос до взятя монашого вельону, то я буду гоїно нагороджена.

Коли я се все вислухала від жінки, яку я в своїх очах убожала, рішилась піти до панни Рос і з цілою своєю енергією довершити діла, яке вложила на мене настоятелька монастира. Всі старі монахині були повідомлені, щоб ніколи мені

не перешкаждали, коли побачать мене в розмові з панною Рос. Одним словом наставлено всі сїти, щоб зловити бідну жертву в свої руки, уживаючи мене як сліпого урудя до сего злочинного діла.

Надійшов час мого читаня. По читаню старі монахині здавалось були дуже заңяті чимось по кутах, даючи сим мені повну нагоду для мої місії. Тепер почала я розмову з панною Рос після вказівок настоятельки. Я заявила їй, що я э вже довгий час монахиною і можу подати їй правдиву опінію про монаше житэ яке э повне радости і приэжности. Тут ми відділені від свїта і його спокус жиэмо чесним і побожним житэм яке э миле Богу і всім свьятим (хотяй оно було зовсім противне). Она не дуже довіряла моїм словам, тому я з вданим обуренэм сказала: "чи ти осуджуеш монаше житэ?" "Нї" — відповіла она з поспіхом "я не э рішена що маю робити, бо моя мама на се цілком не годить ся а ми повинні слухати родичів". На се настоятелька, яка була недалеко і підслухувала нашу розмову, докинула мені по французьки відповідь на се.

"Розказ наших родичів не мають сили перед розказами нашої релїгії." "Всеж таки я не маю охоти бути монахиною" — сказала она рішучо. Тоді я додала, що Христос розказуэ їй нею стати. Она стала тепер якоюсь розвіяною в своїх думках і аж по якімсь часі заявила, що она не може жити без свого зарученого. Я на се обурилась і сказала їй, що она не сміэ про таке говорити в такім свьятім місци як монастир. Се э одинока диявольська перепона сказала я піднесеним голосом і ти по винна з подвійною силою опертись сій покусі коли не хочеш кипіти на самім споді в пеклі.

При браню нашого вельона, єпископ питаэсь кандидатки на монахиню: "Що спонукало тебе стати монахиною?" На се кожда маэ відповісти: "Божа любов." Коли тепер взяти під увагу брудні пляни настоятельки і монахинь, щоб силою своїх слів і погроз змусити бідну жертву стати монахиною, то сейчас побачимо сю облуду і висьміванэ сеї відповіді. Моя розмова, щоб перекопати бідну Рос, велась довго. Всі мої представленя і захвалюваня монашого житя не здались на ніщо. Мені здавалось, що она задля щирої любви до свої мами і нареченого волїла сейчас впасти на саме дно пекла ніж виречись їй. Я почала оповідати їй, якою тепер чуюсь щасли-

вою, як ніколи передтим. Я сказала їй, що я мала обявленє Христа який хоче мати її за свою наречену, і колиб она і се відкинула то буде пропаща во віки і засуджена на страшні муки. Тому она повинна забути на все, на любов свої любой мами, на свого молодого нареченого, покинути сьвіт, стати монахиною і принести до монастира зі собою весь маєток, який она лише годна видерти від свої мами. Після мої бесіди з панною Рос, мож було завважати, що моя бесіда і погроза не лишились без наслідків. Та все таки она не хотіла мені дати слова, що возьме монаший вельон на себе. Она обстоювала при сїм, що перше мусить бачитись з мамою. Я пішла просто до настоятельки і повідомила їй про все. Настоятелька сим втішилась і була дуже гречна для мене але рівночасно заявила, що нас чекає еще много праці, бо ся початкуюча є дуже обмотана сїтьми диявола. Ми мусимо сказала она бути дуже обрежними і зручними в діпнятю нашої ціли, однак оно нам пощастить ся на певно, судячи по успособленю жертви.

РОЗДІЛ XXIII.

Дальші підлі підступи на заманенє богатої дівчини до монастира.

Опісля настоятелька рішила, що я маю перебраться за чорта а она за св. Марію і тоді явитись панні Рос коли она буде самітною, щоб наша штучка удалась нам як найкрасше я і настоятелька почали нашї проби. Настоятелька вбрала мене в якийсь червоний вузкий жупан, що тісно прилягав до мого тіла. На лице заложила мені якусь чорну маску а на голову во лохату шапку з рогами. Бракувало мені ланців і хвоста а був би з мене, монахині, готівий чортик.

По певного рода вправах, настоятелька поучила мене як змінити голос і як відограти цілу комедию. Тепер ми обі пі дійшли до того місця де на потемки перебувала сама панна Рос. Тут виступила я потихоньки вперед і різким але зміненім голосом почала намовляти її, щоб она покинула монастир, йшла назад в сьвіт де я дам їй всі вигоди, які суть в сьвіті. Панна Рос настрашилась дуже і мимоволі зробила хрест. Я сейчас сховалась взад. По хвилі я знова вискочила зі свої криївки і

зробила її більші пропозиції коли она віддасть ся мені в опіку, Коли она замахнулась до зроблення хреста, я сейчас сховалась. Я похвилі еще раз виступила перед ню і обіцяла помочи її віддатись за зарученого і зажити в обіймах любимця. Коли она зробила еще раз хрест я знова сховалась.

Тепер виступила настоятелка з другого кута і як могла промовила найсолодшим голосом, що она чула злобні підшепти діавола, тому прийшла сюди, щоб її взяти в свою небесну опіку. По сім она сховалась.

Коли я вже перебралась знова за монахиню, скинувши чортячий стрій, зайшла тоді до панни Рос, яка була дуже перестрашена. Я успокоїла її і випиталась що за причина її зворушення і страху. Она оповіла мені тремтячи про появу чорта а відтак трохи лекше сказала і про св. Матір. На се я оповісти лі її, що она не має чого чорта боятись, бо св. Мати снилась мені і просила мене, щоб я привела панну Рос до нашої каплиці, де св. Марія хоче її бачити. Далі порадила її, щоб при повстоїть перед хрестом і сейчас зникне. Через цілу неділю она яві чорта она потребує зробити лише знак хреста а він не має задержати строгий піст, зробити обрахунок совісти і так доперва буде могла побачити св. Марію, опікунку нашого монастира.

Тимчасом настоятелька при помочи одної старої монахині і мене упорядкувала приватну каплицю. Всі вікна заслонили ми як мож найтемнійше, лиш одно сьвітло блимало по середині а одна лямпка перед вітварем, Ми зняли один великий хрест, положили його на підлогу головою до дверей а ногами до вітвара. Коли все було готове я пішла закликати панну Рос. Коли прийшли ми до каплиці я приказала її лягати на сей хрест і розложити рамена на взнак хреста, що она і зробила, а відтак завязала її очи як мене навчила перед тим настоятелька. Тепер відійшла я до настоятельки, яка вкривалась за дверми. Тут настоятелька вбрала мене знова в чортівський стрій, на голову наложила шапку з рогами а лице намалювала на червоно.

Тепер настоятелька веліла старій монахині розв'язати дещо панні Рос очи, щоб могла нас бачити в каплиці. Так ми перестояли за дверми яких 15 минут і через цілий той час Рос лежала в каплиці. Настоятелька сказала, що час вертатись до

каплиці тепер. Я підійшла ближше до лежачої Рос і зміненим голосом почала говорити. "Чи ти не э дурна і лежиш в такій поставі перед своїм Богом. Чи не лучше покинути тобі се місце і йти служити мені а я дам тобі все, що захочеш і кілька захочеш." Рос почала хреститись і шепотіти літанії. Я потихо відійшла до настоятельки за двері. Тут постояли ми обі мовчки якийсь час доки настоятелька рукою не дала мені знак, щоб я знова йшла. Підійшовши ближше до неї я знова почала говорити: "Ну і чогож лежиш, чому не йдеш за мною. Ходи звідси геть а я уженю тебе з твоїм любимцем." Рос почала знова хреститись і шепотіти молитву. Я відійшла до настоятельки знова. Настоятелька сказала мені, що сей плян маєсь нам вда ти, колиб ні, то ми ужіємо сили до неї і она має бути нашою.

Тепер пішла перебрана настоятелька до каплиці і зближившись до лежачої почала говорити. "Я э твоя св. Мати. Я чула твою вірність і я принимаю тебе між свої діти. Чи ти годиш ся стати одною з моїх дочок? Коли так то мусиш злучитись з ними эще сего тижня бо в противнім разі злі духи можуть запанувати над тобою. Однак, коли ти вбереш ся в монаший вельон, жадна зла сила не буде мати доступу до тебе. Коли ти годиш ся стати монахиною то маєш принести все своє майно до монастира, колиб думала лише часть, то тебе не приймуть. Я буду тебе охороняти." І зі словами мир з тобою відійшла за двері до мене.

Пополудни на другий день післала мене настоятелька по Рос, щоб я привела її до кімнати настоятельки. Коли ми прийшли туди там була наша настоятелька і настоятель семинара. Настоятелька сказала тепер до Рос, що она мала привид, що она з початкуючих молить ся сердечно в каплиці, щоб її прийняти між монахинь. Далі сказала, що в сїм привиді сказано їй що мольби тої початкуючої суть вислухані і она э прийнята в очах Бога. На се панна Рос задрожала з утіхи але не могла промовити ані-слова. По сїм панна Рос відійшла між початкуючих, куди післала мене настоятелька, щоб я змусила її до браня вельону сейчас, бо тепер найлучша нагода.

Я пішла до панни Рос, але не могла видусити з неї приреченя, що она годить ся стати монахиною. Коли спитала її за причину, она сказала мені, що мусить бачитись зі своєю мамою, щоб та зібрала для неї як найбільше гроший, які она

хоче віддати на монастир. Зі сим побігла я до настоятельки а ся приказала післати сейчас по її маму. Коли она прийшла пан на Рос оповіла свій замір. Мама на се обурилась і почала спаятувати дочку але ся й слухати не хотіла лише заявила, щоб її мама зібрала як найбільше гроший і эще сего пополудня принесла до монастиря. Мама обурена вийшла з монастиря і сейчас прислала велику суму гроший. В середу рано панна Рос була вже монахинєю. Коли я опісля стрінулась де з нею она до мене нічого не говорила лише своїм зором прошибала мене наскрізь, не мов хтіла сим сказати мені свою найбільшу погорду. Я жалувала дуже, але щож, не могла нічо порадити, така вже доля всіх монахинь.

РОЗДІЛ XXIV.

Замкнені монахині в півниці. — Монастирські божки. — Ліченэ заражених попів в монастири. — Тайні двері в стіні. — Рекорд мордованих дітей в монастири.

Ніколи, коли я зайшла до пивниці і переходила попри келії, де були замкнені монахині, не оминула я сих бідних жертв, щоб не промовити до них теплого, приятельского слова і не піднести їх прибитого духа. В якунебудь розмову они не входили, ніколи зі мною, боячись зради. Коли я деколи почала дещо до них більше говорити, то они бувало наганяли мене сим, що хтось надходить.

Деякі говорили мені, що карою для сих нещасних в пивниці не э їх замкненэ в сих вогких печерах, але страх перед ріжними духами, які мали товчись ночами по закамарках монастиря. Цілими днями панувала тут в пивниці вічна темрява, живої душі тут рідко коли мож було побачити, хіба яка монахиня вбігла сюди на хвильку за якоюсь потребою і чим скорше втікла зі сего місця сліз і страшного цментарища. Щоб замкнені могли розмовляти зі собою, було виключене. Не лише, що одна другої боялась, але себе взаімно підозрівали о зраду. І так серед сеї бездонної темряви, вогкості, смороду і боязни минали їм дні за днями, місяці за місяцями, а навіть роки за роками. Ні одна з них не знала, як довго буде тут эще перебувати і що її властиво чекаэ. Сї бідні жертви були сьвідками

не одному кровавому ділу і бачили не одну замордовану жер-тву, яку тягнуто по при їх келії до сеї діри. Они бачили тут не одного попа, який вилазив з тайного хідника серед півночі і чим скорійше біг до гори до монахинь.

Не одна з них виявляла мені бажаня, що она хотілаб звідси втічи і мене нераз збирала охота випустити її звідси, але я боялась сих страшних наслідків, які впалиб за се на мене. Також пригадувала я собі сейчас і на наші монастирські на-уки, що хто більше на сїм сьвітї терпить, той доступить вис-шого щастя на небі. Тому моя гадка, щоб увільнити котру просячу, опускала мене і я вірила, що се увязненэ для неї дій-ним благословеньством. Я думаю, що і деякі иньші монахині не були так закаменілого серця, щоб не дались були умолити сими нещасними жертвами, колиб власне не ся наша монастир-ска наука.

Деякі келії в півниці були порожні і їх уживано до часо-вого замкнення деяких монахинь. Щоб бути замкненою в пів-ниці вистарчало щонебудь, навіть найменший непослух чито-взглядом котрої старої монахині чи настоятельки. Я памятаю як раз замкнено аж три монахині нараз за се, що не послухали настоятельки. Раз на сьпіві они не сьпівали, бо як оправдува-лись, були дуже змучені передтим при якійсь тяжкій роботі. Настоятелька на таке оправданэ не звертала найменшої ува-ги і приказала їм сьпівати. Коли они таке дальше не сьпівали, настоятелька приказала їх сейчас забрати до півниці. Там зам-кнено їх до поодиноких келій, де перебули они майже два дні і випущено їх аж на третій день, щоб йшли на велику ма-су, яка того дня відправлялась в каплиці.

Деколи настоятелька показувала нам в склянній пачці щось зроблене з воску і се приказано нам уважати за велику сьвятість. Ся нефоремна воскова фігура в сій склянній пачці ма-ла представляти "Агнця Божого". Сю пачку показувано нам лише тоді, як ми мали йти до причастия, або були по сповіди, тоді лише ми були гідні дивитись на сю велику воскову сьвя-тість, бо тоді лише ми були чисті і без гріха. Настоятелька го-ворила нам, що сю фігуру посьвячувано в кождім начиню з я-кого їв наш Спаситель. Ся фігурка мала бути привезена з Ри-му. За кождий раз, як ми цілювали сю фігурку або бодай ли-ше оком глянули на неї, говорено нам, даэ нам сотки день

менше мук в чистилищи. Колиж ми не підемо до чистилища, то скороченэ мук одержуть наші приятелі, або наші найблизші з родини, коли они лише не э протестантами. Протестантам така фігура нічо не могла помочи. Колиж ми нікого не мали з родини в чистилищи, тоді сі наші поцілуї зменьшували кару тим душам в чистилищи, за яких не було кому молитись. При таких оглядинах Джені бувало говорить до мене "цілюймо скільки можемо — наші приятелі будуть нам вдячні за се."

Я згадувала вже, що зараз за комнатою настоятельки, на другім поверсі, знаходилась мала приватна комната так зва на "св. відворот." Ся комната була уживана як шпиталь до лічення заражених попів. Сюди дуже часто посилено мене з ріжного рода напитками і присмаками. До середини сеї комнати мені вступ був заборонений і се що я приносила ставила на столик, який знаходив ся під дверима сеї комнати, відтак пукнувши три рази до дверей давала знак, що я вже принесла. По даню сего знаку відступалась я подальше взад і очікувала дальших розказів. Эсли щонебудь треба було забрати зі сеї комнати, ставлено також на сей столик і тоді давано мені потрійним пуканэм до дверей знак, що я можу приступити близше і се забрати.

Раз єпископ влив ся в монастири і тоді попав в незвичайно веселий гумор. Він післав по всіх монахинь, щоб явились перед ним і коли се сталось, уділив нам свого благословеня і до того эще положив кождій на плечі по кавалку кека і то в так п'яний і простацкий спосіб, що зовсім се не лицювало єпископови.

В монастири Чорних Монахинь э три комнати, до яких я ніколи не мала нагоди зайти. Я тішилась досить великою свободою в сім монастири і сего ужила я, щоб заглянути у всі монастирські закамарки.

Одного дня побачила я одну стару монахиню, як она зайшла до комнати, яка знаходилась на північнім кінці західного крила і тут своїми ножицями відтворила в стіні якісь дві рі. Се мене дуже здивувало, що там суть двері, яких я ніколи не бачила і опісля я переконалась, що навіть при найдокладнійшій пригляненю ся сій стіні, ніхто не мігби був їх завважати. Коли ся монахиня ввійшла туди до середини я приближилась і собі сюди і побачила, що звідси веде кудись эще

троє дверей. Ся стара монахиня побачила мене в сих дверях і наказала мені далі йти, пояснюючи мені, що се суть комнати перехованя ріжних річий. По сім ся стара монахиня вступила сама до середини і замкнула сейчас за собою двері. Се була моя перша і послідна нагода, що я завважала отворюванэ сих тайних дверей і хотяй я була дуже цікава довідатись дещо близше про сі тайні комнати, не мала я на се більше спосібно сти. Я думала, що сі комнати служили до якихсь надзвичайних цілий, бо эслиб они дійсно були лише складом, як ся стара монахиня говорила, то не треба булоб так майстерно двері в стіні укривати. Крім сего, ся стара монахиня видно мала якусь велику причину, щоб мене туди не впустити, а щоб задоволити мою цікавість, назвала їх складом.

Раз післано мене з Дженею до комнати настоятельки, щоб зробити там порядок. Тут завважала я на столику якусь велику книжку, яку я отворила і почала переглядати. З початку в книжці йшов спис монахинь і початкуючих, а відтак йшов спис народжених дітий в монастири. Спис дітий був простий і виглядав меньше більше осьтак:

Сьв. Марія породила сина дня 16. Марта 1834. р.

Сьв. Кляра породила дочку дня 2. цвітня, 1834. р.

Сьв. Матильда породила дочку дня 30. цвітня, 1834. р.

Сьв. Евніса породила сина дня 1. мая, 1834. р.

Сьв. Марта породила дочку дня 10. мая, 1834. р.

Сьв. Клотильда породила сина дня 29. мая, 1834. р.

Сьв. Катерина породила сина дня 1. червня, 1834. р.

Сьв. Фльоренса породила дочку дня 12. червня, 1834. р.

Сьв. Берта породила сина дня 29. червня, 1834. р.

Сьв. Етеліна породила дочку дня 4. липня, 1834. р.

Сьв. Гиполита породила сина дня 9. липня, 1834. р.

Сьв. Марта породила дочку дня 20. липня, 1834. р. і т. д.

Спис сей подавав велике число дітий, яких породили монахині в монастири. Далі я не переглядала сеї книжки бо ме не зібрав якийсь страх навид так много народжених а заразом і помордованих дітий. Ми обі змішались сим страшним відкритэм, бо ніколи й не припускали, щоб так богато дітий родилось монастири, тут в такім сьвятім місци. Але ми переконались, що оно так дійсно э, бо в наших руках був доказ. Тепер подумала я собі скілько то э дурних молодих дівчат, я-

кі думають втечи від спокуси сьвіта і вступають до монастира, де сподіють ся зажити тихим Богоу милим житєм. А де они дійсно вступають і в чиї руки попадають? Усі ніби "духовні отці", що они виробляють над сими бідними дівчатами? А коли народить ся дитя, то як они в страшний спосіб відсилають його на другий сьвіт?

Крім сеї книжки, були тут эще иньші, але я не мала вже відваги заглянути до них, мабуть і они містили в собі щось цікавого.

Скільки було всїх монахинь в нашім монастири, годї на певно сказати, бо число се дуже часто змінялось. Але в послїднім тижни, коли я вже мала втічи з монастира, переконалась, що в нашім монастири було 180 монахинь, а крім сего було 30 початкуючих.

Коли я переконалась своїми власними очима про всі кримінальні справи попів в сїм монастири і про ріжні иньші злочини, постановила я за всяку ціну видїстатись зі сеї страшної нори. Найбільше спонукало мене до втечи се, що я боялась, щоб не породити дитини, бо знала дуже добре яка чекалаби її судьба, з рук сих чорних злочинців.

Одного дня рішилась я втічи з монастира і не бути більше учасником сего безвстидного і злочинного житя. В вечір, по звичайних молитвах, монахинї пішли до спальні, а я вдалась на своє місце, до комнати слабих. Незадовго надійшов лікар і я пішла з ним від ліжка до ліжка і записувала медицини для слабих. Лікар відійшов а мене гадка таки не опускала, щоб я втікла з відси, бо тепер найлучша нагода.

Я могла втікати двома дорогами. Одною дорогою могла йти туди, куда заходив сюди лікар, то э вийти сходами на подвірэ звідки вела мала фіртка через мур на улицу. Ся дорога була найкоротша, але і не дуже безпечна, бо коло фіртки була хатчина для сторожа, який перебував тут як день так ніч.

Друга дорога вела з мої комнати до комнати слабих, опісля через коритар, відтак через комнату де звичайно перебувала стара монахиня, звідси знова через спільну комнату і коритар на подвірэ, звідки йшли великі ворота на вулицю.

Я знала, на яку виставлялась небезпеку, колиб мене прилапано на моїй утечи, або булаби спіткала мене така сама доля як сьв. Францішку, або булабим зігнила в замкненю в пів-

ниці. Згадавши про півницю, в мені збурилась кров і я майже напів свідома таке з папером в руці пустилась бігом через комнату слабих відтак перебігла через коритар, перейшла з поспіхом комнату старої монахині, яка почала щось до мене говорити, але я відповіла лише "післано мене" і знайшлась на раз в спільній комнаті. Тут не оглядаючись на нікого спішила до дверей як найскорше. Ніхто мене не зачіпав, бо думали, що я певно спішусь з чимсь важним до настоятельки, тим більше, що я держала в руці сей папір, на яким записувала медицини для слабих. Відтак дісталась на темне подвір'я а звідси без найменшої трудности дісталась через сі великі ворота на улицу, мимо сего, що они були замкнені.

Моя рішучість вивела мене зі сего страшного гнізда і я знайшлась на вільности.

НА ВОЛІ.

Коли знайшлась я вже на улиці, я не знала куди бічи. В першій хвилі обняв мене ляк і я думала чи не лучше булоб вернутись неспостережено назад до монастира. Але якась висша сила спонукала мене бічи на діл улицею. Зробивши досить гарний шмат бігом я нараз здержалась мимоволі і застановилась тепер куди я біжу. Чи безпечно бічи дальше сею улицею чи завернути в бік. Серед тисячних плянів знова завернулась під мури монастира і тут оглянувшись кругом, побігла тепер ул. св. Павла а відтак звернула на північ. Нараз знайшлась я під хатою, яка видавалась мені якоюсь зноюю. Приглянувшись її близше, пізнала, що тут перебувала я на помешканю, нім мене принято до монастира.

В хаті світилось і я побачила вдову саму і її діточки. Не надумуючись довго, запукала і зайшла до середини. Тут не ребралась з монашого убраня в звичайне жіноче і чулась тепер немов безпечнійшою. Вдова мене о ніщо не випитувалась і я пішла на спочинок. Але спанэ мене зовсім не бралось. Я перекидалась по ліжку. Вкінци рішила встати і йти до корабля, щоб відїхати до Квебеку.

Я знала, що ся вдова то велика приклонниця настоятельки і она могла легкої мене зрадити, але мене се успокоїло, що так з раня она не дістанеть ся до монастира. Нім она змо-

же дістатись туди, то я буду в Квебеку.

Раненько зібралась я, попросила сина вдовиці, щоб мене відпровадив, що він радо зробив. Але, коли ми прійшли до бовта, на велике моє здивованє довідалась, що бовт не відійде до Квебеку аж в ночі, перед півночю. Сим я дуже настрашилась, бо лишаючись в Монтреялі, могла кождої хвилі попастись в руки попів. Їх в Монтреялі э много, шей до того всі люди суть їх вірними підданими.

Серед сих думок пустилась я дорогою Лахіна. Уйшовши якийсь шмат дороги знайшла якусь опущену хату і туди зайшла, щоб відпочати. Тут усівши на самоті почав огортати мене страх. Я не знала, що маю робити зі собою, куди мені йти, де знайти яку щиру душу, щоб мож до неї вдатись за помочию і радою. Тут в Монтреялі жив мій вуйко, який мене дуже любив і який приняв би мене радо. Але щож, зайти до него треба йти містом. Пускатись серед дня в місто можна легко попастись в лапку, бо в монастири певно довідались вже про мою утечу і всі попи шукають за мною зі своїми агентами. Колиб дістатись як найскорше до Квебеку там булаб безпечна, бо э більше протестантів, які певно не далиб мені вертатись назад до сего гробу, звідки я що лише втікла.

В Квебеку думала я знайти собі якусь роботу і зажити спокійно на волі.

Тепер прийшла мені гадка і за монастир. Перед очима стала моя смертельна вина, бо я зломила присягу монастирську, що ніколи не упущу монастирських мурів без дозволу настоятельки. Я збещестила і свій монаший вельон, кидаючи його зі себе. Я представила собі тепер щоб зі мною сталось, колиб так мене зловлено тут або я сама завернулась до монастира. Чи не стрінулаб мене страшна смерть, така сама як св. Францішку. А эще що найгірше, чи не виставлена булаб я через якийсь час на забаганки попів, перед моєю смертию, щоб эще в послідне кождий наситивсь моім тілом? Вкінці, згадала я і про се, що в не задовгій час я маю статись материю і чи пере неслаб я се, дивлячись на мордованє мої власної дитини? Справді мені майнула по голові гадка, що на зломанє мої присяги э эще рада. Я можу піти до сповіди єпископа а сей перед смертию простить мені мій гріх і я після католицких вірувань таке не піду до пекла. Однак, коли згадала я лише про монастир

і мордованя в нїм, менї видалось пекло чимось красшим чим св. монастир. Серед моїх думок минув день. На дворі почало смеркатись і я зібравшись пішла по темки до бовта і щасливо поїхала в дорогу.

ЗАКІНЧЕНЭ.

Коли втікла я з монастиря, думала, що менї небезпечно буде перебувати не лише в Монтреялі але і в Канаді, тому виїхала в Стейти, до Нью-Йорку, де заведено мене до притулови-ска для бідних і де мною ревно заопікувались.

По короткім моїм побуті в сїм притуловиску, коли сиділа я сама в комнаті панї Джансон, ввійшла сюди айришка слуга, що робила в притуловиску і повідомила мене, що п. Конрой э на долі і хоче бацитись зі мною. Коли я довідалась, що сей п. Конрой э кат. попом, дуже сим налякалась а zarazом і здивувалась, як так скоро вже навіть тут в Нью-Йорку довідано ся про мою утечу з монастиря і про моє місце перебування. Я відмовилась зійти на діл. Служниця вернулась эще раз до мої комнати і сказала мені, що піп Конрой поручив мені сказати, що він дуже добре знає, хто я і звідки тут прибула і що моє укриванэ на ніщо не здасть ся, бо деб я не була і якби не ховалась, то мене таке злапають і відвезуть туди звідки я втікла. Дальше переказав мені піп Конрой, що настоятелька з монастиря "Чорних Монахинь" передала повновласть всїм кат. попам, не лише в Канаді але і в Стейтах, щоб мене злови ти, тому лучше буде, коли я сама віддам ся їм в руки назад бо я і так їх рук не уйду. Коли я не хочу вертатись до Канади, до свого монастиря, то я можу лишитись в монастири в Нью-Йорку.

Се повідомленэ мене страшно налякало і я тремтіла на цілім тілі, щоб сей піп не зайшов сюди до мої комнати і мене силою не завів назад до сеї страшної вязниці-монастиря. Я хотяй була вже на вільности, однак кількалітне знушанэ ся попів в монастири над мною, де они були панами не лише мого тіла але і душі, так відобрало мені самосьвідомість, що я эще і тепер не могла зрозуміти, що їх власть над мною вже скінчилась і жаден з них не маэ до мене більше права.

Недовго по сих відвідинах піп Конрой прийшов знова

за мною і коли я і тепер відказалась видіти його, тоді він через сю саму слугу хотів довідатись, чи се я дійсно монахиня сьв. Юстина і чи то я, перед своєю утечюю, виявила свій замір на сповіди перед попом Келим в Монтреялі. Я сказала йому заявити, що то все правда, але з ним зовсім не хочу бачитись, однак эсли він має щонебудь важного мені сказати, то я можу побачитись з ним но не сама але в присутности пана Т. — або пана С. — на що піп Конрой не згодив ся.

Піп Конрой багато эще разів заходив до притуловиска і нераз цілими годинами вистоював по закамарках коло сходів на долі, але се вже було провідінэ Боже, що я туди не заходила, бо хто знаэ, що булоб мене там спіткало.

Хотяй я була на вільности і обходженэ ся зі мною в притуловиску було дуже людяне, але пережиті сцени в монастири і безнастанний страх перед попами, щоб знов не потрапитись в їх руки, так поділали на моэ здоровлэ, що я чим раз більше почала занепадати на здоровлю. Вкінци се так підкосило моэ здоровлэ, що мене забрано до шпиталю. Мені здавалось, що моя година смерти скоро зближаэсь, а що я доси була католичкою і вірила в усї науки кат. церкви, забажала висповідатись зі всего, що я пережила в своїм так короткім житю. На моім сумліню тяжіло щось тяжке, не мов млинський камінь і я думала, коли не очищусь зі сего всего, ніколи не ввійду до царства небесного. Тому постановила висповідатись, відкрити перед сьвітом своэ монаше житэ і помочи сим невинним жертвам, які эще мучать ся в монастири. Я думала, що коли я зі сего не висповідуюсь, то я не можу рахувати на Боже милосердиэ, бо плач, зойки, стогни мордованих монахинь і невинних дітій в монастири, стягне на мене страшне проклятэ, що я могла помочи їм а не хтіла.

Зі своїм заміром звірилась перед одною норзою в шпитали, а ся допомогла мені, щоб мій замір перевести в діло. Она повідомила про мій намір шпитального капеляна, якому оповіла я своэ житэ і муки в монастири. Справді, з початку довго вагалась чи відкривати се страшне житэ поза монастирскими мурами, бо сказавши правду, встидалась сама себе на саму згадку про него, тому відкладала се відкритэ з дня на день. Але, коли сили почали мене щораз більше опускати і ознаки були щораз більше алярмуючі, оповіла се все, що тут

читалисьте перед шпитальним капеляном, бо не хотїла, щоб сї секретї монашого житя йшли зі мною до гробу а попи і монахинї, щоб не оманювали сьвіта і добрих людий.

Я довго боролась зі своїми гадками чи відкривати сї всі лайдацтва монастирского житя, чи може закрити їх перед сьвітом і зійти з ними до гробу. Я думала нераз і се, що можливо як я виздоровію віддатись в руки попів, бо хотяй они знищать моє тіло то спасуть мою душу. І нераз навіть рішала, що зараз по виздоровленю піду назад між католиків до монастиря. Але таке рішанє сейчас завмирало в самім зародку, коли подумала я, що я маю стати в коротці матерію і лише задля сего дитяти втїкла я з монастиря. І що сталобись з моїм дитятем, коли вернулаб я назад туди і віддала себе і свою дитину в руки попів. Ся згадка мене страшно алярмувала. Менї ставав сейчас образ перед моїми очима, як попи будуть хрестити мою дитину і сейчас пічнешь його страшне душенє, а відтак вдушену мою дитину вкинуть до діри в півниці і тут присиплять вапном. О се була страшна дійсність! Нїяк не могла згодитись на се — таж я була його матерію. Я нїяк не могла віддати своє невинне і безборонне дитя на страшне мордованє сим чорноризникам.

Зноваж, коли подумала я, що я немічна і бідна, бо моє здоровлє знищив монастир і "отці духовні" і не буду в силі вигодувати і виховати своюдитину, бралась мене розпука. Чи могла я припускати, що о. Фелан, проборщ в місті Монтреялї, заняєсь вихованєм свої дитини? Чи і йому батькови могла я повірити вихованє його власного дитяти? Чи могла я припускати, що він вважаючи на батьківські обовязки займесь не лише вихованєм свого дитяти, але дасть і удержанє його бідній, слабій зневаженій і безборонній матери? Ні! Сего я не могла сподіватись від сего чорноризника, бо він був такий самий як і иньші і був готовий до повнення найогиднійшого злочину на своїй власній дитинї, щоб лише охоронити себе і кат. церкву перед сею страшною ганьбою.

Побувши довший час в шпитали почала я приходити до себе, Тепер дано менї до читаня Біблію і я почала її з залюбки читати. Читаючи так Біблію довідалась я аж тепер, чоґ Бог вимагає від мене і чоґ Він дійсно хоче від свого сотворіння? Аж тепер читанє Слова Божого розяснило мій розум і я

пізнала се фарисейство і облуду в яким я досі жила. Тепер пізнала я силу сеї Книжки і чому то так всі боялись її в монастири "Чорних Монахинь". Я аж тепер зрозуміла, чому то говорено в монастири, що дітий чи старих зі Стейт було так тяжко відірвати від сеї Великої Правди і зробити їх католиками. Читанэ сеї Великої Правди зробила на мене великий вплив, я відродилась, стала не перепудженою бездушною монахиною, але дійсним сотворінэм мого доброго Сотворителя.

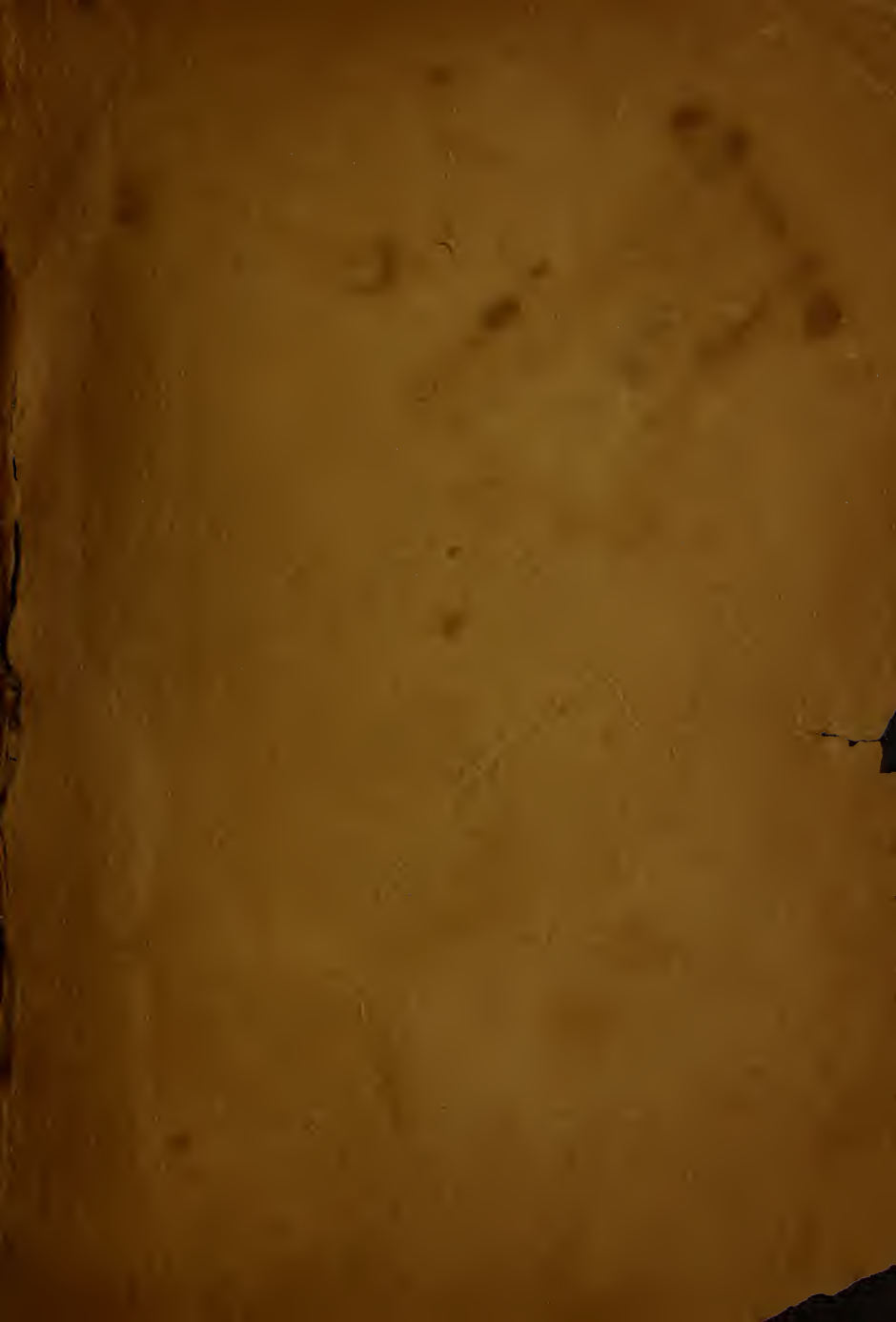
НА ДОКАЗ ПРАВДИВОСТИ ВІДКРИТЯ СИХ СТРАШНИХ
ТАЙН МОНАСТИРСКИХ МУРІВ ПОДАВАЛИ ТОДІ ГАЗЕТИ
РІЖНІ ФАКТА І ПОСЬВІДЧЕНЯ.

Слїдуюче посьвїдченє явилось в "Пр. Віндікейтор",
в марті 1834. року.

"Ми низше підписані переконавшись докладно оправ-
дивости відкритя Марії Монк, бувшої монахинї в монастири
"Чорних Монахинь", в Монтреялі, заявляємо що все, що є по-
дане в сїй книжцї, виданїй в Нью-Йорку, під заголовком "Стра-
шні Тайни Мон. і т. д." є провдою

Далї, що ми посїдаємо в своїх руках два заприсяжені
зїзнаня від двох осіб, то є від п. В. Мілєра зі сего міста і від
одної замужної женьщини, також з Нью-Йорку, які заявляють
охоту доказати і переконати кожного сумніваючого ся о прав-
дивости сего відкритя."

В. С. Бровнер.
Джан Й. Слокум.
Андру Брус.
Д. Фаншав.
Томас Гоган.
Давид Вессон.

Читайте Наукові Книжки!

Серед вічних співів і гедів	30ц.
Незвичайні дива природи	10ц.
Міжличини бігун козацькою пародів	15ц.
Історія землі	35ц.
Географія	80ц.
Наука про урагу землі	1.00
Історія Борьоби Віри з Наукою	1.50
Філософія Соціал-демократії	1.50
Тероризм і Комунізм	1.00
Соціална Револьюція	60ц.
Шляхка Селянства Війна	50ц.
Історія парижської Комуні	15ц.
Мітика і соціалізм в Україні	10ц.
Шлях до соціалізму	30ц.
Шлях до влади	40ц.
Про даному революції	30ц.
Роль соціалізму від науки до акції	15ц.
Селіство і соціал-демократія	50ц.
Соціалізм і соціальні науки	15ц.
Новий су-цієльність і церков	35ц.
Прогнози розмови про в кономію	15ц.
Про Вілью	25ц.
Відомі релігії	15ц.
Серед вічних співів і гедів	10ц.
Серед вічних співів і гедів	25ц.
Демократія і Соціалізм	30ц.
Програма Вілью	15ц.
Чергові Завдання Соціалістичної Вілью	25ц.
Демократичне Шляхка	15ц.
Росвітлю Револьюція	10ц.
Комунізм і Соціалізм	10ц.
Серед вічних співів і гедів	10ц.
Серед вічних співів і гедів	05ц.
Серед вічних співів і гедів	10ц.
Серед вічних співів і гедів	5ц.
Серед вічних співів і гедів	15ц.
Серед вічних співів і гедів	15ц.
Серед вічних співів і гедів	15ц.
Серед вічних співів і гедів	10ц.
Серед вічних співів і гедів	10ц.

UKRAINSKA KNYHARNIA

632-107 1 66th Street

EDMONTON, ALTA., CANADA